

Sara Sivonen

POLITIikka JA KULTTUURIN KULUTTAMINEN

Puoluekannan ja konservatiivisuuden yhteys kulttuuri-
osallistumiseen Suomessa vuosina 2007 ja 2018

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Sosiologian pro gradu -tutkielma
Kesäkuu 2019

TIIVISTELMÄ

Sara Sivonen: Poliitikka ja kulttuurin kuluttaminen. Puoluekannan ja konservatiivisuuden yhteys kulttuuri-osallistumiseen Suomessa vuosina 2007 ja 2018

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma

Ohjaaja: Semi Purhonen

Kesäkuu 2019

Tässä kulttuurisosiologian alaan kuuluvassa tutkielmassa tarkastellaan kulttuurin kuluttamisen ja politiikan yhteyttä. Kulttuurin kuluttamisen tiedetään olevan kytköksissä yksilön yhteiskunnalliseen asemaan, mutta sitä on tutkittu hyvin vähän poliittisen orientaation näkökulmasta. Kuluttamisen voi kuitenkin nähdä olevan poliittista, sillä kuluttamisen taustalla voivat vaikuttaa esimerkiksi yksilön arvot. Sekä kulttuurinen että poliittinen kenttä ovat muuttuneet 2000-luvulla, ja nämä muutokset saattavat näkyä myös kulttuurin ja politiikan keskinäisen suhteen muutoksena. Tutkielmassa selvitetään, ovatko vastaajan puoluekanta ja poliittisten asenteiden konservatiivisuus yhteydessä kulttuuri-osallistumiseen ja jos ovat, säilyykö yhteys, kun otetaan huomioon kulttuurin kuluttamiseen vaikuttavia sosiodemografisia tekijöitä. Lisäksi tarkastellaan yhteyksien ajallista muutosta vuosien 2007 ja 2018 välillä. Tutkielmassa käytetään kahta Tilastokeskuksen keräämää edustavaa kyselyaineistoa ”Kulttuuri ja vapaa-aika Suomessa 2007” ja ”Kulttuuri ja vapaa-aika Suomessa 2018”. Kulttuurin kuluttamista kuvataan kolmella kulttuurimuuttujalla: korkeakulttuurisella, populaarikulttuurisella ja kaikkiruokaisella kulttuuri-osallistumisella, jotka mittaavat erilaisissa kulttuuritapahtumissa käymisen useutta. Poliittikkaa kuvaavat tutkielmassa vastaajan puoluekanta sekä mielipideväittämistä muodostettu konservatiivisuusmuuttuja. Sosiodemografisina taustamuuttujina käytetään sukupuolta, ikää, koulutusastetta ja asuinalueen tyyppiä. Muuttujien yhteyksiä on tutkittu erilaisten muuttujien yhtenäisvaihtelua kuvaavien menetelmien, kuten keskiarvovertailujen, korrelaatioiden ja ristiintaulukoinnin avulla ja lisäksi on tehty regressiotarkastelu (GLM).

Eri kulttuuri-osallistumisen muodot poikkeavat toisistaan odotetusti. Sekä korkeakulttuuriseen että kaikkiruokaiseen osallistumiseen ovat yhteydessä naissukupuoli, korkea ikä, koulutusasteen korkeus sekä kaupunkimaisessa ympäristössä asuminen. Populaarikulttuuriseen osallistumiseen ovat yhteydessä miessukupuoli, nuori ikä, kaupunkimaisessa ympäristössä asuminen ja koulutusasteen korkeus. Kulttuurin kuluttamiseen ovat yhteydessä sekä puoluekanta että konservatiivisuus, oli kyse sitten korkeakulttuurisesta, populaarikulttuurisesta tai kaikkiruokaisesta kulttuuri-osallistumisesta. Näistä kahdesta konservatiivisuus on selkeästi voimakkaammin yhteydessä kulttuuri-osallistumiseen. Konservatiivisuus vähentää kaikkien kolmen kulttuuri-osallistumisen muodon kuluttamista. Lisäksi puolueiden kannattajien välillä on havaittavissa eroja kulttuuri-osallistumisessa. Sosiodemografisten tekijöiden vakiointi heikentää konservatiivisuuden ja puoluekannan yhteyksiä kulttuuri-osallistumiseen ja lieventää eri puolueiden kannattajien välisiä eroja, mutta yhteydet eivät katoa. Tutkielman keskeisin johtopäätös on se, että politiikan ulottuvuus on selkeästi yhteydessä kulttuurin kuluttamiseen. Kahdesta politiikkamuuttujasta konservatiivisuus näyttäytyy tekijänä, joka on suhteellisen voimakkaasti yhteydessä kulttuuri-osallistumiseen. Kulttuurin kuluttamisen ja politiikan välinen yhteys ei ole voimistunut vuosien välillä. Tuloksissa on kuitenkin viitteitä siitä, että perinteisen puoluepolitiikan merkityksen heikentyminen ja arvojen merkityksen kasvu yhteiskunnassa näkyvät myös politiikan ja kulttuurin kuluttamisen yhteyksissä. Tutkielman tulokset osoittavat, että kulttuurin kuluttaminen on Suomessa poliittinen kysymys.

Avainsanat: kulttuuri-osallistuminen, kulttuurin kuluttaminen, politiikka, konservatiivisuus, puoluekanta

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

Sisälllys

1 Johdanto	1
2 Kulttuurisosiologinen viitekehys	4
2.1 Korkeakulttuuri, populaarikulttuuri ja kaikkiruokaisuus	5
2.2 Puoluekanta ja poliittiset asenteet	8
2.3 Kulttuurin kuluttamisen ja politiikan yhteenkietoutuminen	11
3 Tutkimusasetelma	17
3.1 Tutkimuskysymykset	17
3.2 Aineisto	18
3.3 Analyysimenetelmät	19
4 Muuttujat	22
4.1 Kulttuuriosallistumista kuvaavat muuttujat	22
4.2 Poliittista orientaatiota kuvaavat muuttujat	27
4.3 Selittävät taustamuuttujat	33
5 Muuttujien perusyhteydet	35
5.1 Kulttuuriosallistumisen ja poliittisen orientaation yhteys	35
5.2 Kulttuuriosallistumisen ja taustatekijöiden välinen yhteys	38
5.3 Poliittisen orientaation ja taustatekijöiden välinen yhteys	40
5.4 Yhteenveto	43
6 Politisoitunut kulttuuriosallistuminen?	45
6.1 Poliittisen orientaation ja kulttuuriosallistumisen vakioituneet yhteydet	46
6.2 Yhteenveto	57
7 Johtopäätökset	59
7.1 Yhteenveto tutkielman tuloksista	59
7.2 Pohdintaa kulttuurin ja politiikan suhteesta	61
7.3 Tutkielman rajoitukset ja jatkotutkimuskohteet	63
Kirjallisuus	66
Liitteet	74

Taulukot

Taulukko 1. Erilaisissa kulttuuritapahtumissa ja paikoissa käymisen useus vuonna 2007 ja 2018 (%).	23
Taulukko 2. Pääkomponenttianalyysi kulttuuritapahtumissa käymisen useudesta 2007.	25
Taulukko 3. Pääkomponenttianalyysi kulttuuritapahtumissa käymisen useudesta 2018.	26
Taulukko 4. Kulttuuri-osallistumista kuvaavat muuttujat 2007 ja 2018.	27
Taulukko 5. Vastaajan puoluekanta vuosina 2007 ja 2018 (%). Puolueet taulukossa niiden vuonna 2019 puolerekisteriin merkityillä nimillä.	29
Taulukko 6. Pääkomponenttianalyysi mielipidevääntämistä vuonna 2007.	30
Taulukko 7. Pääkomponenttianalyysi mielipidevääntämistä vuonna 2018.	31
Taulukko 8. Konservatiivisuusmuuttujat.	32
Taulukko 9. Kulttuuri-osallistuminen puoluekannan mukaan vuosina 2007 ja 2018. Keskiarvovertailu. Raportoitu keskiarvot, F-arvot ja suluissa keskihajonta.	36
Taulukko 10. Konservatiivisuuden ja kulttuuri-osallistumisen korrelaatiot vuosina 2007 ja 2018.	38
Taulukko 11. Kulttuuri-osallistuminen sosiodemografisten taustamuuttujien mukaan. Keskiarvovertailu. Raportoitu keskiarvot, F-arvot ja suluissa keskihajonta.	39
Taulukko 12. Vastaajien konservatiivisuus puoluekannan mukaan 2007 ja 2018. Keskiarvovertailu. Raportoitu F-arvo, keskiarvo ja suluissa keskihajonta.	43
Taulukko 13. Puoluekannan yhteys korkeakulttuuriseen osallistumiseen sekä vakioimattomana että sosiodemografisilla muuttujilla vakioituna vuosina 2007 ja 2018. Regressioanalyysi (GLM). Taulukossa raportoitu F-arvot, regressiokertoimet ja mallien korjatut selitysasteet.	48
Taulukko 14. Puoluekannan yhteys populaarikulttuuriseen osallistumiseen sekä vakioimattomana että sosiodemografisilla muuttujilla vakioituna vuosina 2007 ja 2018.	

Regressioanalyysi (GLM). Taulukossa raportoitu F-arvot, regressiokertoimet ja mallien korjatut selitysasteet.....	50
---	----

Taulukko 15. Konservatiivisuuden yhteys korkeakulttuuriseen osallistumiseen sekä vakioimattomana että sosiodemografisilla muuttujilla vakioituna (sosiodemografisia tekijöitä ei raportoitu) vuosina 2007 ja 2018. Regressioanalyysi (GLM). Taulukossa raportoitu F-arvot, regressiokertoimet ja mallien korjatut selitysasteet.....	51
--	----

Taulukko 16. Konservatiivisuuden yhteys populaarikulttuuriseen osallistumiseen sekä vakioimattomana että sosiodemografisilla muuttujilla vakioituna (sosiodemografisia tekijöitä ei raportoitu) vuosina 2007 ja 2018. Regressioanalyysi (GLM). Taulukossa raportoitu F-arvot, regressiokertoimet ja mallien korjatut selitysasteet.....	52
---	----

Taulukko 17. Konservatiivisuuden ja puoluekannan yhteys korkeakulttuuriseen osallistumiseen kolmen mallin mukaan 2007 ja 2018. Regressioanalyysi (GLM). Taulukossa raportoitu F-arvot, regressiokertoimet ja mallien korjatut selitysasteet.....	54
--	----

Taulukko 18. Konservatiivisuuden ja puoluekannan yhteys populaarikulttuuriseen osallistumiseen kolmen mallin mukaan 2007 ja 2018. Regressioanalyysi (GLM). Taulukossa raportoitu F-arvot, regressiokertoimet ja mallien korjatut selitysasteet.....	56
---	----

1 Johdanto

Kulttuuriset mieltymykset ja kulttuurin kuluttaminen linkittyvät yksilön sosioekonomiseen taustaan, muihin elämäntilanteisiin ja lopulta myös yhteiskunnan valtarakenteisiin. Niiden takana on usein sosiaalisia järjestyksiä ja kamppailua sosiaalisesta statuksesta. Yhteiskunnallisten hierarkioiden ja kulttuurin yhteyttä tutkittaessa on selvinnyt, että kulttuurin kuluttaminen ja yksilön yhteiskunnallinen asema ovat kytköksissä toisiinsa (esim. Purhonen ym. 2014; Bennett ym. 2009). Kulttuurin kuluttamisen ja kulttuuriosallistumisen tiedetään liittyvän myös yhteiskunnallisesti korkeaan asemaan, esimerkiksi korkeaan koulutukseen, korkeisiin tuloihin ja tyydyttäviin sosiaalisiin suhteisiin (Katz-Gerro 2011; Bennett ym. 2009).

Kulttuuriin keskittyvä sosiologinen tutkimuskenttä on laaja, ja tutkimusta on tehty myös Suomessa. Suomea pidettiin aiemmin melko homogeenisena maana, jossa ei historiallisista sekä hyvinvointivaltioon liittyvistä syistä olisi suuria eroja kulttuurin kuluttamisessa tai kulttuurisissa mieltymyksissä (Purhonen ym. 2014, 22, 25; Heikkilä 2017, 6). Kuitenkin myös Suomessa kulttuurin kuluttaminen ja kulttuuriset mieltymykset jakautuvat pitkälti sosiaalisten ja kolinjojen mukaisesti. Esimerkiksi kulttuurin kuluttamiseen vaikuttavat Suomessa voimakkaasti varsinkin sukupuoli, koulutus ja ikä. Muita vaikuttavia tekijöitä voivat olla esimerkiksi asuinalue ja perhemuoto. Aiemman tutkimuksen perusteella tiedetään siis jo, että Suomessakin yhteiskunnallinen asema ja kulttuurin kuluttaminen ovat yhteydessä toisiinsa ja kulttuurin kuluttaminen on tapa osoittaa sosiaalista asemaa, statusta. (Purhonen ym. 2014.)

Tutkimuskirjallisuudessa on perehdytty kuitenkin hyvin vähän ja vain harvoissa tutkimuksissa siihen, miten kulttuuriset mieltymykset ja kulttuurinen aktiivisuus ovat yhteydessä politiikan ulottuvuuteen, esimerkiksi yksilön poliittiseen orientaatioon (Purhonen & Heikkilä 2017, 75–76). Varsinkaan puoluekannalla ei ole ajateltu olevan itsenäistä roolia kulttuurin kuluttamisen selittämisessä (Purhonen ym. 2014, 348). Poliitiikka on kuitenkin yksi yhteiskunnallinen ulottuvuus muiden joukossa, ja kulttuurin kuluttamisen voi nähdä myös poliittisena kysymyksenä. Poliitiikka ja poliittisuus ovat osa elämäämme ja yksi vaikuttimista ihmisten toiminnan taustalla. Vaikka ihminen ei olisi kiinnostunut osallistumaan politiikkaan vaikkapa puoluepolitiikan kautta, on jokaisella silti väistämättä poliittisia mielipiteitä ja arvoja, jotka vaikuttavat jokapäiväiseen elämään ja voivat vaikuttaa siten myös kulutustottumusten taustalla. Kulutuksen taustalla voivat vaikuttaa esimerkiksi eettiset ja ekologiset arvot, huoli ilmastonmuutoksesta ja

työvoiman kohtelusta ja niin edelleen – ja nämä asiat ovat tämän päivänä globaalissa ympäristössä erittäin ajankohtaisia.

2000-luvulla sekä Suomessa että muualla maailmalla vaikuttaa tapahtuneen suuria muutoksia politiikassa ja arvoilmapiirissä. Voidaankin puhua siirtymästä niin sanotusta vanhasta politiikasta uuteen politiikkaan (Harrits ym. 2010) ja jakopolitiikasta elämänpolitiikkaan (Giddens 1991). Poliitiikan muutoksesta kertoo esimerkiksi ympäri länsimaita noussut populismi (Paloheimo 2014). Suomessa taas esimerkiksi äänestäminen on polarisoitunut vahvasti varsinkin nuorten aikuisten keskuudessa ja polarisoitumiskehityksen on nähty kulkevan käsi kädessä yleisen eriarvoistumisen kanssa (Lahtinen, Erola & Wass 2019; Lahtinen, Wass & Erola 2017). Toisaalta viime vuosina esimerkiksi naisten ja vähemmistöjen syrjintää ja muita ongelmia on nostettu yhä enemmän esiin sekä perinteisessä että sosiaalisessa mediassa. Suomessakin poliittisella kentällä on tapahtunut reilussa kymmenessä vuodessa paljon. 2000-luvulla on esimerkiksi koettu talouskriisi, hyväksytty tasa-arvoinen avioliittolaki ja puoluekentässäkin on ollut muutoksia – esimerkiksi ennen marginaalinen populistinen puolue Perussuomalaiset sai vaali-voiton ja myöhemmin hajosi kahdeksi puolueeksi.

Samanaikaisesti myös kulttuurinen kenttä on muuttunut. Pelkästään kulttuurituotteiden määrä on kasvanut huomattavasti ja kulttuurista on tullut yhä enemmän massatuotettua viime vuosikymmeninä. Yleisen globalisaatiokehityksen mukaisesti myös kulttuurituotteet ja -vaikutteet ovat levinneet voimakkaasti ympäri maailman (Purhonen ym. 2014, 25). Myös tavat kuluttaa kulttuuria ovat moninaistuneet 2000-luvulla teknologian kehityksen ja esimerkiksi erilaisten suoratoistopalvelujen vuoksi. Enää ei välttämättä tarvitse poistua kotisohvalta, kun erilaisia tapahtumia voi seurata jopa reaaliaikaisesti. Toisaalta tällöin voi nousta yhä keskeisemmäksi osoittaa, millaisesta kulttuurista pitää kuluttamalla kulttuuria juuri kodin ulkopuolella.

Identiteettipolitiikan aikakaudella (Fraser 2003) voi ajatella tällaisesta itsensä ja oman elämäntyylin tai statuksen esittämisestä tulleen entistä tärkeämpää. Yksilöiden kulutusvalinnat ovat yhtäältä keskeinen osa itsen esittämisessä ja toisaalta merkittävä tapa identifioitua tiettyihin ryhmiin ja erottautua toisista. Elämäntyyli kytkeytyvät myös yksilöiden arvoihin. Viime vuosina on puhuttu paljon poliittisista ja sosiaalisista kuplista, esimerkiksi liberaalista punavihreästä kuplasta (esim. Koiranen, Saarinen & Koivula 2016), joihin kuulumista voidaan osoittaa myös kulutusvalinnoilla, esimerkiksi ruokavaliolla tai pukeutumisella. Eri ryhmiin kuuluvien ihmisten kulutustapoja tunnutaan arvosteltavan, ja tämä arvostelu tuskin johtuu kulutetusta kulttuurista itsestään, vaan sen takaa löytyvistä arvoeroista ryhmien välillä.

On kiinnostavaa pohtia, heijastuvatko aiemmin esitetyt yhteiskunnalliset muutokset myös politiikan ja kulttuurin kuluttamisen väliseen yhteyteen. Voivatko yhteiskunnallinen ja poliittinen arvoilmapiiri ja sen mahdolliset muutokset näkyä myös kulttuurin kuluttamisessa? Onko nykyään entistä tärkeämpää osoittaa, millainen oma arvomaailma on ja esittää se myös muille kuluttamisen tai kuluttamattomuuden kautta? Ovatko yhteiskunnan poliittiset ja kulttuuriset jaot kenties syventyneet aiemmasta, vai onko esimerkiksi media luonut kuvaa todellisuutta vahvemmassa kahtiajaosta, joka ei todellisuudessa näy ihmisten arjessa tai vaikuta ainakaan laajassa mitassa kulttuuristen käytäntöjen tasolle?

Tässä tutkielmassa tarkastelen suomalaisten kulttuurin kuluttamista juuri politiikan näkökulmasta. Tarkemmin ottaen olen kiinnostunut siitä, onko vastaajien poliittinen orientaatio yhteydessä kulttuurin kuluttamiseen ja jos on, säilyykö yhteys, kun tarkasteluun otetaan mukaan kulttuurin kuluttamiseen tunnetusti vaikuttavia sosiodemografisia tekijöitä. Lisäksi olen kiinnostunut, onko näissä yhteyksissä tapahtunut muutoksia vuosien 2007 ja 2018 välillä.

Tutkielmassani esittelen luvussa 2 tutkielmani teoreettisen viitekehyksen. Ensin perehdyn kulttuurisosiologiseen tutkimusperinteeseen, käyttämiini keskeisiin käsitteisiin ja seuraavaksi aiempaan tutkimuskirjallisuuteen kulttuurin kuluttamisesta sekä poliittisen orientaation ja kulttuurin kuluttamisen yhteyksistä. Luvussa 3 esittelen tutkimusasetelmani: tutkimuskysymykset, vuosina 2007 ja 2018 kerätyt aineistot sekä käytettävät menetelmät. Neljännessä luvussa esittelen analyysissä käyttämäni muuttujat. Analyysi jakautuu lukuihin 5 ja 6. Ensimmäisessä analyysiluvussa tarkastelen poliittisen orientaation yhteyttä kulttuurin kuluttamiseen ja toisessa tarkennan näitä löydettyjä kaksisuuntaisia yhteyksiä sosiodemografisten tekijöiden vakioimisen avulla. Seitsemännessä luvussa esittelen tutkimuksen johtopäätökset ja suhteutan ne aiempaan tutkimukseen.

Tutkielmani toteutan *The Dynamics of Cultural Stratification: How Cultural Classifications, Hierarchies and Tastes Change* -tutkimushankkeen yhteydessä. Hankkeen tarkoituksena on tutkia kulttuurisia luokituksia, hierarkioita ja eriarvoisuutta ja näiden ajallista muutosta. Hanke toteutetaan Tampereen yliopistossa ja sen johtajana toimii professori Semi Purhonen. Hanketta rahoittaa Suomen Akatemia syksystä 2017 alkaen neljä vuotta. (DYNAMICS 2019.)

2 Kulttuurisosiologinen viitekehys

Tutkielmani sijoittuu empiirisen kulttuurisosiologian alaan. Kulttuurin ja kulttuuristen käytäntöjen tutkiminen on yksi sosiologian keskeisistä kiinnostuksen kohteista, ja se on vakiinnuttanut asemansa sekä kansainvälisellä että suomalaisella tutkimuskentällä.

Alan kenties keskeisin teos, Pierre Bourdieun *Distinction* (1984, alkuperäisteos ranskaksi 1979), esittää distinktioteorian, joka on teoria makujen, elämäntyylien ja kulutuksen sosiaalisista hierarkioista. Nämä hierarkiat vaikuttavat aina joissain yhteiskunnallisissa ja historiallisissa konteksteissa, ja usein ne vastaavat yhteiskunnan ihmisten sosiaalista järjestystä ja yhteiskuntaluokkia. Tätä sosiaalisen ja kulttuurisen hierarkioiden vastaavuutta kutsutaan homologiaksi (Bourdieu 1984, 175–176).

Se, mitä pidetään hyvänä makuna tai oikeanlaisena kulutuksena ei ole itsestään selvää, vaan sen merkityksestä kamppaillaan. Kamppailua käydään nimenomaan kulttuurin alueella ja erityisesti erottautumisen (distinktiot) avulla. Tärkeää on myös se, millaista kulttuuria ei arvosteta ja mistä pyritään erottautumaan. Erottautumisessa keskeistä on juuri maku ja sen osoittaminen. Maun avulla ihmiset tulevat luokitelluiksi ja järjestetyiksi johonkin sosiaaliseen hierarkiaan, ja jonkun maku on siis enemmän arvostettua ja legitiimimpää kuin toisen. (Bourdieu 1984.) Maku on erottautumisen lisäksi myös vallankäytön ja kulttuurisen kamppailun keskeinen väline (Purhonen ym. 2014, 15–17).

Bourdieun ajatteluun pohjaavaa tutkimusta on tehty paljon. Laajoja, kansallisen tason esityksiä mausta, elämäntyyleistä ja kulttuurin kuluttamisesta on tehty esimerkiksi Isossa-Britanniassa (Bennett ym. 2009) ja Suomessa (Purhonen ym. 2014). Suomessa bourdieulaisittain on tutkittu esimerkiksi musiikki- ja kirjallisuusmakua (Purhonen, Gronow & Rahkonen 2009), sekä yhteiskuntaluokkien ja maun yhteyttä (Kahma 2011).

Kulttuurisosiologiassa kulttuuria on yleensä käsitelty kolmesta eri näkökulmasta: maun, tietämyksen ja osallistumisen kautta. Maku, tietämys ja osallistuminen ovat kulttuuristen käytäntöjen kolme ulottuvuutta. (Purhonen, Gronow & Rahkonen 2011, 387–388.) Maulla tarkoitetaan pitämistä tai ei-pitämistä, tietämyksellä esimerkiksi erilaisten kulttuurituotteiden tuntemista ja osallistumisella kulttuurin kuluttamista, esimerkiksi kulttuuritapahtumiin osallistumista. Tässä tutkielmassa keskityn erityisesti näistä kolmannen, osallistumisen, tarkasteluun. Nämä kolme

ulottuvuutta linkittyvät tietenkin myös toisiinsa, sillä esimerkiksi maku voi ohjata osallistumista tiettyihin kulttuuritapahtumiin, ja toisaalta osallistuminen ei aina kerro siitä, että osallistuminen on maun mukaista (vrt. Lindblom & Mustonen 2016).

2.1 Korkeakulttuuri, populaarikulttuuri ja kaikkiruokaisuus

Kulttuurin kuluttamista ja siihen liittyvää sosiaalista kerrostuneisuutta on tarkasteltu perinteisesti jakamalla kulttuuri kahteen osaan: korkeakulttuuriin (*highbrow*) ja populaarikulttuuriin (*lowbrow*). Korkeakulttuurilla tarkoitetaan oikeutettua, legitiimiä kulttuuria (Bourdieu 1984). Korkeakulttuurin sisältö on vaihdellut ja vaihtelee yhteiskunnallisesti ja historiallisesti, mutta usein se on liitetty korkeaan moraaliin ja sivistykseen, ja samalla tullaan määritelleeksi jokin alemman kulttuurin alue, joka ei ole yhtä arvostettavaa (Purhonen ym. 2014, 23). Perinteisesti klassisena korkeakulttuurina on pidetty yläluokan ja eliitin kulttuurisia mieltymyksiä ja vapaa-ajan viettotapoja – esimerkiksi oopperaa, balettia, kuvataiteita ja klassista musiikkia. Populaarikulttuurilla tarkoitetaan taas yleensä massoille suunnattua, usein kaupallista kulttuuria (Kahma 2011, 22).

Bourdieun (1984) mukaan yksilön yhteiskunnallinen asema ja pääomien määrä ja laatu ennustavat korkeakulttuurista ja populaarikulttuurista makua ja elämäntyyliä. Pääomista Bourdieun teoriassa keskeisin on juuri kulttuuripääoma, jota voidaan osoittaa esimerkiksi korkeakulttuurin kuluttamisella. Korkeakulttuurista ja populaarikulttuurista nauttivat ihmiset ovatkin usein sosiaalisesti eriarvoisissa asemissa. Yhteiskunnan ylemmän luokan maun ajatellaan olevan korkeakulttuurinen, alempien populaari- ja massakulttuurinen. Keskeistä Bourdieun mukaan on se, etteivät nämä kulttuuriset jaot ole sattumanvaraisia, vaan kertovat yhteiskunnan hierarkisuudesta – kulttuurinen kerrostuneisuus vastaa siis sosiaalista kerrostuneisuutta ja edelleen vahvistaa yhteiskunnallisia eroja ja eriarvoisuutta.

Tämä vastaavuus, homologia, onkin tunnistettu empiirisesti monissa tutkimuksissa. Tutkimuksia on tehty erityisesti korkeakulttuurista ja korkeakulttuuriseen osallistumiseen keskittyen (van Eijck 2000, 208). Sosiaalisen aseman ja legitiimin kulttuurisen osallistumisen välillä on empiirisesti havaittu olevan yhteyksiä (esim. Chan 2010) ja sama yhteys on havaittu myös Pohjoismaissa (esim. Purhonen ym. 2014; Prieur, Rosenlund & Skjott-Larsen 2008; Rosenlund 2000). Korkeakulttuuri voi siis toimia edelleen korkean sosiaalisen aseman osoittajana. Klassisesta korkeakulttuurista pitämisen (DiMaggio 2012, 24) ja osallistumisen (DiMaggio & Mukhtar 2004) on ajateltu olevan merkki myös yksilön korkeasta kulttuuripääomasta, ja tämä pääoma peritään usein vanhemmilta (Kallunki & Purhonen 2017).

Jakoa korkeakulttuuriin ja populaarikulttuuriin on kuitenkin kritisoitu pitkään siitä, ettei käsitepari enää onnistu kuvaamaan nyky-yhteiskuntien kulttuurisia jakoja esimerkiksi kulttuurituotteiden määrän lisääntyessä. Ainoastaan perinteiseen korkeakulttuuriseen makuun suuntautuneita ihmisiä ei esimerkiksi yleensä enää nykytutkimuksissa löydetä. (Warde 2011; Purhonen, Gronow & Rahkonen 2010.) On myös huomautettu, että kulttuurisia käytäntöjä voivat selittää monet yksilölliset seikat (esimerkiksi ystävät ja perhe) sosioekonomisen taustan ja yhteiskuntaluokan lisäksi, eivätkä ihmiset kuluta kulttuuria aina ”johdonmukaisesti”. Yhteiskunnallisen aseman mukaiseen kulttuuriprofiiliin peilaten yksilö saattaa siis kuluttaa kulttuuria riskitietoisesti, yhdistellen kulttuurituotteita ja -mieltymyksiä. (Lahire 2008.) Kritiikkiä on annettu myös siitä, että tutkimuksissa on usein keskitytty vain korkeakulttuurin ja korkeakulttuurista makua osoittavien tutkimukseen, kun korkeakulttuuriin osallistumattomat on luokiteltu passiivisiksi ja epäaktiivisiksi (Heikkilä 2017, 9).

2000-luvun Suomessa maku ja elämäntyyli jakautuvat kuitenkin erilaisten yhteiskunnallisten jakolinjojen mukaisesti (Purhonen ym. 2014). Sekä korkeakulttuurinen että populaarikulttuurinen orientaatio ovat edelleen havaittavissa ja eroavat toisistaan, kun niitä tarkastellaan sosiaalisen aseman tai sosiodemografisten tekijöiden avulla. Purhonen, Gronow ja Rahkonen (2009) havaitsivat suomalaisten musiikki- ja kirjallisuusmieltymysten ja sosioekonomisen taustan välillä yhteyksiä – korkeammin koulutetut ja naiset suosivat kaunokirjallisuutta, klassista musiikkia sekä jazzia, siis perinteisesti korkeakulttuurisina pidettyjä taidemuotoja. Samoja tuloksia on saatu myös Suomen ulkopuolella. Naisten on ylipäätään havaittu osallistuvan useammin korkeakulttuuriin kulttuuritapahtumiin ja naisten kulttuurimieltymykset vaikuttavat korkeakulttuurisimmilta kuin miesten, muuallakin kuin Suomessa (Christin 2012, 433; Upright, 2004, 30). Sukupuolen lisäksi myös korkean koulutuksen on havaittu useissa tutkimuksissa lisäävän osallistumista korkeakulttuuriin tapahtumiin (van Eijck 2000, 208).

Korkeakulttuurin ja populaarikulttuurin jaon tilalle on esitetty ajatusta kulttuurisesta kaikkiruokaisuudesta (*cultural omnivorousness*). Sitä on määritelty ja mitattu yleensä kahdella tavalla: yhtäältä laajana osallistumisena kulttuuriin (*volume*) ja toisaalta taas taitona yhdistää kulttuurin kulutusta sekä korkea- että populaarikulttuurin alueelta (*composition*). (Warde ym. 2008.) Ensimmäisessä laaja osallistuminen tarkoittaa siis suurta aktiivisuutta kuluttaa kulttuuria sekä pitämistä laajasti eri kulttuurin lajeista (Warde & Gayo-Cal 2009, 123; Holbrook, Weiss & Habich 2002, 346–347) ilman vaatimusta sekä populaari- että korkeakulttuuristen

mieltymysten yhdistämisestä, kun toisessa nimenomaan näiden kahden yhdistäminen on keskeistä.

Aiemmin tiukasti joko korkeakulttuurisen tai populaarikulttuurisen maun lisäksi yhä useampi kuluttaa kulttuuria näistä molemmista luokista. Ensimmäinen maininta kulttuurisesta kaikkiruokaisuudesta kirjallisuudessa on vuodelta 1992. Tutkimusta kaikkiruokaisuudesta on sittemmin tehty paljon (Brisson 2019; Rossman & Peterson 2015). Peterson ja Simkus (1992) havaitsivat aikanaan ylempien yhteiskuntaluokkien musiikkimaun laventuneen pelkästä korkeakulttuurisesta ”musiikkisnobismista” myös populaarikulttuuriin musiikkiin. Kulttuurinen eliitti ei siis enää automaattisesti halveksu populaarikulttuuria, vaan sisällyttää tai omii osia siitä omaan kulttuuriseen repertuaariinsa, ja osoittaa näin hyvää makua. (Peterson & Kern 1996, 904.) Kaikkiruokaisuudella tarkoitetaan nykyisin yleensä laajaa ja avaraa kulttuurimakua ja osallistumista kulttuuriin, joka sisällyttää aineksia sekä korkea- että populaarikulttuurin alueelta. Kaikkiruokaisten ryhmää on pidetty kulttuurin kuluttamisen nykyajan eliittinä, joka määrittelee legitiimiä kulttuuria samaan tapaan kuin aiemmin korkeakulttuuriset kuluttajat. (Warde, Wright & Gayo-Cal 2008.)

Tutkimusten valossa vaikuttaa siis siltä, että erityisesti yhteiskunnallisesti korkeassa asemassa olevat ja korkeakulttuurisesti orientoituneet ihmiset ovat alkaneet kuluttaa ja nauttia myös populaarikulttuurista (Heikkilä 2015, 36). Tällaiset korkeakulttuuriset kaikkiruokaiset saattavat ilmaista kuitenkin vahvaa ei-pitämistä joitain populaarikulttuurin lajeja, vaikkapa tosi-tv:tä ja pikaruokaa kohtaan (Warde, Wright & Gayo-Cal 2008, 161–162). Warden ym. (2008, 163) mukaan tällainen vahva, joidenkin populaarikulttuurituotteiden halveksiminen osoittaa, että kaikkiruokaisuuteen kuuluva avoimuus ei koske aukottomasti kaikkea kulttuuria, eivätkä kaikkiruokaiset kenties olekaan lopulta niin suvaitsevaisia kuin minä heitä on totuttu pitämään. Warden ym. (2008, 163) toteavat, että kaikkiruokainen orientaatio onkin jo itsessään distinktio. Myös Ollivier (2008) ehdottaa, että kaikkiruokaisuuteen kuuluu keskeisenä ajatus selektiivisyydestä ja valikoivuudesta, ja distinktio on vain kääritty avoimuuden ja suvaitsevaisuuden verhoon. Myöskään jako korkeakulttuurin ja populaarikulttuurin välillä ei ole kaikkiruokaisuuden lisääntymisestä huolimatta kokonaan hävinnyt, ja itseasiassa kaikkiruokaisuuskeskustelusakin jatkuvasti puhutaan sekä korkeakulttuurista ja populaarikulttuurista.

Kaikkiruokaisuustutkimuksien tulokset Suomessa ovat olleet yhdenmukaisia muissa maissa toteutetun tutkimuksen kanssa. Kaikkiruokaisuus liittyy korkeaan yhteiskunnalliseen asemaan

(Purhonen, Gronow & Rahkonen 2010). Virtanen (2007) havaitsi, että suomalaisten kaikkiruokaisen kulttuurin kuluttamisen aktiivisuutta ennusti koulutustaustan ja ammattiaseman korkeus, ja myös opiskelijat olivat kaikkiruokaisia. Suomalaisilla naisilla on selkeästi laajempi kaikkiruokainen maku kuin miehillä, ja lisäksi kaikkiruokaisia on enemmän keski-ikäisissä (35–54-vuotiaissa) vastaajissa kuin muissa ikäluokissa (Purhonen ym. 2014, 321, 342–343). Kaikkiruokaisuus liittyy myös kaupungissa asumiseen sekä korkeampaan sosiaaliseen asemaan. Vähiten kaikkiruokainen, kapea maku oli matalassa sosiaalisessa asemassa olevilla, miehillä ja maalla asuvilla (Purhonen ym. 2014, 32.)

2.2 Puoluekanta ja poliittiset asenteet

Politiikan yhteiskunnallista ulottuvuutta ja yksilön poliittista suuntautumista on sosiologisessa tutkimuksessa tarkasteltu paljon. Esimerkiksi puoluekannatuksen liittyminen yhteiskunnallisiin ilmiöihin on ollut sosiologiassa kiinnostuksen kohteena jo kauan. Klassikoista esimerkiksi Weberin mukaan puolue on luokan ja statusryhmän ohella yksi keskeisistä tekijöistä, joka määrittelee yksilön yhteiskunnallisen aseman (Weber 1991, 181–182). Myös Bourdieu liittyy puoluekannan tiiviisti luokka-asemaan mutta ajattelee ennemminkin yksilön sosiaalisen aseman määrävän, kallistuuko yksilö poliittisesti vasemmalle vai oikealle. Esimerkiksi ihmiset, joilla on paljon pääomia ja dominoiva asema yhteiskunnassa, kannattavat usein oikeistoa, kun taas ihmiset, joilla on vain vähän pääomia ja ennemmin yhteiskunnallisesti dominoitu asema, kannattavat useammin vasemmistoa. Toisaalta kulttuuripääoman painottuminen yksilön pääomaresursseissa lisää todennäköisyyttä äänestää vasemmistoa (Bourdieu 1984, 438). Bourdieun (1984, 439–440) mukaan yksilön poliittiset mielipiteet ovat myös väistämättä ainakin jossain määrin periytyneet vanhemmilta ja lapsuuden ympäristöstä.

Suomessa puoluekanta periytyy edelleen jossain määrin, mutta periytyminen on selkeästi heikentynyt ja heikkenemässä. Puoluekanta vaikuttaa periytyvän voimakkaammin ylemmissä keskiluokissa sekä maanviljelijöiden keskuudessa. (Tiihonen ym. 2016, 315–316.) Pohjoismaissa puolueet ovat aikanaan muodostuneet yhteiskunnallisten jakolinjojen, esimerkiksi alueiden, uskonnollisten näkemysten ja luokkaerojen mukaisesti (Lipset & Rokkan 1967). Suomessa, kuten muissakin länsimaissa, on ollut historiallisesti havaittavissa vankka yhteiskunnallisen aseman ja puolueäänestämisen välinen yhteys (Karvonen 2014, 23). Puolueiden ei kuitenkaan enää nykypäivänä nähdä ajavan vain jonkin tietyn yhteiskunnallisen ryhmittymän (esimerkiksi yhteiskuntaluokan) etua yhtä selkeästi kuin ennen (Paloheimo 2008).

Toisaalta luokka-aseman ja puolueäänestämisen yhteyden hautaamista ja unohtamista yhteiskuntatieteissä on myös pidetty virheenä tai vähintäänkin ennenaikaisena (Harrits ym. 2010, 23). Suomessa on edelleen löydettävissä paljon eroja puolueiden kannattajakuntien väliltä (Westinen 2015b, 290). Tarkasteltaessa 2000-luvun eduskuntavaalien äänestäjiä huomataan puolueiden äänestäjäkuntien eroavan toisistaan paljonkin sosiodemografisilta piirteiltään, esimerkiksi sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammattiaseman ja iän mukaisesti (Westinen 2015a; Westinen 2015b).

Haja-asutusalueilla äänestetään enemmän Keskustaa, Suomen suurimmissa kaupungeissa taas korostuvat erityisesti Kokoomuksen ja Vihreiden kannattajat. Keskustan, Kokoomuksen ja Sosialidemokraattien äänestäjissä on melko tasaisesti sekä miehiä että naisia, mutta Perussuomalaisten äänestäjissä on enemmän miehiä, kun Vihreiden ja Vasemmistoliiton joukossa taas korostuvat naiset (ennen vuoden 2011 vaaleja Vasemmistoliiton äänestäjissä oli enemmän miehiä). Ikäkin vaikuttaa varsinkin Vihreiden ja SDP:n kohdalla, Vihreiden ollessa selkeästi nuorten aikuisten puolue ja SDP:n eläkeläisten. Yliopistokoulutuksen saaneet ja ylemmät toimihenkilöt sekä johtajat korostuvat Kokoomuksen ja Vihreiden äänestäjissä, ja ovat vastaavasti ali-edustettuina Perussuomalaisten äänestäjissä, jonka ytimen muodostaa lähinnä työntekijät. Vasemmistoliitto on muuttanut profiliaan, sillä 2000-luvun edetessä ylempien toimihenkilöiden ja johtajien määrä on ollut jatkuvassa kasvussa sen äänestäjissä. (Borg ym. 2015.)

Suomessa perinteisten suurten puolueiden jäsenmäärät ovat vähentyneet, mutta toisaalta esimerkiksi Perussuomalaisten määrä on moninkertaistunut 2000-luvun alusta (Koiranen, Koivula & Saarinen 2017, 12). Lähes kaikissa länsimaisissa demokratioissa äänestysaktiivisuus on laskenut viime vuosikymmeninä (Paloheimo 2014, 27). Äänestysaktiivisuus myös toisaalta nousi hienoisesti esimerkiksi vuoden 2015 eduskuntavaaleissa (SVT 2015). Toinen keskeinen muutos on äänestämisen jatkuva polarisoituminen. Äänestysaktiivisuus jakautuu yhä voimakkaammin erityisesti nuorissa ikäluokissa, ja esimerkiksi vuoden 2015 eduskuntavaaleissa korkeakoulutetut nuoret aikuiset (25–34-vuotiaat) äänestävät kaksi ja puoli kertaa useammin kuin ainoastaan peruskoulun suorittaneet (Lahtinen, Wass & Erola 2017, 16).

Suomalaisessa keskustelussa on puhuttu erityisesti 2000-luvun alkupuoliskolla puolueiden samankaltaistumisesta. Pitkällä aikavälillä tarkasteltaessa puolueiden väliset ideologiset erot ovatkin lieventyneet, mutta niiden välillä on kuitenkin tärkeitä eroja esimerkiksi arvoissa ja poliittisissa tavoitteissa (Paloheimo 2008, 28). Puolueet ovat pyrkineet identifioitumaan aiem-

paa enemmän tiettyihin arvoihin ja aatemaailmoihin, eikä enää niin vahvasti yhteiskuntaluokkaan. Eroja puolueiden välillä on esimerkiksi kansallisen sulkeutumisen ja avoimuuden, ympäristöarvojen, moraaliarvojen ja alueellisten erojen suhteen. (Paloheimo 2008, 56). Kaikista muutoksista huolimatta puolueet ovat yksi keskeisistä kanavista, jonka kautta ihmiset voivat ilmaista poliittisia mielipiteitään (ja laajemminkin arvojaan), vaikka erilaiset kansalaisvaikutamisen tavat olisivatkin yleistyneet.

Nyky-yhteiskuntien suurten murrosten ja muutosten on nähty muokanneen yhteiskunnan poliittista ulottuvuutta, heikentäen puolueiden merkitystä. Puoluepolitiikan on nähty liittyvän modernissa maailmassa tavallisten ihmisten arkielämään vain heikosti (Giddens 1994, 109). Poliitikkaa on alettu käsittämään laajemmin esimerkiksi sosiaalisten ja moraalisten arvojen ja elämäntyylien erojen kautta, eikä niinkään vaikkapa yhteiskunnallisiin eroihin ja yhteiskuntaluokkien varallisuuseroihin nojaten (Inglehart 1987, 1298; Inglehart 1977, 13). Aiemman resurssien jakautumiseen keskittyneen uudelleenjakopolitiikan (*redistribution*) tilalle tai ainakin rinnalle on tullut identiteettipoliitiikan aikakaudella tunnustuksen politiikka (*recognition*), joka keskittyy taloudellisen eriarvoisuuden lisäksi muuhunkin, esimerkiksi kulttuuriseen eriarvoisuuteen (Fraser 2003).

Kiinnostuksen siirtymistä ”vanhasta politiikasta” eli perinteisestä yhteiskunnan varojen jakamiseen keskittyvästä politiikasta ja puoluepolitiikasta laajemmin arvoihin liittyviin kysymyksiin on kutsuttu ”uudeksi politiikaksi” (*new politics*). Sen tarkasteluun on vaikuttanut ajatus siitä, että sosiaalisten hierarkioiden muutoksen myötä myös politiikka, ihmisten poliittinen käytös sekä identiteetti muuttuvat. Lisäksi politiikka vaikuttaa ylipäätään muuttuneen yhä arvokeskeisemmäksi. (Harrits ym. 2010, 3–4.)

Giddens (1990; 1991) on tarkastellut politiikkaa nykyajassa käsitteellä elämänpoliitiikka (*life politics*) joka nostaa tarkasteluun juuri identiteetin ja perustavanlaatuisen kysymyksen siitä, kuinka elämää tulisi elää. Tärkeiksi nousevat siis moraaliset arvot (Giddens 1991, 224). Keskeistä on myös se, että viime kädessä elämänpoliitiikka on valintojen politiikkaa ja liittyy siten myös elämäntyyliin (Giddens 1991, 214–215). Giddensin (1990, 156–157; 1991, 215) mukaan aiempi, taloudellisten resurssien jakamiseen ja elämänehtoihin keskittynyt politiikka (*emancipatory politics*) keskittyy enemmän laajoihin kysymyksiin oikeudenmukaisuudesta ja tasa-arvosta, kun elämänpoliitiikka keskittyy enemmän yksilön oman elämän ja elämävalintojen politiikkaan.

Puoluekannan lisäksi siis myös poliittiset arvokysymykset ovat tärkeitä. Esimerkiksi kansallismielisyyttä ja kulttuurista moninaisuutta koskevien kysymysten kohdalla eurooppalaisista on löydetty mielipide-eroja, joiden perusteella ihmisiä voi jaotella kahteen mielipideulottuvuuteen – niihin, joilla on konservatiiviset arvot ja niihin, joiden arvot ovat liberaalit (van der Brug & van Spanje 2009, 325). Konservatiivisuus on paljon käytetty käsite, ja sitä on määritelty monilla tavoilla (Giddens 1994), mutta samamielisiä ollaan ainakin siitä, että konservatiivisuuteen liittyvät esimerkiksi usko auktoriteetteihin sekä perinteen ja jatkuvuuden suuri merkitys (Giddens 1994, 45). Konservatiivisuuden lisäksi poliittista orientaatiota on mitattu esimerkiksi poliittisella osallistumisella (Harrits 2013). Myös tällaisten uusien poliittisten jakolinjojen on havaittu olevan sosiaalisesti eriytyneitä (Jarness, Flemmen & Rosenlund 2019; Harrits 2013).

Vaikka puolueiden merkitys varsinkin yksilöiden elämässä olisi heikentynyt, ovat puolueet kuitenkin edelleen erottelava tekijä Suomessa ja puolueiden äänestäjien väliltä on löydettävissä eroja (Koivula, Räsänen & Saarinen 2015, 29). Puolueita ei ole yhteiskuntatieteessä kovinkaan paljoa tutkittu toiminnan tai käyttäytymisen taustalla olevana tekijänä. Puolueiden kannattajien erotessa toisistaan sosiodemografisesti, voivat ne ehkä erota toisistaan laajemminkin. On perusteltua tarkastella, näkyvätkö puolueiden kannattajien erot myös kulttuurin kuluttamisessa. Pelkän puoluekannatuksen tarkastelu voi kuitenkin antaa liian kapean kuvan yksilön poliittisesta suuntautumisesta, joten myös arvoulottuvuuden käsittely on tarpeen. Arvojen merkitys ja yhteys kulttuurin kulutukseen on myös ehkä helpommin hahmotettavissa. Esimerkiksi aiemmin esiintuodussa kaikkiruokaisessa kulttuuriorientaatioissa on jo sisäänrakennettuna erilaisia (liberaaleja) arvoja, kuten avoimuus ja suvaitsevaisuus. Tässä tutkielmassa nämä kaksi politiikan puolta pyritään yhdistämään ja yksilön poliittista orientaatiota käsitellään kahdesta näkökulmasta: puoluekannatuksen sekä poliittisten asenteiden konservatiivisuuden kautta.

2.3 Kulttuurin kuluttamisen ja politiikan yhteenkietoutuminen

Kulttuurin kuluttamista on aiemmassa kulttuurisosiologisessa tutkimuksessa tarkasteltu monin eri tavoin, mutta usein sillä on tarkoitettu kulttuuriosallistumista. Kulttuuriosallistumista on ylipäätään tutkittu kulttuurisosiologiassa paljon, ja varsinkin on tutkittu niitä, jotka osallistuvat siihen ahkerasti (Heikkilä 2017, 7).

Kulttuuriosallistumista on tutkittu usein tarkastelemalla osallistumista esimerkiksi erilaisiin kulttuuritapahtumiin ja varsin usein legitiimeinä pidettyihin korkeakulttuuriin tapahtumiin, (Falk & Katz-Gerro 2016; Chan & Goldthorpe 2007a; Chan & Goldthorpe 2007b; DiMaggio

& Muhktar 2004; López-Sintas & Katz-Gerro 2005). Tutkimuksissa huomioon otettavia tapahtumia ovat yleensä esimerkiksi ooppera, teatteri, konsertit ja museot. Kulttuuritapahtumissa käyminen on erityinen kulttuuristen käytäntöjen ulottuvuus, sillä se tehdään julkisesti kodin yksityisyyden ulkopuolella, samalla omia mieltymyksiä ja statusta osoittaen (Purhonen ym. 2014, 249–250).

Falk ja Katz-Gerro (2016) tarkastelivat Euroopan laajuisella aineistolla eurooppalaisten vierailemista museoissa, taidegallerioissa ja historiallisissa tai arkeologisissa kohteissa. Vastaajista 43 % oli vieraillut jossain näistä kohteista vuoden aikana (Falk & Katz-Gerro 2016, 137). Vierailuissa havaittiin eroja sekä maiden että sosiaalisten ryhmien välillä – pohjoismaalaiset ja britit erottuivat useimmin näissä kohteissa vierailevina (Falk & Katz-Gerro 2016, 146). Pohjoismaalaiset ovat aiemminkin näyttäytyneet kulttuuriin paljon osallistuvina (Virtanen 2007, 142). Kaikissa analysoiduissa maissa koulutus ja kotitalouden tulot vaikuttivat vierailuiden todennäköisyyteen (Falk & Katz-Gerro 2016, 142). Eroja havaittiin muissa myös sosioekonomisten ja -demografisten tekijöiden välillä, ja esimerkiksi korkea ammattiasema ja opiskelijastatus nostivat todennäköisyyttä osallistua kulttuuriin (Falk & Katz-Gerro 2016, 146).

Falkin ja Katz-Gerron (2016) tutkimuksen päätulokset ovat linjassa muun tutkimuksen kanssa, sillä useissa tutkimuksissa on havaittu selkeästi, että ylipäättään aktiivinen kulttuuriosallistuminen liittyy korkeaan yhteiskunnalliseen asemaan (esim. Bennett ym. 2009, 52) ja tavallisia korkeampaa osallistumisen astetta selittäviä tekijöitä ovat korkea koulutus, korkeat tulot, työn arvovaltaisuus ja korkea status (Katz-Gerro 2011, 342). Kulttuuriosallistuminen on yhdistetty hyvinvointiin myös laajemmin kuin korkean sosiaalisen aseman avulla: kulttuuriosallistumisen on esimerkiksi havaittu yhdistyvän pitkään ikään (Hyypä 2013, 19).

Hieman yllättäen Falkin ja Katz-Gerron (2016, 139) analyysissä sukupuoli ja ikä eivät näyttäytyneet vahvoina kulttuuriosallisuutta selittävinä tekijöinä. Aiemmassa kulttuuriosallistumista käsittelevässä tutkimuksessa on havaittu naisten osallistuvan miehiä useammin kulttuuritapahtumiin ja varsinkin perinteisesti korkeakulttuurisina pidettyihin tapahtumiin (Bennet, Bustamante & Frow 2013, 238; Katz-Gerro 2002, 218). Aiemmassa kirjallisuudessa myös ikä on pidetty tärkeänä osallistumiseen yhdistettävänä tekijänä (Emmison 2003, 220). Myös Suomessa kulttuuriosallistumiseen vaikuttavat koulutusaste, ikä ja sukupuoli, riippuen kulttuuritapahtuman tyypistä – jotkut tapahtumat ovat suosituimpia naisten kuin miesten keskuudessa, osa suosituimpia nuorten kuin vanhojen keskuudessa tai toisinpäin. Koulutuksen korkeus lisää osal-

listumista lähes kaikissa tapauksissa. (Purhonen ym. 2014, 255.) Lisäksi asuinalueella ja kotitalouden tuloilla on vaikutusta: kaupungissa asuvien on helpompi osallistua kuin maaseudulla asuvien ja tulotason korkeus lisää osallistumista (Purhonen ym. 2014, 256).

Kirjallisuuden perusteella on siis kiistattomasti osoitettavissa, että kulttuurin kuluttaminen on yhteydessä yhteiskunnallisiin hierarkioihin ja yksilön yhteiskunnalliseen asemaan. Aiemmassa kulttuurin kulutuksen tutkimuksessa on kuitenkin jätetty vähälle huomiolle yksilön poliittisen orientaation tarkastelu, eikä varsinkaan puoluepolitiikkaan osuutta kulutukseen ole tutkimuksessa huomioitu. Kuitenkin jo Bourdieu (1984, 452) havaitsi, että esimerkiksi yksilön puoluekanta on yhteydessä hänen lukemiinsa sanomalehtiin ja sanomalehden avulla oli mahdollista päätellä ihmisen kannattama puolue. Laajasti ymmärrettynä arvojen, orientaatioiden ja elämäntyylien (sisältäen keskeisesti kulttuurin ulottuvuuden) yhteyttä on tutkittu jonkin verran (esim. DellaPosta, Shi & Macy 2015) tai vaikkapa uskonnollisten arvojen, sosiaalisten asenteiden ja kuvataiteiden välistä yhteyttä (van Eijck 2012) tai tarkasteltu kaikkiruokaisuudelle läheistä sukua olevaa kosmopoliittista kulttuurin kuluttamista, jossa keskeistä ovat avoimuus sekä myönteinen suhtautuminen kansainvälisyyteen (Rössel & Schroedter 2015).

Konservatiivisten asenteiden on havaittu liittyvän kulttuurisiin mieltymyksiin, osallistumiseen ja resursseihin, yleensä negatiivisesti (Purhonen ym. 2014, 352–353). Tarkemmin kulttuurin ja konservatiivisuuden yhteydestä Suomessa ovat kirjoittaneet Purhonen ja Heikkilä (2017) artikkelissa, jossa löydettiin yhteys poliittisten asenteiden konservatiivisuuden, ruokailumieltymysten ja musiikkimaun välillä. Ruokamieltymyksistä tunnistettiin kolme orientaatiota: kevyt ja etninen, raskas ja lihapainotteinen sekä pikaruoka. Raskaan ja lihapainotteisen mieltymyksen havaittiin olevan yhteydessä miessukupuoleen, alhaiseen sosioekonomiseen asemaan, korkeaan ikään, maaseudulla asumiseen ja konservatiivisiin arvoihin, kun taas kevyen ja etnisen naissukupuoleen, korkeaan sosioekonomiseen asemaan, nuoreen ikään, kaupunkimaiseen ympäristöön sekä liberaaleihin asenteisiin. Vaikka konservatiivisten asenteiden ja ruokamieltymysten yhteydessä otetaan huomioon nämä muut vaikuttavat tekijät, yhteys säilyy.

Kevyen ja etnisen mieltymyksen tulkitaan kuvaavan modernia ja avointa makua, kun raskaan ja lihapainotteisen ennemminkin kansallista, vähemmän uteliasta makua (Purhonen & Heikkilä 2017, 93). Tutkimustulokset myös tukivat homologia-teesiä, kulttuurisen kentän ja elämäntyylien rakenteellista vastaavuutta, sillä ruokamieltymysten ja musiikkimaun välillä havaittiin vastaavuutta. Homologia oli kuitenkin selkeämpi silloin, kun poliittiset asenteet olivat enemmän

liberaaleja. Tutkimuksessa saatiin viitteitä siitä, että poliittisilla asenteilla voikin olla välittävä rooli esimerkiksi eri elämänalueiden vastaavuuksissa. (Purhonen & Heikkilä 2017, 88.)

DiMaggio (1996) tutki amerikkalaisia taidemuseoissa vierailevia ihmisiä ja tarkasteli, eroavatko he sosiaalisilta ja poliittisilta asenteiltaan ihmisistä, jotka eivät vieraile taidemuseoissa. Tutkimuksessa selvisi, että taidemuseoissa vierailevat poikkeavat arvoiltaan ja asenteiltaan selkeästi muista tutkittavista: taidemuseoissa kävijät olivat keskimäärin poliittisesti liberaalimpia, maallisempia, suvaitsevaisempia monikulttuurisuudelle, avoimempia erilaisille kulttuureille ja elämäntyyliille, luottivat enemmän muihin kansalaisiin, luottivat voimakkaammin tieteeseen ja suhtautuivat kiinnostuneemmin korkeakulttuuriin kuin muut tutkittavat. Nämä erot vierailijoiden ja ei-vierailijoiden välillä säilyivät, vaikka huomioon otettiin taidemuseossa käymiseen tunnetusti vaikuttavia tekijöitä, kuten koulutustausta, naissukupuoli ja korkeampi tulotaso.

Tanskassa taas havaittiin, että poliittis-moraaliset asenteet sekä kulttuurin kuluttaminen ovat yhteydessä luokka-asemiin (Skjøtt-Larsen 2012). Tutkimuksessa selvisi, että kulttuurisesti etuoikeutetuilla (vastaajilla, joilla on paljon kulttuuripääomaa) oli kulttuurisesti vähäosaisempia suvaitsevampi asenne etnisiä vähemmistöjä kohtaan ja he ovat globaalimpia. (Skjøtt-Larsen 2012, 678–679.) Kulttuurisesti etuoikeutetut osallistuivat erilaisiin legitiimeinä pidettyihin kulttuuriaktiviteetteihin useammin kuin kulttuurisesti vähäosaiset, joiden kulttuuri-osallistuminen oli ylipäätään melko pientä (Skjøtt-Larsen 2012, 671–672, 677).

Poliittisten arvojen ja kulttuurin kuluttamisen välistä yhteyttä koskevaa tutkimustakin vähemmän on tutkittu puoluekannan ja kulttuurin kuluttamisen yhteyttä. Puoluekannan ja kuluttamisen yhteyttä on Suomessa tiettävästi selvitetty vain muutamassa tutkimuksessa. Koivula, Räsänen, Saarinen (2017) tarkastelivat tutkimuksessaan, miten poliittinen suuntautuneisuus vaikuttaa itsearvioituun yleiseen kulutuskäyttäytymiseen. Tutkimuksessa käytettiin kahta kansallisesti edustavaa kyselyaineistoa, jossa vastaajat arvioivat, kuluttavatko he enemmän vai vähemmän rahaa tiedusteltuihin kulutustuotteisiin (sisältäen myös kulttuuripalvelut), kuin keski-vertokuluttaja. Tutkimuksessa tarkasteltiin puoluesamastumisen ja tämän itsearvioitun kulutuksen yhteyttä. Poliittisten puolueiden välillä tunnistettiin eroja kulutuskäyttäytymisen arvioinnissa – Kokoomukseen samastuvat arvioivat ylipäätään kuluttavansa eniten. Kun yhteyksiä vakioitiin sosiodemografisilla tekijöillä, puolueiden väliset kuitenkin erot tasaantuivat jonkin verran, mutta puoluesamastumisella oli kuitenkin itsenäistä selitysvoimaa itsearvioitussa kuluttamisessa.

Koivula, Räsänen ja Saarinen (2016) toteuttivat myös hyvin samanlaisen, mutta itsearvioitua kulutusta hieman hienojakoisemmin erottelevan tutkimuksen. Kulutusmuotoja tunnistettiin yhteensä neljä, ja yksi niistä ”kulttuuri ja sivistys”, joka sisällytti opiskelun sekä elokuvien, kirjallisuuden ja yleisesti kulttuurin kuluttamisen. Kulttuurin kuluttamista ei siis mitattu osallistumisen useutena, kuten yleensä on tapana. Sivistyksen ja kulttuurin kulutuksen osalta muista erottuivat Vasemmistoliittoon samastuvat: Vasemmistoliittoon samastuvat arvioivat kuluttavansa keskimääräistä kuluttajaa enemmän, vaikka kaikilla muilla alueilla he ilmaisivat kuluttavansa vähemmän. Vähäisimmäksi kulutuksensa tällä alueella arvioivat Perussuomalaisiin samastuvat. (Koivula, Räsänen, Saarinen 2016.)

Suomen kulttuurirahaston toimeksiannosta vuonna 2013 Suomessa toteutettiin kyselytutkimus, jossa selvitettiin suomalaisten suhtatumista (korkea)kulttuuriin, ja kyselyssä kysyttiin muiden taustatietojen ohella myös vastaajan puoluekanta. Tutkimuksessa kulttuuriksi käsitettiin taiteet, esimerkiksi musiikki, kuvataide, ooppera ja teatteri. Kulttuurin kuluttamista ja kulttuurista aktiivisuutta mitattiin kysymällä, milloin viimeksi vastaaja on vierailut kulttuuri- ja taidekohteissa. Aineiston tuloksia yhteen vetävässä tutkimusraportissa kulttuurin suurkuluttajiksi katsottiin kuusi prosenttia vastaajista, kulttuuria aktiivisesti kuluttaviksi vajaata kolmasosaa ja passiivisiksi ja kulttuuria yksipuolisesti kuluttaviksi noin puolia vastaajista. Viidennes vastaajista karttaa lähestulkoon kaikkia kulttuurikohteita (Suomalaisten näkemykset kulttuurista 2013, 3–4.) Tutkimusraportissa todetaan huono-osaisuuden selittävän eniten kulttuuriosallistumisen vähäistä aktiivisuutta. Miehet, maaseutumaisella alueella asuvat, matalasti koulutetut ovat useammin kulttuurisesti vain vähän aktiivisia. Aktiivisia kulttuurin kuluttajia löytyy eniten naisten, ikääntyneiden, kaupunkimaisesti asuvien, korkeakoulutettujen ja ammatiltaan ylempien toimihenkilöiden keskuudesta. (Suomalaisten näkemykset kulttuurista 2013, 4, 3–5, 52–56.)

Kulttuurirahaston kyselyssä puoluekannalla huomattiin olevan yhteys kulttuuritilaisuuksissa vierailemiseen, ja puolueiden kannattajien väliltä oli löydettävissä eroja. Vasemmistoliiton ja Vihreiden kannattajat osallistuivat keskimääräistä vastaajaa useammin lähes kaikkiin tiedusteluihin kulttuuritilaisuuksiin. Näiden kahden puolueen lisäksi myös Kokoomuksen äänestäjät vierailivat lähes yhtä useasti teatterissa ja elokuvissa, ja oopperassa Kokoomuksen äänestäjät vierailivat kaikista useimmin. Sosiaalidemokraattien ja Keskustan kannattajat ovat vierailuissa lähellä kaikkien vastaajien keskiarvoa, mutta toisaalta Keskustaa äänestävät ilmoittivat myös

useasti, etteivät ole vierailleen joissain kulttuuritilaisuuksissa koskaan. Perussuomalaisten kannattajat kävivät erilaisissa kulttuuritapahtumissa ja -tilaisuuksissa vain harvoin ja eniten vastaajia, jotka eivät koskaan ole käyneet erilaisissa tiedustelluissa kulttuuritapahtumissa on juuri Perussuomalaisten joukossa. (Suomalaisten näkemykset kulttuurista 2013, 9, 52–56.) Puolueiden äänestäjistä Perussuomalaisten kannattajat ilmoittivat myös selkeästi eniten, etteivät ylipäätään pidä taiteesta ja kulttuurista (Suomalaisten näkemykset kulttuurista 2013, 57). Kulttuurirahaston tutkimuksessa on kuitenkin tarkasteltu vain puolueiden ja kulttuuri-osallistumisen kaksisuuntaista yhteyttä toisiinsa. Siinä ei ole otettu huomioon, että erilaiset sosiodemografista asemaa koskevat tekijät voivat selittää tätä yhteyttä, eikä puoluekannan itsenäisestä selitysvoimasta siis ole tietoa.

Vaikka aiempaa tutkimusta politiikan ja kulttuuri-osallistumisen välillä ei ole runsaasti, kaikki niihin liittyvät tutkimustulokset viittaavat siihen, että kulttuurilla ja politiikalla on joitain havaittavia yhteyksiä. Usein kulttuurin runsas kuluttaminen tai kulttuuri-osallistuminen liittyi suvaitseviin ja avoimiin (liberaaleihin) arvoihin kun taas vähäinen kulttuuri-osallistuminen liittyi konservatiivisempiin arvoihin. Puolueiden kannattajiin tai puoluesamastumiseen liittyvissä tutkimuksissa on viitteitä siitä, että puolueiden välillä on havaittavissa eroja: usein Kokoomus, Vasemmistoliitto ja Vihreät ovat vaikuttaneet kulttuuria kuluttavilta ja osallistuvilta, kun taas varsinkin Perussuomalaiset ovat olleet keskimäärin vain vähän kiinnostuneita kulttuurista.

3 Tutkimusasetelma

Tutkimusasetelmaluvussa käsittelen aluksi tutkielman tavoitteet ja tutkimuskysymykset.

Toiseksi esittelen käyttämäni kaksi kyselyaineistoa ja kolmanneksi esittelen tutkielmassa käytettäviä menetelmiä sekä käsittelen lyhyesti ajallisen muutoksen tarkastelua tässä tutkielmassa.

3.1 Tutkimuskysymykset

Tarkastelen tutkielmassani politiikan (poliittisen orientaation) yhteyttä kulttuurin kuluttamiseen (kulttuuriosallistumiseen). Tarkoituksena ei siis ole selittää mahdollisimman suurta osaa kulttuurimuuttujien vaihtelusta, kulttuuriosallistumisesta, vaan tarkastella tietyn yhteiskunnallisen ulottuvuuden, politiikan, yhteyttä niihin. Aiemman tutkimuksen perusteella tiedetään, että ainakin sukupuoli, ikä, koulutus ja asuinpaikka vaikuttavat suomalaisten kulttuurin kuluttamiseen ja kulttuuriosallistumiseen (Purhonen ym. 2014), joten tutkielmassa haluan selvittää, onko poliittisen orientaation ja kulttuuriosallistumisen välillä havaittavissa yhteyksiä silloinkin, kun nämä neljä taustamuuttujaa vakioidaan. Lisäksi tarkastelen, onko vastaajan puoluekanta tai poliittisten asenteiden konservatiivisuus vahvemmin yhteydessä kulttuuriosallistumiseen.

Käytän analyysissäni työkaluna kirjallisuudessa ja aiemmassa tutkimuksessa käytettyä kulttuurin jakoa korkeakulttuuriin, populaarikulttuuriin ja kaikkiruokaiseen kulttuuriin. Olen kiinnostunut siitä, onko näiden kolmen kulttuurin kuluttamisen muodon välillä eroa siinä, miten poliittinen orientaatio on niihin yhteydessä. Viimeiseksi olen kiinnostunut myös yhteyksissä tapahtuneesta mahdollisesta ajallisesta muutoksesta vuosien 2007 ja 2018 välillä. Sekä kulttuurin kuluttaminen että yhteiskunnan poliittinen ulottuvuus ovat muuttuneet viime vuosikymmeninä, ja on kiinnostavaa tutkia, näkyykö muutos myös tällä aikavälillä.

Tutkimuskysymykseni siis ovat:

1. Millä tavoin politiikka, yhtäältä puoluekannatus, toisaalta poliittisten asenteiden konservatiivisuus, on yhteydessä kulttuurin kuluttamiseen?

Onko politiikan ja kulttuurin yhteys erilainen riippuen siitä, tarkoitetaanko poliittisella orientaatiolla puoluekannatusta tai poliittisten asenteiden konservatiivisuutta?

Vaihteleeke politiikan ja kulttuurin yhteys, jos kulttuurin kuluttaminen jaetaan korkeakulttuuriin, populaarikulttuuriin ja kaikkiruokaiseen kulttuuriin?

Säilyykö politiikan ja kulttuurin kuluttamisen yhteys, kun vastaajien sukupuoli, ikä, koulutus ja asuinpaikka vakioidaan?

ja

2. Onko politiikan ja kulttuurin välisissä yhteyksissä eroa vuosien 2007 ja 2018 välillä? Jos muutosta on tapahtunut, mihin suuntaan?

3.2 Aineisto

Tutkielmassa käytän kahta kyselyaineistoa, joissa on kysytty laajasti suomalaisten vapaa-ajan viettotapoja ja kulttuurimieltymyksiä. Ensimmäisenä aineistona toimii poikkileikkausaineisto ”Kulttuuri ja vapaa-aika Suomessa 2007”, joka on kerätty Helsingin yliopiston tutkimushankkeen *Kulttuuripääoma ja sosiaalinen differentaatio 2000-luvun Suomessa* yhteydessä, toisena aineistona on *The Dynamics of Cultural Stratification: How Cultural Classifications, Hierarchies and Tastes Change* -tutkimushankkeen toteutettava, päivitetty toisintokysely, ”Kulttuuri ja vapaa-aika Suomessa 2018”, joka valmistui kesällä 2018. Vuonna 2007 kerätystä aineistosta on julkaistu runsaasti tieteellisiä julkaisuja, keskeisimpänä Purhosen ym. (2014) tutkimushankkeen tuloksista julkaisema teos *Suomalainen maku*.

Kyselyissä vastaajilta kysyttiin heidän tietämystään, mielipiteitään ja tapojaan kulttuuriin liittyen. Kulttuurimieltymyksiä kysyttiin esimerkiksi liittyen television katseluun, elokuvaan, lukemiseen, urheiluun, sisustamiseen, matkustamiseen, pukeutumiseen, syömiseen, terveydenhoitoon, musiikkimakuun, kielten harrastamiseen sekä kuvataiteeseen. Kyselyissä on kysytty myös erilaisten kulttuurin alueiden kuluttamisen aktiivisuutta tai säännöllisyyttä. Vastaajilta on myös tiedusteltu erilaisia taustatekijöitä koulutuksesta, ammatista, tuloista ja asumisesta, sosiaalisista suhteista ja yhteiskuntaluokasta. Aineiston taustamuuttujia ovat esimerkiksi vastaajan sukupuoli, syntymävuosi, siviilisääty, kotitalouden koko, asuinalueen tyyppi, vanhempien koulutus ja ammatit, puolison koulutus, ammatti ja tulot ja työsuhteen tyyppi. Osallistujilta tiedusteltiin myös osallistumista poliittisen puolueen toimintaan, erilaisten järjestöjen toimintaan, äänestämistä vaaleissa sekä sitä, mitä puoluetta vastaaja äänestäisi. Vastaajille esitettiin myös mielipideväittämiä, joissa tiedusteltiin esimerkiksi suhtautumista ympäristönsuojeluun, maahanmuuttoa koskevaan lainsäädäntöön, samaa sukupuolta olevien seksuaalisiin suhteisiin sekä oikeudellisten rangaistusten kovuuteen.

”Kulttuuri ja vapaa-aika Suomessa 2007” -aineiston keräämisen toteutti Tilastokeskus postikyselynä syksyllä 2007 ja se on arkistoitu Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteelliseen tie-

toarkistoon. Kyselyssä on hyödynnetty Isossa-Britanniassa toteutetun tutkimushankkeen ”Cultural Capital and Social Exclusion” kyselylomaketta. Tutkimukseen valittiin satunnaisotannalla 3000 18–74-vuotiasta suomalaista (pois lukien ahvenanmaalaiset), ja kyselyyn vastasi 1388. Vastausprosentti oli 46,3 %. Kyselyn vastausprosentti on melko tavanomainen vastaus-taso suomalaisissa postikyselyissä. (Purhonen ym. 2014, 423–424). Aineistossa yliedustettuina ovat naiset ja korkeasti koulutetut, aliedustettuina miehet ja matalasti koulutetut ja miehillä vastaaminen vaihteli iästä riippuen – nuoret miehet vastasivat kyselyyn harvemmin, kuin vanhemmat. Naisvastaajilla tällaista vaihtelua ei ole. Tällainen sukupuoleen ja ikään liittyvä vastauskato on melko samanlaista kuin muissakin suomalaisissa kyselyissä. (Kahma 2011, 52–53.)

”Kulttuuri ja vapaa-aika Suomessa 2018” -aineiston keräämisen toteutti myös Tilastokeskus. Kysely toteutettiin verkko- ja postikyselynä helmi–huhtikuussa 2018. Tutkimukseen valittiin satunnaisotannalla 3500 18–74-vuotiasta suomalaista (pois lukien ahvenanmaalaiset), ja kyselyyn vastasi lopulta 1425. Vastausprosentti oli 40,8 %. Vastaajista 74,5 % vastasi verkkokyselyyn ja loput 25,5 % postikyselyyn. Vuoden 2018 kyselyaineistoon on liitetty kyselyyn vastanneiden väestörekisteritietoja Tilastokeskuksen tietokannasta. Vuoden 2018 kyselylomake on vertailtavuuden vuoksi hyvin samankaltainen vuoden 2007 lomakkeen kanssa, mutta vuoden 2018 kyselyssä on kysytty myös esimerkiksi sosiaaliseen mediaan liittyviä kysymyksiä, jotka eivät vielä vuonna 2007 olleet merkittävä osa ihmisten arkea.

Tilastokeskus on laskenut molemmille aineistolle sukupuolen, koulutuksen ja iän vinoumat korjaavan painokertoimen, ja aineistot voidaan tulkita kansallisesti edustavaksi ja tulokset voi yleistää perusjoukkoon, suomalaisiin.

3.3 Analyysimenetelmät

Tutkielmani ja käyttämäni menetelmät ovat kvantitatiivisia. Tutkielmassa tavoitteenani on kuvata muuttujien yhteyksiä, ja sen saavuttaakseni käytän sekä erilaisia kuvailevia menetelmiä että monimuuttujamenetelmiä. Muuttujien jakaumissa ja analyyseissä (pois lukien regressio-analyysit vuoden 2018 aineistosta) on käytetty Tilastokeskuksen laskemia painokertoimia. Tilasto-ohjelmalla on käytetty SPSS-ohjelmistoa. Menetelmiä esittelen tarkemmin, kun niitä käytetään muuttujia kuvaavassa luvussa sekä analyysiluvuissa.

Muuttujia kuvaavassa luvussa 4 käytän kulttuuriosallistumista ja konservatiivisuutta kuvaavien muuttujien rakentamisen apuna pääkomponenttianalyysia. Tutkielman analyysiosaa jakautuu

kahteen lukuun, josta ensimmäisessä tutkitaan muuttujien keskinäisiä kaksisuuntaisia yhteyksiä keskiarvovertailujen, korrelaatioiden ja ristiintaulukoinnin avulla. Nämä ovat sosiaalitieteissä tavallisia menetelmiä, kun tarkoituksena on tutkia kahden muuttujan yhteyksiä. Perusyhteyksiä tarkasteltaessa tutkin selitettävänä muuttujina toimivien kulttuuriosallistumismuuttujien ja selittävinä toimivien politiikkamuuttujien, selitettävien kulttuuriosallistumismuuttujien ja selittävien sosiodemografisten taustamuuttujien sekä kaikkien selittävien muuttujien keskinäisiä yhteyksiä. Vaikka näissä analyyseissa kulttuurin kuluttaminen on selitettävänä ja poliittista orientaatiota kuvaavat muuttujat selittävinä, ei voida tietää, onko poliittinen orientaatio kulttuurin kuluttamista edeltävä tekijä, eikä näiden välillä voida tulkita olevan vahvoja kausaalisia syy-seuraussuhteita.

Toisessa analyysiluvussa edellisessä luvussa saatuja tuloksia kaksisuuntaisista yhteyksistä tarkennetaan monimuuttujamenetelmän avulla. On mahdollista, että aiemmin havaitut muuttujien väliset yhteydet muuttuvat, kun tarkasteluun otetaan myös muita kulttuuriosallisuuteen vaikuttavia muuttujia. Yhteydet saattavat esimerkiksi heiketä tai kadota. Tarkastelen kulttuuriosallistumista kuvaavien muuttujien ja selittävien, poliittista orientaatiota kuvaavien muuttujien yhteyttä sosiodemografisia taustamuuttujia eli tässä tapauksessa sukupuolta, ikää, koulutusta ja asuinpaikkaa vakioiden. Aiemman tutkimuksen perusteella tiedetään, että nämä tekijät ovat tutkimusasetelman kannalta ns. ”sekoittavia tekijöitä”, ne toisin sanoen edeltävät kausaalisesti sekä kiinnostuksen kohteena olevia selitettäviä kulttuurimuuttujia että selittäviä poliittista orientaatiota kuvaavia muuttujia. Kirjallisuuden perusteella tiedetään, että esimerkiksi naiset sekä osallistuvat useammin korkeakulttuuriin kuin miehet, ja että naiset ovat usein arvoiltaan vähemmän konservatiivisia kuin miehet. Jos tutkielmassa löydetään positiivinen yhteys vain vähän konservatiivisten poliittisten asenteiden ja kulttuuriosallistumisen väliltä, täytyy yhteys vakioida sukupuolella, jotta saadaan selville, johtuiko yhteys sukupuolten välisistä eroista. Käytännössä tarkastelun toteutan regressiomallinnuksella General linear modelin (GLM) avulla.

Tutkielman toisena tavoitteena on kuvata ajallista muutosta vuosien 2007 ja 2018 välillä kahdesta eri aineistosta tehtyjä kvantitatiivisia analyysejä vertaillen. Tutkielman aineistot ovat kahdelta mittauspisteeltä ja niitä voi vertailla keskenään, mutta näiden mittauspisteiden välillä tapahtuneesta ei saada tietoa. Aineistojen avulla ei myöskään päästä käsiksi siihen, onko esimerkiksi saman vastaajan kulttuuriosallistuminen muuttunut yhdentoista vuoden aikana, koska kyselyyn ovat vastanneet eri aineistoissa eri vastaajat. Ikäluokan, kohortin, vaihtuminen aineis-

tojen välillä voi olla tekijä, joka selittää osaltaan tuloksia vuosien 2007 ja 2018 välillä tapahtuneesta mahdollisesta muutoksesta. Ensimmäiseen kyselyyn vastanneet ovat vuosina 1933–1989 syntyneitä, toiseen vuosina 1943–2000 syntyneitä suomalaisia. Toisen aineiston nuorin kohortti vuonna 1989–2000 syntyneiden vastaajien kasvuympäristö on hyvin erilainen kuin ensimmäisen aineiston vanhimman kohortin. Esimerkiksi erilaisten tapahtumien saavutettavuus tai asenteiden konservatiivisuus voivat olla hyvin erilaisia näissä kohorteissa.

4 Muuttujat

Tässä luvussa esittelen tutkielmassani käytettävät muuttujat. Ensin esittelen kulttuurin kuluttamista kuvaavat kolme selitettävää muuttujaa: korkeakulttuurisen osallistumisen, populaarikulttuurisen osallistumisen ja näistä yhdistettävän kaikkiruokaisen kulttuoriosallistumisen. Toiseksi käsittelen poliittista orientaatiota kuvaavia politiikkamuuttujia eli puoluekantaa ja poliittisten asenteiden konservatiivisuutta. Kolmanneksi esittelen tutkielmassa käytettävät sosiodemografista asemaa kuvaavat selittävät taustamuuttujat.

4.1 Kulttuoriosallistumista kuvaavat muuttujat

”Kulttuuri ja vapaa-aika Suomessa 2007” -kyselylomakkeessa kysyttiin (k57), kuinka usein tai harvoin vastaajat käyvät erilaisissa kulttuuritapahtumissa. Tällaisia paikkoja tai tapahtumia oli yhteensä 14: elokuvat, museot, pubit, karaoke, rock-konsertit, ooppera, bingo, klassisen musiikin konsertit, jazz-konsertit, musikaalit, teatteri, taidegalleriat, yökerhot sekä illallisravintolat. Vastausvaihtoehdot olivat 1. Suunnilleen joka viikko, 2. Suunnilleen joka kuukausi, 3. Muutamia kertoja vuodessa, 4. Harvemmin ja 5. En koskaan. Vuoden 2018 kyselylomakkeessa on sama kysymyspatteristo (k52), jossa on vastausvaihtoehtoina samat kulttuuritapahtumat kuin vuoden 2007 aineistossa ja lisäksi yksi lisätty tapahtuma, kirjasto. Jätän kirjastossa vierailun pois tarkastelusta, jotta aineistojen vertailtavuus säilyy.

Koska todella suuri osa vastaajista ilmoittaa käyvänsä eri kulttuuritapahtumissa harvemmin kuin kerran vuodessa tai ei koskaan ja tiheämmin kulttuuria kulutetaan melko vähän, luokittelem kysymyksien vastausvaihtoehdot uudelleen kolmiluokkaisiksi. Vastausvaihtoehto ”En koskaan” saa arvon 0, ”Harvemmin” arvon 1 ja luokat ”Suunnilleen joka viikko”, ”Suunnilleen joka kuukausi” ja ”Muutamia kertoja vuodessa” yhdistetään ja uusi luokka, ”Vähintään muutamia kertoja vuodessa” saa arvon 2. Sekä vuonna 2007 että 2018 tapahtumiin osallistumisen useus jakaantui hyvin samalla tavalla (Taulukko 1). Esimerkiksi elokuvat ja museot olivat paikoista sellaisia, joissa käytiin vuonna 2018 useammin kuin vuonna 2007, muuten erot mittauskertojen välillä ovat melko pieniä. Tapahtumia tai paikkoja, joissa käydään eniten ovat illallisravintolat, pubit ja elokuvat. Harvoin käydään esimerkiksi bingossa, oopperassa, jazzin tai klassisen musiikin konserteissa tai musikaaleissa. Jokaisen tapahtuman tai paikan kohdalla on suuri joukko vastaajia, jotka eivät ole käyneet kyseisessä paikassa koskaan elämässään. Lähes viidennes vastaajista ei esimerkiksi ole koskaan käynyt museossa. Eniten vastaajia ”Ei koskaan” kategoriaan sijoittui bingossa, oopperassa, karaokessa sekä klassisen musiikin tai jazz-musiikin konserteissa vierailuun, vähiten taas elokuviin.

Taulukko 1. Erilaisissa kulttuuritapahtumissa ja paikoissa käymisen useus vuonna 2007 ja 2018 (%).

Paikka	Vähintään muutamia ker- toja vuodessa	Harvem- min	Ei koskaan	Yhteensä	(n)
Elokuvat					
2007	44	46	10	100	1357
2018	55	37	8	100	1310
Museot					
2007	24	57	19	100	1352
2018	30	53	18	100	1309
Pubit					
2007	51	25	24	100	1352
2018	48	28	24	100	1304
Karaoke					
2007	16	25	59	100	1348
2018	15	25	60	100	1299
Rock-konsertit					
2007	17	36	47	100	1345
2018	21	37	43	100	1297
Ooppera					
2007	5	22	74	100	1344
2018	3	20	77	100	1301
Bingo					
2007	2	8	91	100	1343
2018	3	9	88	100	1298
Klassisen musiikin konsertit					
2007	9	23	67	100	1345
2018	7	18	75	100	1299
Jazz-konsertit					
2007	5	20	76	100	1340
2018	4	20	80	100	1297
Musikaali					
2007	8	40	52	100	1338
2018	8	34	58	100	1303
Teatteri					
2007	32	48	21	100	1355
2018	28	44	28	100	1311
Taidegalleria					
2007	17	38	45	100	1343
2018	15	35	50	100	1293
Yökerhot					
2007	33	27	40	100	1346
2018	26	30	44	100	1297
Illallisravintolat					
2007	54	29	17	100	1357
2018	52	31	18	100	1302

Kulttuurin kuluttamista tutkiakseni rakennan sitä kuvaavia summamuuttujia. Käytän kulttuuri-summamuuttujien rakentamisen esivaiheena pääkomponenttianalyysia. Pääkomponenttianalyysi on menetelmä, jonka avulla tutkitaan miten muuttujajoukon voi tiivistää uusiksi, toisistaan riippumattomiksi muuttujajoukoiksi, pääkomponenteiksi (Jokivuori & Hietala 2007, 89). Tarkoituksena on löytää muuttujajoukosta muuttujat, joilla on jokin niitä sekä teoriassa että käytännössä yhdistävä nimittäjä (Metsämuuronen 2006, 584). Pääkomponenttien käyttö ja tulkinta ei ole ongelmaton, mutta pääkomponenttianalyysi voi olla keino arvioida, mistä muuttujista summamuuttuja kannattaisi muodostaa (Jokivuori & Hietala 2007, 104–105). Käytän siis pääkomponenttianalyysia kulttuuriosallistumista kuvaavien muuttujien rakentamisen esivaiheena.

Sisällytän analyysiin kolmiluokkaisiksi luokitellut muuttujat. Aineisto sopii hyvin faktoroitavaksi, jos Kaiserin testin arvo on yli 0.5 (Jokivuori & Hietala 2007, 96). Vuoden 2007 aineisto täyttää tämän vaatimuksen ($KMO=0.85$). Bartlettin sfäärisyystestin ehdot täyttyvät myös, sillä tulos on tilastollisesti merkitsevä ($p<0,001$). Rotaatiomenetelmäksi valitsin suorakulmaisen rotaation (Varimax), joka on yleisesti pääkomponenttianalyysissa käytettävä menetelmä (Jokivuori & Hietala 2007, 95). Analyysi muodosti kolme pääkomponenttia, joiden ominaisarvo on yli 1. Rotatoidun matriisin ensimmäiseen komponenttiin latautuvat vahvasti muuttujat museot, ooppera, klassinen musiikki, jazz-konsertit, musikaalit, teatteri ja taidegalleriat toiseen muuttujat pubit, karaoke, rock-konsertit, yökerhot ja illallisravintolat ja viimeiseen bingo. Ensimmäinen komponentti selittää väittämien hajontaa 29,5 % ja toinen 20,4 %. Kolmas selittää enää vajaa 8 %. Muuttujista kaikki muut paitsi elokuvat latautuvat vahvasti yhdelle komponentille, ja muihin heikosti. Vastausvaihtoehto elokuvat latautuu jossain määrin kaikille komponenteille (tosin voimakkaimmin toiselle komponentille), ja tämän vuoksi se jätetään pois jatkotarkasteluista. Vastausvaihtoehto bingo latautuu voimakkaasti yksin omalle komponentilleen ja yhtä voimakkaasti kahdelle ensimmäiselle komponentille, eikä se ole tarpeeksi erottelukykyinen, joten se jätetään pois tarkastelusta.

Kaksi ensimmäistä komponenttia ovat vahvat, ja jatkan niiden tarkastelua. Ensimmäiselle komponentille latautuivat siis voimakkaasti tapahtumista museot, ooppera, klassinen musiikki, jazz-konsertit, musikaalit, teatteri ja taidegalleriat. Toiselle latautuvat elokuvat, pubit, karaoke, rock-konsertit, yökerhot ja illallisravintolat. Kaksi komponenttia vaikuttavat olevan helposti tulkittavissa – ne muodostavat selkeästi kirjallisuudessa ja aiemmassa tutkimuksessa käytetyt perinteisesti korkeakulttuurina ja populaarikulttuurina pidetyt ulottuvuudet. Nimeän ensimmäisen komponentin korkeakulttuuriksi ja toisen populaarikulttuuriksi (Taulukko 2).

Taulukko 2. Pääkomponenttianalyysi kulttuuritapahtumissa käymisen useudesta 2007.

Muuttuja	Komponentit		Kommunaliteetti
	Korkeakulttuuri	Populaarikulttuuri	
Klassisen musiikin konsertit	0,79	-0,04	0,64
Ooppera	0,74	-0,04	0,56
Taidegalleriat	0,73	0,07	0,59
Teatteri	0,71	0,09	0,52
Museot	0,70	0,13	0,57
Musikaalit	0,69	0,07	0,49
Jazz-konsertit	0,64	0,15	0,47
Yökerhot	-0,06	0,84	0,71
Pubit	-0,07	0,82	0,67
Illallisravintolat	0,22	0,74	0,60
Rock-konsertit	0,15	0,72	0,54
Karaoke	-0,08	0,61	0,54
Elokuva	0,32	0,58	0,52
Bingo	0,08	0,04	0,66
Ominaisarvo	4,1	2,9	
Selitysosuus (%)	29,5	20,4	

n=1298

Rakennettaessa summamuuttujia täytyy tarkastella muuttujan sisäistä yhtenäisyyttä, reliabiliteettia. Summamuuttuja on sitä reliaabelimpi, mitä vahvemmin sen indikaattorit korreloivat keskenään. Summamuuttujan reliabiliteetin tutkimiseen käytetään yleisesti Cronbachin alfa -kerrointa. (Ketokivi 2009, 59.) Cronbachin alfan arvon tulee olla vähintään 0,6 jotta summamuuttuja on perusteltua tarkastelluista muuttujista muodostaa (Jokivuori & Hietala 2007, 104). Korkeakulttuurimuuttujien Cronbachin alfa on 0,84 ja populaarikulttuurimuuttujien 0,82, eli muuttujat ovat tilastollisesta näkökulmasta mielekkäitä rakentaa. Muodostan kaksi suoraa summamuuttujaa, joista ensimmäinen kuvaa korkeakulttuurista kulttuuriosallistumista ja toinen populaarikulttuurista kulttuuriosallistumista.

Teen saman pääkomponenttianalyysin vuoden 2018 kysymyksen 52 väittämille (Taulukko 3). Tämäkin aineisto sopii hyvin faktoroitavaksi (KMO=0.84). Bartlettin sfäärisyystestin ehdot täyttyvät myös, sillä tulos on tilastollisesti merkitsevä ($p<0,001$). Aineisto käyttäytyy lähes samalla tavalla kuin vuonna 2007, ja korkea- ja populaarikulttuurin ulottuvuudet ovat selkeästi erotettavissa. Komponentteja muodostuu taas kolme, ja niistä kaksi ensimmäistä ovat vahvim-

pia, ensimmäisen selitysaste on 30,8 %, toisen 18,5 % ja kolmannen 8,4 %, eli hyvin samansuuruisia kuin vuonna 2007. Ensimmäiselle rotatoidulle komponentille latautuvat vahvasti täysin samat muuttujat kuin vuoden 2007 aineistolla. Myös toiselle komponentille latautuvat samat muuttujat kuin vuonna 2007.

Taulukko 3. Pääkomponenttianalyysi kulttuuritapahtumissa käymisen useudesta 2018.

Muuttuja	Komponentit		Kommunaliteetti
	Korkeakulttuuri	Populaarikulttuuri	
Klassisen musiikin konsertit	0,77	-0,08	0,61
Ooppera	0,75	-0,04	0,59
Taidegalleriat	0,73	0,19	0,62
Teatteri	0,69	0,14	0,50
Museot	0,62	0,34	0,63
Musikaalit	0,71	0,09	0,52
Jazz-konsertit	0,65	0,14	0,47
Yökerhot	-0,06	0,82	0,72
Pubit	-0,01	0,80	0,69
Illallisravintolat	0,15	0,75	0,59
Rock-konsertit	0,16	0,67	0,47
Karaoke	-0,01	0,52	0,57
Elokuva	0,33	0,60	0,53
Bingo	0,11	0,04	0,59
Ominaisarvo	4,3	2,6	
Selitysosuus (%)	30,8	18,5	

n=1256

Teen vuoden 2018 aineiston muuttujista suorat summamuuttujat korkeakulttuuriselle ja populaarikulttuuriselle kulttuuriosallistumiselle samaan tapaan ja samoilla muuttujilla kuin 2007 aineiston kohdalla, eli jättäen elokuvat ja bingon summamuuttujan ulkopuolelle. Eri aineistojen summamuuttujat ovat siis vertailtavissa keskenään. Korkeakulttuuriin sisällytän siis väittämät siitä, kuinka usein vastaaja käy museoissa, oopperassa, klassisen musiikin konserteissa, jazz-konserteissa, musikaaleissa, teatterissa ja taidegallerioissa. Cronbachin alfa näiden muuttujien kohdalla on 0,84. Populaarikulttuuriin sisällytän väittämät, kuinka usein vastaaja käy pubeissa, karaokessa, rock-konserteissa, yökerhoissa ja illallisravintoloissa. Cronbachin alfa on 0,80. Muuttujat ovat sisäisesti yhtenäisiä ja niistä on mahdollista rakentaa summamuuttujat.

Kuten tutkielman teoriaosuudessa esitin, kulttuurin kuluttamista koskevassa kirjallisuudessa ja tutkimuksessa on havaittu korkeakulttuurisen ja populaarikulttuurisen jaon lisäksi kaikkiruo-

kainen tapa kuluttaa kulttuuria. Muodostan siksi korkea- ja populaarikulttuurimuuttujien lisäksi myös kolmannen, kaikkiruokaista kulttuuriosallistumista kuvaavan muuttujan. Rakennan sen yksinkertaisesti yhdistämällä korkeakulttuurimuuttujan ja populaarikulttuurimuuttujien muuttujat uudeksi, kolmanneksi muuttujaksi. Näin ollen se mittaa kaikkiruokaisuutta kulttuurin kuluttamisen määrän perusteella (*omnivorousness by volume*) (Warde ym. 2008). Vuoden 2007 aineistossa yhdistettyjen korkeakulttuuri- ja populaarikulttuurimuuttujien muuttujien Cronbachin alfa on 0,79 ja vuoden 2018 muuttujien 0,80. Cronbachin alfojen arvot ovat korkeat. Kaikki muuttujat korreloivat voimakkaasti keskenään ja kulttuuriosallistuminen vaikuttaa kasautuvan, vaikka kulttuurin kuluttamisessa onkin havaittavissa myös erilliset korkea- ja populaarikulttuuriset ulottuvuudet ja esimerkiksi molemmille ulottuvuuksille latautunut elokuvissa käyminen jätettiin huomioimatta. Tämä tukee tapaa rakentaa kaikkiruokaisuutta kuvaava muuttuja mittaamalla kaikkiin kulttuuritapahtumiin osallistumista (pois lukien elokuvat ja bingo). Muuttujat on esitetty Taulukossa 4. Vuosien välillä on joitain eroja. Keskihajonta on lähes samantasoinen, mutta vuonna 2007 vastaajat ovat osallistuneet erityisesti korkeakulttuuriseen kulttuuriin jonkin verran enemmän, kuin 2018.

Taulukko 4. Kulttuuriosallistumista kuvaavat muuttujat 2007 ja 2018.

	n	vaihteluväli	keskiarvo	keskihajonta
Korkeakulttuurinen osallistuminen 2007	1309	0–14	4,4	3,2
Korkeakulttuurinen osallistuminen 2018	1274	0–14	4,0	3,2
Populaarikulttuurinen osallistuminen 2007	1334	0–10	4,8	3,0
Populaarikulttuurinen osallistuminen 2018	1283	0–10	4,7	2,9
Kaikkiruokainen osallistuminen 2007	1300	0–24	9,2	4,7
Kaikkiruokainen osallistuminen 2018	1259	0–23	8,8	4,7

4.2 Poliittista orientaatiota kuvaavat muuttujat

Puoluekannan muodostan vuoden 2007 kyselylomakkeen kysymyksestä k84 ja vuoden 2018 kysymyksestä k82. Kysymyksissä on tiedusteltu vastaajan äänestysvalintoja: ”Jos eduskuntavaalit olisivat huomenna, minkä puolueen ehdokasta luultavasti äänestäisit?”. Vuonna 2007

vastausvaihtoehtoja olivat 1. Suomen keskusta, 2. Kokoomus, 3. Suomen sosiaalidemokraattinen puolue, 4. Vihreä liitto, 5. Vasemmistoliitto, 6. Ruotsalainen kansanpuolue, 7. Suomen kristillinen liitto, 8. Perussuomalaiset, 10. Jokin muu puolue ja 11. En osaa sanoa. Vuonna 2018 vastausvaihtoehdot olivat 1. Keskusta, 2. Kokoomus, 3. Kristillisdemokraatit, 4. Perussuomalaiset, 5. RKP, 6. Sininen tulevaisuus, 7. Sosiaalidemokraatit, 8. Vasemmistoliitto, 9. Vihreät, 10. Jokin muu puolue ja 11. En äänestäisi. Nimitän tutkielmassa puolueita niiden nykyisin käytetyillä nimityksillä sekä yleisesti käytetyillä lyhenteillä.

Kyselyissä monet eivät vuonna 2007 osanneet määrittää puoluekantaansa ("En osaa sanoa", 23 %) tai eivät vuonna 2018 halunneet äänestää ("En äänestäisi", 16,4 %). Luokittelen nämä luokat puuttuvaksi tiedoksi ja jätän ne analyyseissäni huomiotta, sillä vastausvaihtoehdot ovat keskenään vertailukelvottomia. Vastaajien puoluekanta on esitetty Taulukossa 5.

Kolme suurinta ja keskenään melko tasaväkistä, muista erottuvaa puoluetta vuoden 2007 aineistossa ovat Kokoomus (22,9 %), SDP (20,9 %) ja Keskusta (19,5 %). Vuoden 2007 maaliskuussa Suomessa järjestettiin eduskuntavaalit. Tutkielman ensimmäinen aineisto on kerätty saman vuoden syksyllä. Kyselyaineiston lailla itse eduskuntavaaleissa muista puolueista erottui kolmen kärkenä Keskusta, Kokoomus ja SDP. Näiden puolueiden keskinäinen kannatusjärjestys on kuitenkin eri. Eduskuntavaaleissa suurin puolue oli Keskusta (23,1 %), toisena Kokoomus (22,3 %) ja kolmantena SDP (21,4 %). Seuraavaksi eniten äänestettiin Vasemmistoliittoa (8,8 %), Vihreitä (8,5 %), Kristillisdemokraatteja (4,9 %), RKP:ta (4,6 %) ja Perussuomalaisia (4,1 %). Muut puolueet saivat kannatusta 3,2 %. (SVT 2007.)

Vuoden 2018 aineistossa vastauksista erottuu kolme suurta puoluetta; SDP (21,3 %), Kokoomus (18,0 %) ja Vihreät (18,0 %). Taloustutkimuksen Yleisradiolle tekemän gallupin mukaan huhtikuussa 2018 suosituin puolue oli Kokoomus (21,5 %), ja sitä seurasivat SDP (20,2 %), Keskusta (16,3 %), Vihreät (14,2 %), Perussuomalaiset (9,2 %), Vasemmistoliitto (9,0 %), RKP (3,5 %), Kristillisdemokraatit (3,3 %), Sininen tulevaisuus (1,5 %) ja muut puolueet (1,3 %) (Yle puoluekannatusmittaus 2019).

Taulukko 5. Vastaajan puoluekanta vuosina 2007 ja 2018 (%). Puolueet taulukossa niiden vuonna 2019 puolerekisteriin merkityillä nimillä.

Puoluekanta	2007	2018
Suomen Keskusta	19,5	13,3
Kansallinen Kokoomus	22,9	18,0
Suomen sosiaalidemokraattinen puolue	20,9	21,3
Vihreä liitto	13,9	18,0
Vasemmistoliitto	8,0	8,8
Suomen ruotsalainen kansanpuolue	4,2	3,5
Suomen Kristillisdemokraatit	3,0	2,0
Perussuomalaiset	6,6	10,0
Sininen tulevaisuus	-	1,9
Jokin muu puolue	1,0	3,1
Yhteensä	100	100
n	(1052)	(1070)

Toisen selittävän politiikkamuuttuja muodostan vuoden 2007 kyselylomakkeen kysymyksestä k87 ja vuoden 2018 kyselylomakkeen kysymyksestä k86. Vastaajille esitettiin kahdeksan vastaajan arvoihin tai poliittisiin asenteisiin liittyvää mielipideväittämää, ja kysyttiin missä määrin he ovat samaa tai eri mieltä niiden kanssa. Kysymysten vastausvaihtoehdot olivat Likert-asteikolliset 1. Täysin samaa mieltä, 2. Jokseenkin samaa mieltä, 3. Ei samaa eikä eri mieltä, 4. Jokseenkin eri mieltä ja 5. Täysin eri mieltä. Väittämät olivat seuraavat: ”Vahvoja ammattiliittoja tarvitaan puolustamaan työoloja ja työntekijöiden palkkoja”, ”Samaa sukupuolta olevien aikuisten seksuaaliset suhteet eivät ole hyväksyttäviä”, ”Elokuvien ja lehtien sensuuri on välttämätöntä moraalisten ihanteiden ylläpitämiseksi”, ”Ympäristönsuojelun tulisi päämääränä ohittaa talouskasvu, vaikka se aiheuttaisi työttömyyttä”, ”Julkisen lastenhoidon tulisi taata kaikille naisille mahdollisuus työskennellä kodin ulkopuolella”, ”Maahanmuuttoa koskevaa lainsäädäntöä tulisi tiukentaa”, ”Olisi reilua, että korkeasti koulutetut joutuisivat maksamaan opiskelustaan” ja ”Lakia rikkoville tulisi langettaa nykyistä kovempia rangaistuksia”. Vuoden 2018 kyselylomakkeen vastaavan kysymyksen k86 väittämät ovat samat kuin vuonna 2007, mutta patteristoon on lisätty yksi lisäväittämä ”Koen olevani ensisijaisesti suomalainen enkä eurooppalainen”. Jätän tämän väittämän pois analyysistä, koska sitä ei voi käyttää vertailuun sen puuttuessa vuoden 2007 aineistosta. Taulukot mielipideväittämistä jakaumineen ovat liitteissä (Liitetaulukot 2 ja 3).

Taulukko 6. Pääkomponenttianalyysi mielipidevääntämistä vuonna 2007.

Muuttuja	Komponentit			Kommunaliteetti
	1	2	3	
Samaa sukupuolta olevien aikuisten seksuaaliset suhteet eivät ole hyväksyttäviä	0,74	-0,20	0,17	0,62
Olisi reilua, että korkeasti koulutetut joutuisivat maksamaan opiskelustaan	0,70	0,08	-0,07	0,49
Maahanmuuttoa koskevaa lainsäädäntöä tulisi tiukentaa	0,69	0,15	-0,37	0,63
Elokuvien/lehtien sensuuri on välttämätöntä moraalisten ihanteiden ylläpitämiseksi	0,66	0,03	0,42	0,60
Lakia rikkoville tulisi langettaa nykyistä kovempia rangaistuksia	0,57	0,28	-0,38	0,54
Vahvoja ammattiliittoja tarvitaan puolustamaan työoloja ja työntekijöiden palkkoja	0,06	0,74	0,08	0,55
Ympäristönsuojelun tulisi päämääränä ohittaa talouskasvu, vaikka se aiheuttaisi työttömyyttä	-0,01	0,16	0,81	0,68
Julkisen lastenhoidon tulisi taata kaikille naisille mahdollisuus työskennellä kodin ulkopuolella	-0,05	0,79	0,03	0,62
Ominaisarvo	2,3	1,3	1,1	
Selitysosuus (%)	28,7	16,4	14,1	

n=1310

Kuten kulttuuriosallistumista kuvaavien muuttujien tapauksessa, käytän pääkomponenttianalyysia (Taulukko 6) summamuuttujan rakentamisen esivaiheena. Vuoden 2007 aineisto sopii faktoroitavaksi (KMO=0.69). Bartlettin sfäärisyystestin ehdot täyttyvät myös, sillä tulos on tilastollisesti merkitsevä ($p<0,001$). Analyysi muodosti kolme pääkomponenttia, joiden ominaisarvo on yli 1. Ensimmäiseen komponenttiin latautuvat vahvasti väittämät ”Samaa sukupuolta olevien aikuisten seksuaaliset suhteet eivät ole hyväksyttäviä”, ”Elokuvien ja lehtien sensuuri on välttämätöntä moraalisten ihanteiden ylläpitämiseksi”, ”Maahanmuuttoa koskevaa lainsäädäntöä tulisi tiukentaa”, ”Olisi reilua, että korkeasti koulutetut joutuisivat maksamaan opiskelustaan” ja ”Lakia rikkoville tulisi langettaa nykyistä kovempia rangaistuksia”, toiseen väittämät ”Vahvoja ammattiliittoja tarvitaan puolustamaan työoloja ja työntekijöiden palkkoja” ja ”Julkisen lastenhoidon tulisi taata kaikille naisille mahdollisuus työskennellä kodin ulkopuolella” ja viimeiseen ”Ympäristönsuojelun tulisi päämääränä ohittaa talouskasvu, vaikka se aiheuttaisi työttömyyttä”. Ensimmäinen komponentti vaikuttaa sisällöllisesti johdonmukaisimmalta, ja se selittää väittämien hajonnasta 29 %. Pääkomponenttianalyysin perusteella summamuuttuja kannattaa rakentaa ensimmäiseen komponenttiin latautuvista väittämistä.

Muodostin seuraavaksi manuaalisesti summamuuttujan, johon valitsin ensimmäiseen komponenttiin latautuvat väittämät ”Samaa sukupuolta olevien aikuisten seksuaaliset suhteet eivät ole hyväksyttäviä”, ”Elokuvien ja lehtien sensuuri on välttämätöntä moraalisten ihanteiden ylläpitämiseksi”, ”Maahanmuuttoa koskevaa lainsäädäntöä tulisi tiukentaa”, ”Olisi reilua, että korkeasti koulutetut joutuisivat maksamaan opiskelustaan” ja ”Lakia rikkoville tulisi langettaa nykyistä kovempia rangaistuksia”. Näiden muuttujien Cronbachin alfa on 0,70, eli muuttuja on tilastollisesta näkökulmasta perusteltua rakentaa. Jos kaikki kysymyksen k87 väittämät otettiin mukaan reliabiliteettitarkasteluun, Cronbachin alfa oli vain 0,54.

Taulukko 7. Pääkomponenttianalyysi mielipideväittämistä vuonna 2018.

Muuttuja	Komponentit			Kommunaliteetti
	1	2	3	
Samaa sukupuolta olevien aikuisten seksuaaliset suhteet eivät ole hyväksyttäviä	0,78	0,13	-0,16	0,66
Olisi reilua, että korkeasti koulutetut joutuisivat maksamaan opiskelustaan	0,56	0,38	0,01	0,46
Maahanmuuttoa koskevaa lainsäädäntöä tulisi tiukentaa	0,28	0,77	0,02	0,67
Elokuvien/lehtien sensuuri on välttämätöntä moraalisten ihanteiden ylläpitämiseksi	0,77	0,06	0,08	0,60
Lakia rikkoville tulisi langettaa nykyistä kovempia rangaistuksia	0,24	0,73	0,19	0,62
Vahvoja ammattiliittoja tarvitaan puolustamaan työoloja ja työntekijöiden palkkoja	0,09	0,08	0,71	0,52
Ympäristönsuojelun tulisi päämääränä ohittaa talouskasvu, vaikka se aiheuttaisi työttömyyttä	0,33	-0,58	0,38	0,59
Julkisen lastenhoidon tulisi taata kaikille naisille mahdollisuus työskennellä kodin ulkopuolella	-0,18	-0,01	0,75	0,60
Ominaisarvo	2,3	1,3	1,1	
Selitysosuus (%)	28,6	16,3	14,1	

n=1264

Teen vastaavan pääkomponenttianalyysin myös vuoden 2018 aineistolle (Taulukko 7). Kaiserin testin mukaan aineisto sopii faktoroitavaksi (KMO=0.67). Bartlettin sfäärisyystestin ehdot täyttyvät myös, sillä tulos on tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,001$). Analyysi muodosti kolme pääkomponenttia, joiden ominaisarvo on yli 1. Rotatoidussa matriisissa muuttujat latautuvat jossain määrin eri tavalla kuin aiemmassa, vuoden 2007 aineistossa. Esimerkiksi väitteet ko-

vemmista rangaistuksista ja maahanmuuton lainsäädännön tiukentamisesta eivät lataudu ensimmäiselle komponentille lainkaan niin vahvasti kuin vuonna 2007 ja itse asiassa vuonna 2007 ensimmäiselle komponentille latautumaton ympäristönsuojeluun liittyvä väittämä latautuu näitä hieman voimakkaammin. Toiselle komponentille vuonna 2018 latautuu voimakkaasti väittämät maahanmuutosta ja kovemmista rangaistuksista, ja ympäristönsuojelu taas on voimakkaan negatiivinen. Ero vuosien välillä viittaa jonkinlaiseen arvomuutokseen. Vaikuttaa siltä, että vuonna 2018 on erotettavissa kaksi erillistä, keskenään eroavaa poliittisten asenteiden ulottuvuutta, jotka vielä vuonna 2007 olivat yhtä. Toisaalta rotatoimattomassa matriisissa väittämät kuitenkin latautuvat samalla tavalla kuin vuoden 2007 aineistossa. Taulukko rotatoimattomasta pääkomponenttimatriisista on liitteissä (Liitetaulukko 4).

Jotta myöhemmin analyysissä pystyn tekemään vertailua vuosien 2007 ja 2018, rakennan muuttujan vuoden 2018 aineistosta samalla tavalla ja samoista muuttujista kuin vuoden 2007 aineiston kohdalla. Näiden muuttujien Cronbachin alfa on 0,70. Jos kaikki kysymyksen k87 väittämät otettiin mukaan reliabiliteettitarkasteluun, Cronbachin alfa oli 0,57.

Molempien aineistojen muuttujat on siis rakennettu samoista mielipideväittämistä. Sisällöllisesti ne vaikuttavat kuvaavan konservatiivista poliittista asennetta, ja muuttujat nimetään konservatiivisuudeksi. Käännän muuttujat toisin päin, jotta niitä on loogisempaa lukea. Pieni arvo tarkoittaa siis poliittisten asenteiden liberaaliutta, korkea arvo niiden konservatiivisuutta. Konservatiivisuusmuuttujat on esitetty Taulukossa 8. Vuoden 2007 muuttujan keskiarvo on hieman korkeampi kuin vuoden 2018, eli vastaajat ovat olleet jonkin verran konservatiivisempia kuin vuonna 2018. Keskihajonta on samaa suuruusluokkaa kummassakin muuttujassa, mutta vastaajien kesken on ollut kuitenkin hieman enemmän hajontaa vuonna 2007. Konservatiivisuuden vähentyminen on nähtävissä myös mielipideväittämien jakaumista (Liitetaulukot 2 ja 3). Esimerkiksi vuonna 2007 29 % vastaajista piti samaa sukupuolta olevien aikuisten suhteita täysin hyväksyttävänä, mutta vuonna 2018 tämä luku oli jo 47 %.

Taulukko 8. Konservatiivisuusmuuttujat.

	n	vaihteluväli	keskiarvo	keskihajonta
Konservatiivisuus 2007	1326	0–20	11,0	4,2
Konservatiivisuus 2018	1271	0–20	10,0	4,0

4.3 Selittävät taustamuuttajat

Aiemmassa tutkimuksessa suomalaisten kulttuurisiin käytäntöihin ja myös kulttuuritapahtumiin osallistumiseen on todettu vaikuttavan keskeisesti iän, koulutuksen ja sukupuolen ja asuinalueellakin on selkeästi merkitystä (Purhonen ym. 2014). Nämä ovat muutoinkin melko yleisiä yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa käytettäviä taustamuuttujia. Sukupuoli, ikä, koulutus ja asuinalueen tyyppi voivat olla yhteydessä sekä vastaajan poliittiseen orientaatioon että kulttuurin kuluttamiseen. Nämä taustamuuttajat otetaan huomioon myöhemmissä analyyseissä. Taustamuuttujien jakaumat on esitetty Liitetaulukossa 1.

Sukupuoli on tutkielmassa luokitteluasteikollinen kaksiluokkainen muuttuja (mies-nainen). Ensimmäisessä kyselyaineistossa sukupuoleksi oli mahdollista valita mies tai nainen ja vuonna 2018 mies, nainen tai muu. Vuonna 2007 tilastokeskuksen painokerrointa käyttämällä naisten ja miesten sukupuolijakauma on melko tasainen ja väestörakennetta vastaava: naisia on vastaajista 51,9 % ja miehiä 48,1 %. Vuonna 2018 painotettuna naisia aineistosta oli 49,8 %, miehiä 49,8 % ja vaihtoehdon ”muu” valinnoita 0,4 %. Kyselyaineistojen vertailtavuuden ja muuluokan pienuuden vuoksi koodaan luokan puuttuvaksi tiedoksi, jolloin sukupuoli on kaksiluokkainen ja yhtenevä vuoden 2007 kanssa.

Ikä on tutkielmassa luokiteltu muuttuja. Vastaajien ikä vaihtelee molemmissa kyselyissä 18 ja 74 vuoden välillä. Olen luokitellut iän kolmiluokkaiseksi järjestysasteikolliseksi muuttujaksi, jossa ensimmäinen luokka on 18–34-vuotiaat, toinen luokka 35–54-vuotiaat ja kolmas ja viimeinen luokka 55–74-vuotiaat. Ikäluokkien koot ovat molempina mittausvuosina melko saman suuruiset.

Koulutus on järjestysasteikollinen muuttuja, jolla on neljä luokkaa. Ensimmäinen luokka on perusaste, toinen keskiaste, kolmas alemmat korkea-asteet ja neljäs ylemmät korkea-asteet. Aineistossa koulutusaste vaikuttaa hieman laskeneen vuodesta 2007, ja trendi on sama myös yleisesti suomalaisessa yhteiskunnassa (Kalenius & Karhunen 2018)

Asuinalueen tyyppi on tutkielmassa kaksiluokkainen muuttuja (kaupunkimainen-maaseutu-mainen asuinalue). Vuoden 2007 kyselyssä on tiedusteltu vastaajan asuinalueen tyyppiä ja vastausvaihtoehdot ovat olleet: 1. kaupungin keskusta 2. esikaupunkialue tai kaupunkilähiö 3. maaseudun taajama tai asutuskeskus ja 4. muu maaseutu. Vuonna 2018 tieto asuinalueen tyyppistä on saatu rekisteritiedoista ja muuttujan luokat ovat samat kuin vuonna 2007. Muuttujan luokkien suuruudet kuitenkin poikkeavat toisistaan melko paljon kahdessa aineistossa. Olen

yhdistänyt muuttujista luokat 1 ja 2 kaupunkimaiseksi asuinalueen tyyppiä ja luokat 3 ja 4 maaseutumaiseksi asuinalueen tyyppiä. Vuonna 2007 asuinalueen tyyppi oli kaupunkimainen 67,8 prosentilla ja maaseutumainen 32,2 prosentilla vastaajista. Vuoden 2018 vastaavat luvut ovat 77,4 % ja 22,6 %. Kaupungistumiskehitys on jatkunut Suomessa myös 2000-luvulla (Tervo ym. 2018, 264), mutta tutkielman aineistossa kehitys vaikuttaa hieman ylikorostuneelta.

5 Muuttujien perusyhteydet

Tässä luvussa esittelen tutkielman muuttujien kaksisuuntaiset yhteydet. Muuttujien kaksisuuntaisten yhteyksien tunteminen on keskeistä, sillä muuttujia tutkielmassa on useita ja ne voivat vaikuttaa toisiinsa monin tavoin. Tutkielman taustamuuttujat, sukupuoli, ikä, koulutus ja asuinpaikka voivat olla selittävien ja selitettävien muuttujien välisen yhteyden sekoittavia muuttujia. Perusyhteyksien tarkastelun tarkoituksena on vastata osittain ensimmäisen tutkimuskysymyksen kahteen ensimmäiseen alakysymykseen eli kysymyksiin siitä, miten puoluekanta ja konservatiivisuus ovat yhteydessä kulttuuriosallistumiseen, onko puoluekannan ja konservatiivisuuden välillä eroja suhteessa kulttuuriosallistumiseen, sekä miten korkeakulttuurisen, populaarikulttuurisen ja kaikkiruokaisen kulttuuriosallistumisen yhteydet puoluekantaan ja konservatiivisuuteen eroavat. Lisäksi vastataan osittain jo toiseen, yhteyksien ajallista muutosta vuosien 2007 ja 2018 välillä tarkastelemaan tutkimuskysymykseen.

Ensin tarkastelen tutkielman kuutta perusyhteyttä selittävien ja selitettävien muuttujien välillä: yhtäältä puoluekannan, toisaalta konservatiivisuuden yhteyttä korkeakulttuuriseen, populaarikulttuuriseen ja kaikkiruokaiseen kulttuuriosallistumiseen. Toiseksi tarkastelen neljän taustamuuttujan eli sukupuolen, iän, koulutuksen ja asuinpaikan yhteyttä selitettäviin muuttujiin. Kolmanneksi tutkin vielä selittävien politiikkamuuttujien ja taustamuuttujien keskinäisiä yhteyksiä. Perusyhteyksiä on tutkittu keskiarvovertailujen, korrelaatioiden ja ristiintaulukoinnin avulla. Myös selittävien taustamuuttujien (sukupuoli, ikä, koulutus ja asuinpaikka) keskinäiset perusyhteydet on tarkastettu, mutta niitä ei tutkielmassa raportoida. Kulttuuriosallistumista kuvaavien muuttujien ja selittävien muuttujien sekä poliittista orientaatiota kuvaavien konservatiivisuuden ja puoluekannan keskinäiset yhteydet on esitetty tekstissä taulukkoina. Poliittisen orientaation ja selittävien taustamuuttujien keskinäisiä yhteyksiä esittävät taulukot ovat esitetty liitteissä (Liitetaulukot 5, 9 ja 10)

5.1 Kulttuuriosallistumisen ja poliittisen orientaation yhteys

Tarkastelen vastaajien puoluekannan ja kulttuuriosallistumisen yhteyksiä keskiarvovertailuilla, eli tarkastelen miten kutakin puoluetta äänestävät keskimäärin osallistuvat kulttuuriin. Tulokset on esitetty Taulukossa 9. Vuonna 2007 korkeakulttuurisen osallistumisen ja puolueiden yhteyttä tarkasteltaessa korkeimman arvon saavat Vihreiden kannattajat ja seuraavina RKP:n sekä Kokoomuksen kannattajat. Pienimmät arvot saa Perussuomalaisten, seuraavaksi Kristillisdemokraattien, Jonkin muun puolueen ja Keskustan äänestäjät. Populaarikulttuurin kohdalla korkeimman arvon saa jälleen Vihreitä kannattavat. Seuraavana tulevat Perussuomalaisten ja

Kokoomuksen kannattajat. Pienimmät arvot saavat Kristillisdemokraattien ja Keskustan kannattajat. Kaikkiruokaisimpia ovat Vihreiden, Kokoomuksen ja RKP:n kannattajat. Vähiten kaikkiruokaisia olivat Kristillisdemokraattien, Keskustan, Perussuomalaisen ja SDP:n kannattajat.

Taulukko 9. Kulttuuri-osallistuminen puoluekannan mukaan vuosina 2007 ja 2018. Keskiarvovertailu. Raportoitu keskiarvot, F-arvot ja suluissa keskihajonta.

Puoluekanta	Korkeakulttuurinen osallistuminen		Populaarikulttuurinen osallistuminen		Kaikkiruokainen osallistuminen	
	2007	2018	2007	2018	2007	2018
Keskusta	3,7 (2,9)	3,7 (2,8)	3,9 (3,0)	4,6 (3,0)	7,6 (4,3)	8,3 (4,3)
Kokoomus	5,3 (3,2)	5,0 (3,1)	5,4 (2,8)	5,4 (2,8)	10,8 (4,2)	10,4 (4,2)
Kristillisdemokraatit	3,0 (2,8)	4,2 (2,9)	2,1 (2,2)	2,6 (2,6)	5,0 (4,3)	6,8 (3,7)
Perussuomalaiset	2,7 (2,2)	2,7 (2,6)	5,7 (3,2)	5,1 (3,0)	8,3 (3,8)	7,8 (4,1)
RKP	5,4 (3,9)	4,7 (3,7)	4,9 (2,9)	4,4 (2,7)	10,4 (5,2)	9,3 (5,2)
SDP	4,3 (3,1)	4,0 (2,9)	4,5 (2,8)	3,9 (4,7)	8,9 (4,3)	8,0 (4,4)
Vasemmistoliitto	4,5 (3,1)	4,6 (3,4)	4,8 (2,8)	5,4 (2,8)	9,2 (4,9)	10,1 (5,1)
Vihreät	5,9 (3,4)	5,3 (3,3)	6,0 (2,8)	5,7 (2,9)	11,9 (4,3)	11,0 (5,1)
Sininen tulevaisuus		3,3 (2,9)		3,6 (3,0)		6,9 (4,7)
Jokin muu puolue	3,5 (3,0)	4,3 (3,2)	4,9 (2,8)	5,0 (2,6)	8,3 (4,2)	9,3 (4,3)
Kaikki	4,6 (3,2)	4,3 (3,2)	4,9 (3,0)	4,9 (2,9)	9,4 (4,7)	9,2 (4,7)
n	992	1023	1014	1029	986	1012
F-arvo	11,5***	8,0***	11,4***	7,8***	17,1***	9,8***

*p<0,05 ** p<0,01 ***p<0,001

Vuonna 2018 keskimääräisesti korkeakulttuurisimmat äänestäjät ovat edelleen Vihreillä, seuraavina Kokoomuksella ja RKP:lla. Vähiten korkeakulttuurisia äänestäjiä on puolestaan Perussuomalaisilla, Sinisillä ja Keskustalla. Populaarikulttuurin tapauksessa esiin nousee Vihreät, seuraavana Vasemmistoliitto, Kokoomus ja Perussuomalaiset. Vähiten populaarikulttuurisia

äänestäjiä puolueilla on Kristillisdemokraateilla, sinisillä ja SDP:llä. Kaikkiruokaista osallistumista mitattaessa Vihreiden kannattajat ovat edelleen aktiivisimpia, seuraavana Kokoomuksen ja Vasemmistoliiton kannattajat. Vähiten kaikkiruokaisia kannattajia on Sinisillä, Perussuomalaisilla ja Kristillisdemokraateilla.

Puolueista Vihreät ja Kokoomus erottuvat puolueina, joiden äänestäjät edustavat korkeaa kulttuurista osallistumista riippumatta siitä, onko kyse korkeakulttuurista vai populaarikulttuurista (tai siten myös kaikkiruokaisesta kulttuurista). Useiden puolueiden kannattajat olivat tällä tavalla yhdenmukaisia ja kuluttivat suhteellisen samalla aktiivisuuden tasolla kulttuuria riippumatta siitä, oliko se jaettu korkea- ja populaarikulttuuriseen. RKP:n, Perussuomalaisten ja jonkin muun puolueen kannattajat kuitenkin erottuvat tässä suhteessa muista puolueista. RKP on ”korkeakulttuuripuolue”, jonka äänestäjät saavat kaikkien vastaajien keskiarvoa korkeamman arvon korkeakulttuurin kuluttamisessa, mutta keskiverron tai keskivertoa heikomman arvon populaarikulttuurin kuluttamisessa. Perussuomalaiset on taas ”populaarikulttuuripuolue”, jonka äänestäjät saavat kaikkien vastaajien keskiarvoa matalamman arvon korkeakulttuurin kuluttamisessa, mutta keskiarvoa korkeamman arvon populaarikulttuurisessa kuluttamisessa. Myös vaihtoehto ”Jokin muu puolue” toimii samalla logiikalla – niiden äänestäjät saavat kaikkien vastaajien keskiarvon suuruisen tai keskiarvoa matalamman arvon korkeakulttuurin kuluttamisessa, mutta keskiarvon suuruisen tai korkeamman arvon populaarikulttuurisessa kuluttamisessa.

Kulttuuriosallistumisen ja konservatiivisuuden yhteyttä tarkastellaan korrelaatiokertoimien avulla (Taulukko 10). Sekä vuonna 2007 että 2018 kaikki kulttuuriosallistumista kuvaavat muuttujat korreloivat negatiivisesti konservatiivisuuden kanssa ja näistä voimakkaimmin kaikkiruokaisuuden kanssa. Yhteydet muuttujien välillä ovat melko vahvoja ja tilastollisesti erittäin merkitseviä. Laskevat korrelaatiot ovat nähtävissä myös hajontakuvioista. Korrelaatioiden vahvuus on hieman heikentynyt korkeakulttuurisen ja kaikkiruokaisen osallistumisen tapauksessa, populaarikulttuurisen osallisuuden tapauksessa taas vahvistunut vuodesta 2007.

Taulukko 10. Konservatiivisuuden ja kulttuuriosallistumisen korrelaatiot vuosina 2007 ja 2018.

	Korkeakulttuurinen osallistuminen	Populaarikulttuurinen osallistuminen	Kaikkiruokainen osallistuminen
Konservatiivisuus 2007	-0,30***	-0,33***	-0,43***
Konservatiivisuus 2018	-0,27***	-0,35***	-0,40***

*p<0,05 ** p<0,01 ***p<0,001

5.2 Kulttuuriosallistumisen ja taustatekijöiden välinen yhteys

Selittävien taustamuuttujien ja kulttuuriosallistumisen yhteyttä tarkastelen keskiarvovertailuilla (Taulukko 11). Vuonna 2007 naiset olivat miehiä korkeakulttuurisempia sekä kaikkiruokaisempia, mutta miehet populaarikulttuurisempia kuin naiset. Vuonna 2018 sukupuolten ja kulttuuriosallistumisen yhteydet toimivat samalla tavalla kuin aiemmassa aineistossa – naiset ovat korkeakulttuurisempia ja kaikkiruokaisempia ja miehet populaarikulttuurisempia. Riippumattomien otosten t-testi osoittaa, että miesten ja naisten välinen ero on myös tilastollisesti merkitsevä.

Ikä ja kulttuurin kuluttaminen ovat selkeästi yhteydessä. Korkeakulttuurin kuluttaminen kasvaa sitä mukaa, mitä vanhempi on ja nuoremmat vastaajat taas ovat populaarikulttuurisempia. Vuonna 2007 korkeakulttuurin kuluttaminen kasvaa tasaisesti ikäluokasta seuraavaan siirryttäessä. Populaarikulttuurin kohdalla tilanne on päinvastainen mutta ero ikäluokissa vielä paljon suurempi. Nuorin ikäluokka kuluttaa populaarikulttuuria paljon ja populaarikulttuurin kulutus laskee tasaisesti ikäluokasta vanhempaan siirryttäessä. Kaikkiruokaisuutta ja ikää tarkasteltaessa nuoret ikäluokat saavat korkeimman arvon kaikkiruokaisessa kuluttamisessa. Muissa ikäluokissa kaikkiruokaisuus on suhteellisen korkealla tasolla, mutta viimeisessä ikäluokassa huomattavasti alhaisempi kuin muissa. Nuoret aikuiset ovat siis selkeästi populaarikulttuurisempia ja kaikkiruokaisempia kuin ikääntyneet. Ero populaarikulttuurin ja korkeakulttuurin välillä näkyy varsinkin vanhimmassa ja nuorimmassa ikäluokassa. Vuoden 2018 aineisto käyttäytyy melko samalla tavalla kuin toinen aineisto. Nuorin ikäluokka on populaarikulttuurisin, vanhin korkeakulttuurisin. Arvot kasvavat korkeakulttuurin kohdalla ja laskevat populaarikulttuurin kohdalla ikäluokasta seuraavaan siirryttäessä. Kaikkiruokaisuuden kohdalla, kuten vuonna 2007, myös vanhin ikäluokka erottuu vähiten kaikkiruokaisena luokkana.

Koulutusasteiden välillä on paljon eroa suhteessa kulttuuriosallistumiseen. Molempina vuosina kaikkien kolmen kulttuuriosallistumisen tavan tapauksessa kulttuurin kuluttaminen kasvoi

koulutusasteelta toiselle siirryttäessä, ja ero keskiarvoissa perusasteen ja ylemmän korkea-asteen välillä on melko suuri. Ero on suuri erityisesti korkeakulttuurin ja kaikkiruokaisen kulttuurin kohdalla. Populaarikulttuurin kohdalla ero on lievempi, mutta havaittavissa. Korkeakulttuurin kohdalla erot koulutusasteiden välillä vaikuttavat lieventyneen mittausvuosien välillä, ja populaarikulttuurin kohdalla kasvaneen. Myös asuinalueen tyypillä on merkitystä. Kaupunkimaisella asuinalueella asuvat saavat korkeammat keskiarvot kaikkien kolmen kulttuurin kuluttamisen muodon tapauksissa.

Taulukko 11. Kulttuuriosallistuminen sosiodemografisten taustamuuttujien mukaan. Keskiarvovertailu. Raportoituna keskiarvot, F-arvot ja suluissa keskihajonta.

	Korkeakulttuurinen osallistuminen		Populaarikulttuurinen osallistuminen		Kaikkiruokainen osallistuminen	
	2007	2018	2007	2018	2007	2018
Sukupuoli (F)	58,9***	34,4***	9,8***	4,6*	10,8***	6,2*
mies	3,7 (3,0)	3,5 (3,1)	5,1 (2,9)	4,9 (2,9)	8,8 (4,2)	8,5 (4,7)
nainen	5,0 (3,2)	4,5 (3,2)	4,6 (3,1)	4,6 (3,0)	9,7 (4,3)	9,1 (4,7)
n	1309	1269	1334	1278	1300	1254
Ikä (F)	14,4***	12,0***	320,5***	201,0***	55,5***	29,6***
18–34-vuotiaat	3,7 (2,9)	3,5 (2,9)	6,8 (2,6)	6,4 (2,6)	10,5 (4,4)	9,9 (4,5)
35–54-vuotiaat	4,6 (3,3)	4,0 (3,1)	5,1 (2,5)	5,3 (2,7)	9,7 (4,5)	9,3 (4,5)
55–74-vuotiaat	4,8 (3,4)	4,6 (3,5)	2,5 (2,2)	2,9 (2,4)	7,3 (4,5)	7,5 (4,8)
n	1309	1274	1334	1283	1300	1259
Asuinpaikka (F)	65,9***	51,0***	71,1***	34,4***	124,8***	71,0***
kaupunkimainen	4,9 (3,3)	4,4 (3,2)	5,3 (3,0)	5,0 (2,9)	10,2 (4,6)	9,4 (4,7)
maaseutumainen	3,4 (2,8)	2,9 (2,6)	3,9 (2,8)	3,9 (2,9)	7,3 (4,1)	6,8 (4,3)
n	1301	1274	1327	1283	1293	1259
Koulutusaste (F)	71,0***	60,3***	22,3***	31,4***	68,4***	61,8***
perusaste	2,8 (2,7)	3,2 (3,1)	3,4 (3,1)	3,2 (2,7)	6,3 (4,4)	6,4 (4,6)
keskiaste	3,7 (2,9)	3,4 (2,7)	5,0 (3,1)	4,9 (2,9)	8,7 (4,5)	8,4 (4,4)
alempi korkea-aste	5,0 (3,1)	4,8 (3,1)	5,1 (2,7)	5,1 (2,8)	10,1 (4,1)	9,9 (4,3)
ylempi korkea-aste	6,7 (3,4)	6,6 (3,3)	5,4 (2,7)	5,6 (2,7)	12,1 (4,3)	12,3 (4,2)
n	1309	1274	1334	1283	1300	1259

*p<0,05 ** p<0,01 ***p<0,001

5.3 Poliittisen orientaation ja taustatekijöiden välinen yhteys

Puoluekannan ja taustamuuttujien yhteydet

Puoluekannan yhteyttä sukupuoleen, ikään, asuinpaikkaan ja koulutusasteeseen on tutkittu ristiintaulukoimalla. Taulukot puoluekannan ja taustamuuttujien yhteyksistä ovat liitteissä (Liite-
taulukot 9 ja 10).

Vuonna 2007 naisten ja miesten välillä ei ole kovin suurta eroa siinä, mitä puoluetta he äänestäsivät, jos eduskuntavaalit olisivat seuraavana päivänä. Poikkeuksena on kuitenkin Vihreiden ja Perussuomalaisten äänestäjät, joilla sukupuolten väliset erot olivat selkeästi suuremmat kuin muiden puolueiden kohdalla. Naisista Vihreitä äänestäisi 16,3 %, mutta miehistä vain 11,5 %. Perussuomalaisia taas naisista äänestäisi vain 4,3 % mutta miehistä yli kaksinkertainen määrä, 8,9 %.

Vuonna 2018 monien puolueiden äänestäjillä on sukupuolten välillä suurempia eroja kuin vuonna 2007. Saman suuruiset prosenttiosuudet vuonna 2018 sukupuolten välillä saa RKP. Edelleen vuonna 2018 tavoin Vihreät ja Perussuomalaiset erottuvat vahvasti sukupuolia jakaviksi puolueiksi, ja Vihreiden kohdalla ero on kasvanut voimakkaasti 11 vuoden takaisesta. Myös Sinisen tulevaisuuden äänestäminen on selkeästi sukupuolittunut, sillä puolue on miesten keskuudessa yli kaksinkertaisesti suosittu puolue kuin naisten keskuudessa, vaikkakin puolueen äänestysprosentti on ylipäättään melko pieni. Keskusta ja Vihreät ovat pysyneet suosittuina naisten keskuudessa molempina mittausvuosina, Perussuomalaiset, Vasemmistoliitto ja Kokoomus miesten. Sosiaalidemokraattien ja Kristillisdemokraattien kohdalla puoluetta enemmän suosiva sukupuoli on vaihtunut vuosien välillä.

Ikäluokkien kesken on melko paljon eroja suhteessa puoluekantaan molemmissa aineistoissa. Nuoret suosivat esimerkiksi Vihreitä, ikääntyneemmät SDP:tä. SDP ja Vihreät ovatkin puolueita, joiden suosio jakaantuu vahvasti eri ikäryhmissä. Vuonna 2007 lähes kaikkien puolueiden kannatus kasvaa tai laskee tasaisesti iän kasvaessa ja ikäluokista seuraaviin siirryttäessä, toisin kuin vuonna 2018, jolloin puolueet saattavat olla suosittuimpia nuorimmassa ja vanhimassa ikäluokassa, mutteivat niinkään keski-ikäisten joukossa.

Koulutuksen taso näyttää olevan yhteydessä puoluekantaan, ja koulutusasteiden välillä on paljon eroa siinä, mitä puoluetta vastaajat äänestäsivät. Vuonna 2007 perusasteen suorittaneet äänestäsivät mieluiten Keskustaa tai SDP:tä, mutta eivät mielellään Kokoomusta tai Vihreitä.

Alemman korkea-asteen suorittaneet äänestäisivät mieluiten Kokoomusta, SDP:tä tai Keskustaa. Ylemmän korkea-asteen suorittaneet äänestäisivät mieluiten Kokoomusta ja toiseksi mieluiten Vihreitä. Näitä molempia ylemmän korkea-asteen suorittaneet äänestäisivät enemmän kuin kaikki vastaajat keskimäärin. Myös RKP on puolue, jota eniten kouluttautuneet äänestäisivät todennäköisemmin kuin muut koulutusasteet. Vähemmän mielellään tämä ryhmä äänestäisi Keskustaa, SDP:tä, Vasemmistoliittoa, Kristillisdemokraatteja tai Perussuomalaisia ja vuonna 2018 Sinistä tulevaisuutta.

Koulutuksen tason ja puoluekannatuksen yhteys näkyy myös vuonna 2018, ja melko samalla tavalla. Puolueista Vihreät on kasvattanut kannatustaan eri koulutusasteilla vuonna 2018, vaikkakin se on edelleen selkeästi suosituin ylemmän korkea-asteen suorittaneilla. Vasemmistoliiton kohdalla äänestysuhteet ovat kääntyneet päinvastaisiksi kuin vuonna 2007. Vuonna 2018 Vasemmistoliitto oli vähiten suosittu vain perusasteen suorittaneiden keskuudessa ja on yli kolminkertaistanut kannatuksensa ylemmän korkea-asteen suorittaneiden keskuudessa.

Asuinalueiden tyyppien ja puoluekannan yhteyksiä tarkastellessa huomataan, että suuria eroja puoluekannatuksessa asuintyyppien välillä löytyy esimerkiksi Keskustan ja Vihreiden kohdalla. Erot kaupunkimaisen ja maaseutumaisen puoluekannatuksen välillä ovat jyrkentyneet vahvasti vuodesta 2007 lähes kaikkien puolueiden kohdalla.

Konservatiivisuuden ja taustamuuttujien yhteydet

Selittävien taustamuuttujien ja konservatiivisuuden yhteyksiä on tutkittu keskiarvovertailujen (Liitetaulukko 5) avulla. Konservatiivisuuden ja taustamuuttujien välillä on havaittavissa yhteyksiä, ja aiemmin havaittu konservatiivisuuden vähenemisen trendi näkyy tuloksissa kahden mittausvuoden välillä.

Ensin tarkasteltiin eroja sukupuolten välillä. Miehet vaikuttavat kaikkiaan naisia konservatiivisimmilta molempina mittausvuosina, ja ero sukupuolten välillä on kasvanut hieman vuonna 2018. Iän ja konservatiivisuuden yhteys on selkeästi havaittavissa – nuoret ovat vähiten konservatiivisia ja konservatiivisuus kasvaa ikäluokasta seuraavaan siirryttäessä. Ero konservatiivisuudessa nuorimman ja vanhimman ikäluokan välillä on hieman lievempi vuonna 2018, kuin vuonna 2007. Myös asuinalueen tyyppillä vaikuttaa olevan yhteys konservatiivisuuteen, sillä kaupunkimaisesti asuvat ovat vähemmän konservatiivisia kuin maaseutumaisella asuinalueella asuvat. Ero asuinalueiden tyyppien välillä on kuitenkin kaventunut hieman vuodesta 2007.

Koulutuksen taso on voimakkaasti yhteydessä siihen, kuinka konservatiivinen vastaaja on. Mitä alempi koulutuksen taso, sitä konservatiivisempi vastaaja on ja korkea koulutus taas on yhteydessä vähäiseen konservatiivisuuteen. Jokaisella neljällä eri koulutusasteella on keskenään erilainen suhde konservatiivisuuteen, mutta varsinkin alin ja korkein koulutusaste erottuvat toisilleen vastakkaisina suhteissa konservatiivisuuteen. Suhteellisen iso ero konservatiivisuuden tasossa löytyy myös ylemmän ja alemman korkeakoulututkinnon väliltä. Vuosien 2007 ja 2018 välillä konservatiivisuuden tason ero alimman ja ylimmän koulutusasteen välillä ei ole muuttunut.

Konservatiivisuuden ja puoluekannan yhteys

Konservatiivisuuden ja puoluekannan yhteyttä on tutkittu keskiarvovertailulla (Taulukko 12). Vuonna 2007 puolueista keskimääräisesti konservatiivisimmat äänestäjät ovat Kristillisdemokraateilla, Keskustalla, Perussuomalaisilla ja vaihtoehdolla ”Jokin muu puolue”. Edellä mainittujen lisäksi kaikkien puolueiden keskiarvoa konservatiivisemman arvon sai lisäksi SDP. Vähiten konservatiivisia taas ovat Vihreiden äänestäjät. Kaikkien vastaajien keskiarvoa vähemmän konservatiivisia ovat myös Kokoomuksen, Vasemmistoliiton ja RKP:n äänestäjät. Suurin keskihajonta on Vasemmistoliitolla, mutta ylipäätään se on puolueissa melko saman suuruista.

Kun tarkastellaan keskimääräistä konservatiivisempia äänestäjiä, Kristillisdemokraattien, Keskustan, jonkin muun puolueen ja Perussuomalaisten äänestäjien joukkoon on 2018 liittynyt myös Sininen tulevaisuus ja SDP. Vähiten konservatiivisia ovat edelleen Vihreiden äänestäjät. Myös Vasemmistoliiton, RKP:n ja Kokoomuksen kannattajat ovat keskiarvoa vähemmän konservatiivisia. Vasemmistoliitto on myös vuonna 2018 puolue, jolla on eniten hajontaa äänestäjiensä kesken, mutta vuonna 2018 se on heti Vihreiden jälkeen vähiten konservatiivinen ja puolueen kannattajat vaikuttavat muuttuneen vuodesta 2007 selkeästi vähemmän konservatiivisiksi. Eniten konservatiivisuus on laskenut niillä äänestäjillä, jotka ovat valinneet vaihtoehdon ”Jokin muu puolue”. Vuoden 2007 jälkeen on perustettu esimerkiksi Piraattipuolue ja Feministinen puolue, jotka ovat voineet herättää kannustusta liberaalien äänestäjien joukossa.

Taulukko 12. Vastaajien konservatiivisuus puoluekannan mukaan 2007 ja 2018. Keskiarvoverailu. Raportoitu F-arvo, keskiarvo ja suluissa keskihajonta.

	Konservatiivisuus		n	
	2007	2018	2007	2018
Puoluekanta (F)	26,3***	28,1***		
Kokoomus	11,5 (4,0)	10,2 (3,4)	236	189
Keskusta	13,5 (3,8)	11,9 (3,8)	190	134
SDP	12,9 (3,9)	12,4 (4,0)	208	219
Vihreät	8,1 (3,9)	8,0 (3,5)	142	188
Vasemmistoliitto	11,5 (4,7)	8,8 (4,7)	83	92
Perussuomalaiset	13,4 (3,1)	13,0 (2,9)	68	106
RKP	11,4 (3,9)	10,2 (3,8)	42	37
Kristillisdemokraatit	15,0 (3,4)	13,6 (4,0)	30	19
Jokin muu puolue	14,0 (3,3)	10,9 (3,8)	10	33
Sininen tulevaisuus		13,4 (3,9)		21
Kaikki	12,0 (4,3)	10,8 (4,1)	1009	1037

*p<0,05 ** p<0,01 ***p<0,00

5.4 Yhteenveto

Kulttuurin kuluttamiseen ovat yhteydessä sekä konservatiivisuus että puoluekanta, oli kyse sitten korkeakulttuurisesta, populaarikulttuurisesta tai kaikkiruokaisesta kulttuurin kuluttamisesta. Konservatiivisuus vähentää selkeästi kaikkien kolmen kulttuurin ulottuvuuden kuluttamista. Lisäksi puolueiden kannattajien välillä on havaittavissa eroja. Vihreät ja Kokoomus ovat puolueita, joiden äänestäjät kuluttavat eri puolueiden kannattajista aktiivisimmin kulttuuria riippumatta siitä, oliko kyseessä populaarikulttuuri, korkeakulttuuri vai kaikkiruokainen kulttuuri. RKP:n kannattajat osallistuvat keskimääräistä enemmän korkeakulttuuriin tapahtumiin, mutta vähemmän populaarikulttuuriin kuin muiden puolueiden äänestäjät. Perussuomalaisten äänestäjät toimivat päinvastoin – he osoittavat korkeaa osallisuutta populaarikulttuuriin ta-

pahtumiin, ja vain vähäistä korkeakulttuurisiin. Vähiten kulttuuriin osallistuvia olivat Kristillisdemokraattien, Keskustan, SDP:n ja Sinisen tulevaisuuden kannattajat. Poliittikkamuuttujien yhteyksissä on havaittavissa eroja eri kulttuuriosallistumisen muotojen, korkeakulttuurin, populaarikulttuurin ja kaikkiruokaisen kulttuurin, kanssa. Kuitenkin myös taustamuuttujat ikä, sukupuoli ja koulutusaste ovat selkeästi yhteydessä kulttuuriosallistumiseen.

Naiset ovat korkeakulttuurisempia ja kaikkiruokaisempia kuin miehet, miehet populaarikulttuurisempia kuin naiset ja iäkkäämmät vastaajat korkeakulttuurisempia, nuoret vastaajat populaarikulttuurisempia. Kaupunkimaisesti asuvat ovat korkeakulttuurisempia, populaarikulttuurisempia sekä kaikkiruokaisempia kuin maaseutumaisella asuinalueella asuvat. Samoin korkeammin koulutetut ovat aktiivisempia kulttuurin kuluttajia kuin matalammin koulutetut kaikilla kolmella kulttuuriosallistumisen alueella.

Selittäviin poliittikkamuuttujiin ovat yhteydessä sekä sukupuoli, ikä, koulutusaste sekä asuinpaikka. Miehet, iäkkäämmät, alemmin koulutetut ja maaseutumaisella asuinalueella asuvat ovat keskimääräisesti konservatiivisempia kuin naiset, nuoret, korkeasti koulutetut ja kaupunkimaisesti asuvat. Sosiodemografiset tekijät vaikuttavat myös puoluekannatukseen ja joidenkin puolueiden, esimerkiksi Vasemmistoliiton kannattajaprofiili vaikuttaa muuttuneen yhdessätoista vuodessa. Lisäksi konservatiivisuus ja puoluekannatus ovat keskenään yhteydessä – vähiten konservatiiviset vastaajat suosivat esimerkiksi Vihreitä, vastaajista konservatiivisimmat taas Kristillisdemokraatteja, Perussuomalaisia, Sinisiä ja Keskustaa.

Vuosien 2007 ja 2018 välillä kaksisuuntaisissa yhteyksissä on joitakin eroja, mutta nämä erot eivät ole lopulta kovin suuria. Kulttuuriosallistumisen yhteydet poliittikkamuuttujiin ja sosiodemografisiin muuttujiin ovat samansuuntaiset molemmissa aineistoissa. Konservatiivisuuden vähentymisen trendi ja puoluekentän uudistuminen näkyvät tuloksissa. Poliittikan polarisaation lisääntyminen saa jonkin verran vahvistusta, sillä esimerkiksi puoluekannatusta tarkasteltaessa esimerkiksi asuinpaikka jakaa kaikkien paitsi SDP:n kohdalla äänestäjiä enemmän kuin vuonna 2007. Myös monen puolueen kohdalla puolueet vaikuttavat olevan entistä vahvemmin jomankumman sukupuolen suosiossa, mutta koulutusaste taas ei jaa kannatusta yhtä vahvasti kuin ennen. Iän ja puoluekannatuksen suhde vaikuttaa monimutkaistuneen vuodesta 2007. Sukupuolten välillä on hieman aiempaa enemmän eroa konservatiivisuudessa. Toisaalta koulutuksen, iän ja asuinpaikan yhteys konservatiivisuuteen ei näytä vahvistuneen 11 vuoden aikana, vaan on pikemminkin lieventynyt muiden paitsi koulutuksen kohdalla, jossa se on säilynyt saman suuruisena.

6 Politisoitunut kulttuuriosallistuminen?

Tässä luvussa tarkastelen kulttuuriosallistumisen ja poliittisen orientaation eli puoluekannan ja poliittisten asenteiden konservatiivisuuden yhteyttä samalla muita muuttujia kontrolloiden. Tarkoituksena on vastata tutkimuskysymykseen siitä, onko politiikalla ja kulttuurilla itsenäistä yhteyttä, kun huomioon otetaan muitakin kulttuurin kuluttamiseen vaikuttavia muuttujia, joita ovat tässä tapauksessa sukupuoli, ikä, koulutus ja asuinalue. Lisäksi tarkoituksena on tarkentaa edellisessä luvussa saatuja kaksisuuntaisia yhteyksiä koskevia tuloksia.

Vastatakseni tutkimuskysymykseen käytän menetelmänä regressioanalyysia, jonka toteutan General linear modelin (GLM) avulla. Yleisesti ottaen regressioanalyysin tavoitteena on selvittää useiden selittävien muuttujien vaikutusta selitettävään muuttujaan ja lisäksi määrittää jokaisen yksittäisen selittävän muuttujan vaikutus (Rutherford 2011, 4–5). General linear model on lineaarinen malli, josta useat muut monimuuttujamenetelmät ovat sovelluksia (Tabachnick & Fidell 2014, 1037). Se on joustava menetelmä, jonka avulla on mahdollista suorittaa muun muassa regressiotarkasteluja. Menetelmässä selitettävä muuttuja on aina mitta-asteikoltaan jatkuva, mutta se sallii jatkuvien muuttujien lisäksi myös kategoristen muuttujien sisällyttämisen analyysiin selittävinä muuttujina. Askeltavien tai hierarkkisten regressiomallien rakentaminen ei kuitenkaan ole GLM:llä mahdollista (Garson 2012, 11–12.) Analyysilleni on olennaista käyttää menetelmää, joka mahdollistaa myös kategoristen muuttujien sisällyttämisen selittävinä muuttujina. Analyysissa kolme kulttuuriosallistumista kuvaavaa muuttujaa sekä selittäviä muuttujista toinen, konservatiivisuus, ovat jatkuvia muuttujia, mutta toinen selittävä muuttuja, puoluekanta, on moniluokkainen kategorinen muuttuja. Puoluekannan lisäksi myös selittävät taustamuuttujat sukupuoli, koulutus, asuinalueen tyyppi ja ikä ovat kategorisia muuttujia.

Käyttämässäni lineaarisessa mallissa kategorisille muuttujille valitaan referenssiluokka, johon muita luokkia verrataan. Selittävien taustamuuttujien tapauksessa sukupuolen referenssiluokaksi valitaan miehet, iän tapauksessa ikäluokista keskimäinen, 35–54-vuotiaat, asuinalueen tyyppin kohdalla kaupunkimainen ympäristö ja koulutusasteissa perusaste. Puoluekannan kohdalla referenssiluokan valinta on haasteellisempaa. Referenssiluokaksi valitsen Kokoomuksen, joka on molemmissa aineistoissa suuri puolue ja vuonna 2007 suurin. Puoluekantaa koskevissa analyyseissa puolueiden kannattajia suhteutetaan siis aina Kokoomuksen kannattajiin. Kokoo-

muksen äänestäjät kuluttavat kaksisuuntaisten yhteyksien tarkastelujen perusteella keskimääräisesti aktiivisesti sekä korkeakulttuuria että populaarikulttuuria. Luokkaa ”Jokin muu puolue” ei enää tarkastella tässä luvussa.

Tässä luvussa keskityn tarkastelemaan korkeakulttuurista ja populaarikulttuurista osallistumista ja esitän niitä koskevat mallit tekstissä. Kaikkiruokaisuutta koskevat tarkastelut eivät tuo analyysille kovinkaan paljoa lisäarvoa tai uutta tietoa. Analyysit on kuitenkin tehty myös kaikkiruokaiselle osallistumiselle, ja sitä koskevat mallit ovat liitteissä (Liitetaulukot 6, 7 ja 8). Kaikkiruokaisen osallistumisen ja poliittisen orientaation yhteyttä kommentoidaan kuitenkin myös tekstissä.

Vuoden 2018 aineistosta esitetyt mallit ovat painottamattomia, mutta analyysit on suoritettu myös painokerrointa käyttäen, ja tulokset ovat lähes identtiset ja sisällöllisesti samanlaiset. Yhteyksiä on tarkasteltu ensin kummankin kulttuuriosallistumista kuvaavan muuttujan ja selittävän politiikkamuuttujan kanssa erikseen, seuraavaksi selittävät taustamuuttujat huomioiden. Kolmanneksi on tehty malli, jossa ovat selittävinä molemmat politiikkamuuttujat. Malleista raportoin selittävien politiikkamuuttujien selitysvoimaa kuvaavat F-arvot ja niiden tilastolliset merkitsevyydet, selittävien politiikkamuuttujien regressiokertoimet ja niiden tilastolliset merkitsevyydet, vakiotermin sekä mallien korjatut selityssasteet. Taulukoissa 13 ja 14 esittelen lisäksi selittävien taustamuuttujien vastaavat arvot ja merkitsevyydet, mutta myöhemmissä taulukoissa taustamuuttujia ei erikseen raportoida, vaikka ne on huomioitu analyyseissa.

6.1 Poliittisen orientaation ja kulttuuriosallistumisen vakioidut yhteydet

Puoluekannan ja kulttuuriosallistumisen yhteydet

Korkeakulttuuritapahtumiin osallistumisen aktiivisuutta selittävät vakioimattomien mallien (Taulukko 13) selityssasteet ovat melko vaatimattomat, vuonna 2007 8 % ja vuonna 2018 6 %. Selityssasteet nousevat taustamuuttujat huomioon ottavissa malleissa verrattain korkeiksi, vuonna 2007 27 prosenttiin ja vuonna 2018 23 prosenttiin. Puoluekannan selitysvoima ei ole alun alkaenkaan kovin voimakas, ja se edelleen heikkenee vakioiduissa malleissa, joissa taustamuuttujat ovat voimakkaampia selittäjiä. Puolueiden kannattajien välillä on kuitenkin edelleen eroja. Molempina vuosina vakioimattomissa malleissa kaikki muut puolueet saavat referenssiluokkana olevaan Kokoomukseen verrattuna heikompia arvoja paitsi Vihreät ja RKP, tosin niiden yhteydet eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Voimakkaimmin vuonna 2007 erottuvat Perussuomalaiset, Keskusta ja Kristillisdemokraatit – näitä puolueita äänestävät ovat selkeästi

vähemmän osallisina korkeakulttuuriin kuin muut puolueet, mutta myös Vasemmistoliiton ja SDP:n kannattajat säilyvät negatiivisessa suhteessa. Vuonna 2018 vastaavalla tavalla erottuu Perussuomalaisten, Keskustan ja SDP:n kannattajat, mutta lisäksi myös Sinisen tulevaisuuden äänestäjät.

Vuonna 2007 vakioinnin jälkeen vähiten korkeakulttuurisilta vaikuttavien Perussuomalaisten, Keskustan ja Kristillisdemokraattien kannattajien regressiokertoimet ovat pienentyneet, mutta säilyvät edelleen negatiivisina suhteessa Kokoomuksen äänestäjiin, ja samoin säilyi SDP:n kannattajien kerroin. Vaikka analyysissä siis otetaan huomioon sosiodemografiset tekijät, puolueiden äänestäjät säilyvät tilastollisesti merkitsevästi Kokoomuksen äänestäjiä vähemmän korkeakulttuurisesti osallistuvina. Kaksisuuntaisten yhteyksien tarkastelun perusteella tiedetään, että esimerkiksi Perussuomalaisten äänestäjien joukossa on paljon miehiä, matalasti koulutettuja ja maaseutumaisesti asuvia, ja nämä ovat myös tekijöitä, jotka ennustavat matalaa korkeakulttuurista osallistumista. Vaikka nämä tekijät otetaan huomioon, Perussuomalaisten kannattajat säilyvät Kokoomuksen kannattajia vähemmän korkeakulttuurisesti osallistuvina. Vuonna 2018 tilanne on kuitenkin eri. Perussuomalaisten ja Keskustan kannattajien osalta negatiivinen yhteys on lieventynyt huomattavasti vakioinnin jälkeen ja Kristillisdemokraattien kannattajien negatiivinen yhteys puolestaan hieman vahvistunut. Toisaalta Kristillisdemokraattien regressiokerroin on vuonna 2018 huomattavasti pienempi, kuin 2007. Mitkään näistä yhteyksistä eivät kuitenkaan ole enää 2018 tilastollisesti merkitseviä.

Vihreiden kannattajien yhteys on 2007 vakioinnista huolimatta pysynyt saman suuruisena, mutta yhteys ei ole tilastollisesti merkitsevä. Vuonna 2018 Vihreiden kannattajat ovat vakioidussa mallissa myös tilastollisesti merkitsevästi vertailuluokkaa Kokoomuksen äänestäjiä korkeakulttuurisempia, vaikka heidän kannattajillaan on korkeampi koulutustaso ja heidän kannattajakuntansa on naisvaltaista ja kaupunkilaista. Nämä kolme ovat kaikki tekijöitä, jotka nostavat korkeakulttuurista osallistumista. Vuonna 2018 Vihreiden kannattajien kulttuuriosalistuminen ei siis kuitenkaan kokonaan selity näillä sosiodemografisilla tekijöillä, vaan puoluekannatuksella on itsenäistä selitysvoimaa. RKP:n kannattajat vaikuttivat kaksisuuntaisissa yhteyksissä hyvin korkeakulttuurisilta, mutta näissä analyyseissä se ei enää erotu korkeakulttuurisena ryhmänä.

Sosiodemografiset taustamuuttujat selittävät mallissa puoluekantaa selkeästi voimakkaammin korkeakulttuurista osallistumista. Koulutus ja ikä vaikuttavat muuttujista vahvimmin. Taustamuuttujien vaikutukset ovat samanlaisia, kuin jo kaksisuuntaisia yhteyksiä tarkastelemalla

huomattiin. Naiset, iäkkäämmät, kaupunkimaisesti asuvat ja korkeasti koulutetut osallistuvat korkeakulttuurisiin tapahtumiin ahkerasti. Asuinpaikan ja sukupuolen merkitys vaikuttaa heikentyneen 11 vuodessa.

Taulukko 13. Puoluekannan yhteys korkeakulttuuriseen osallistumiseen sekä vakioimattomana että sosiodemografisilla muuttujilla vakioituna vuosina 2007 ja 2018. Regressioanalyysi (GLM). Taulukossa raportoituina F-arvot, regressiokertoimet ja mallien korjatut selitysasteet.

	2007		2018	
	vakioimaton	vakioitu	vakioimaton	vakioitu
Puoluekanta (F)	13,61***	7,30***	8,78***	2,88**
Kokoomus	0,00	0,00	0,00	0,00
Keskusta	-1,56***	-0,88**	-1,44***	-0,60
SDP	-0,98**	-0,63*	-0,98**	-0,43
Vihreät	0,57	0,56	0,37	0,62*
Vasemmistoliitto	-0,98*	-0,25	-0,24	0,18
RKP	0,15	0,38	0,14	0,45
KD	-2,48***	-1,63**	-0,38	-0,46
Perussuomalaiset	-2,70***	-1,79***	-2,49***	-0,65
Sininen tulevaisuus			-1,92*	-0,90
Sukupuoli (F)		27,92***		17,25***
mies		0,00		0,00
nainen		0,95***		0,79***
Ikä (F)		36,98***		39,39***
18–34-vuotiaat		-1,20***		-0,31
35–54-vuotiaat		0,00		0,00
55–74-vuotiaat		0,81***		1,57***
Koulutus (F)		42,45***		42,89***
perusaste		0,00		0,00
keskiaste		1,26***		0,70
alempi korkea-aste		2,07***		1,87***
ylempi korkea-aste		3,63***		3,41***
Asuinpaikka (F)		33,19***		16,95***
kaupunkimainen		0,00		0,00
maaseutumainen		-1,15***		-1,03***
Vakiotermi (F)	1238,68***	1135,75***	1111,47***	604,09***
	5,44***	4,20	5,67***	2,55***
Selitysaste R ² (korjattu)	0,08	0,27	0,06	0,23

*p<0,05 ** p<0,01 ***p<0,001

Puoluekannan ja populaarikulttuurin yhteyden vakioimattomat selitysasteet ovat vuonna 2007 8 % ja vuonna 2018 7 % (Taulukko 14). Kun taustamuuttujat sisällytetään malliin, selitysasteet nousevat korkeiksi, vuonna 2007 selitysaste on 39 % ja 2018 33 %. Vakioinnin jälkeen Kristillisdemokraattien ja Keskustan kannattajat säilyvät edelleen referenssiluokka Kokoomusta vähemmän populaarikulttuurisina molemmissa aineistoissa, vaikka näiden puolueiden kannattajissa on keskimääräistä hieman enemmän naisia ja Keskustan tapauksessa huomattavasti enemmän maaseutumaisesti kuin kaupunkimaisesti asuvia, eli kannattajien joukossa on paljon vastaajia, jotka eivät osallistu populaarikulttuuriin kovin aktiivisesti. Näiden kahden puolueen kannattajien tapauksessa osallistuminen ei kuitenkaan palaudu näihin tekijöihin, vaan puoluekanta vaikuttaa osallistumiseen niiden lieventävästä vaikutuksesta huolimatta. SDP:n kannattajat taas saavat ennen vakiointia molemmissa aineistoissa vahvat negatiiviset arvot suhteessa Kokoomuksen kannattajiin, mutta vakioinnin jälkeen nämä heikkenevät voimakkaasti eivätkä ole enää merkitseviä. Tätä yhteyksien heikkenemistä selittää se, että SDP:n kannattajakunta on iältään korkeaa, ja populaarikulttuurinen osallistuminen on erityisesti nuorten suosiossa. Kaksisuuntaisten yhteyksien perusteella Vihreiden ja Perussuomalaisten äänestäjät vaikuttivat hyvin populaarikulttuurisilta, mutta tässä mallissa tämä ei enää pidä paikkaansa eivätkä näiden puolueiden kannattajat ole tilastollisesti merkitsevästi Kokoomuksen kannattajia enemmän populaarikulttuuriin osallistuvia. Vihreiden kohdalla heikentymistä selittää äänestäjien korkea koulutus ja nuori ikä, Perussuomalaisten kohdalla esimerkiksi suuri miesten määrä, ja nämä kaikki tekijät nostavat myös populaarikulttuurista osallistumista.

Kuten korkeakulttuurin tapauksessa, myös populaarikulttuuriin ovat yhteydessä taustamuuttujat samaan tapaan kuin jo luvussa 5 saatiin selville. Ikä on tekijöistä ylivoimainen selittäjä, mutta sukupuoli ja asuinpaikallakin on jotain vaikutusta. Asuinpaikan merkitys on heikentynyt vuodesta 2007. Nuoret, miehet ja kaupungissa asuvat ovat populaarikulttuurisia. Populaarikulttuurin tapauksessa koulutusaste ei ole hyvä selittäjä. Kun tarkastellaan kaikkiruokaista osallistumista ja puoluekanta, lieventyvät sosiodemografisista tekijöistä esimerkiksi sukupuolen ja iän erot, jotka erottuvat korkeakulttuurisessa ja populaarikulttuurisessa osallistumisessa selkeänä toisistaan. Asuinpaikan merkitys on heikentynyt taustatekijöistä eniten kaikissa malleissa, ja se voi johtua siitä, että ihmiset asuvat yhä kaupunkimaisemmin vuonna 2018. Teknologian kehitykselläkin voi olla osuutensa asiaan ja eri kulttuuripaikat voivat olla nykyisin helpommin saavutettavissa.

Taulukko 14. Puoluekannan yhteys populaarikulttuuriseen osallistumiseen sekä vakioimattomana että sosiodemografisilla muuttujilla vakioituna vuosina 2007 ja 2018. Regressioanalyysi (GLM). Taulukossa raportoituina F-arvot, regressiokertoimet ja mallien korjatut selitysasteet.

	2007		2018	
	vakioimaton	vakioitu	vakioimaton	vakioitu
Puoluekanta (F)	14,17***	7,13***	10,83***	5,10***
Kokoomus	0,00	0,00	0,00	0,00
Keskusta	-1,59***	-0,89***	-0,94**	-0,54*
SDP	-0,98***	-0,42	-0,97***	-0,31
Vihreät	0,54	-0,35	0,73**	0,19
Vasemmistoliitto	-0,68	-0,32	0,16	-0,07
RKP	-0,49	-0,18	-0,69	-0,46
KD	-3,34***	-2,77***	-2,83***	-2,53***
Perussuomalaiset	0,10	-0,13	0,10	-0,31
Sininen tulevaisuus			-1,53*	-0,89
Sukupuoli (F)		10,51**		6,41*
mies		0,00		0,00
nainen		-0,48**		-0,38*
Ikä (F)		212,80***		172,09***
18–34-vuotiaat		1,65***		1,09***
35–54-vuotiaat		0,00		0,00
55–74-vuotiaat		-2,32***		-2,30***
Koulutus (F)		1,25		2,45
perusaste		0,00		0,00
keskiaste		0,41		0,73*
alempi korkea-aste		0,47		0,75*
ylempi korkea-aste		0,41		0,85**
Asuinpaikka (F)		33,14***		7,71**
kaupunkimainen		0,00		0,00
maaseutumainen		-0,94***		-0,55**
Vakiotermi (F)	1711,00***	1923,26***	1227,90***	1128,19***
	5,47***	5,27***	5,03***	5,39***
Selitysaste R ² (korjattu)	0,08	0,39	0,07	0,33

*p<0,05 ** p<0,01 ***p<0,001

Konservatiivisuuden ja kulttuuriosallistumisen yhteydet

Konservatiivisuuden ja korkeakulttuurisen osallistumisen yhteyttä tarkasteltaessa (Taulukko 15) huomataan, että vakioimaton malli selittää korkeakulttuuriosallistumista vuonna 2007 9 % ja vuonna 2018 7 %. Yhteys on selkeä: konservatiivisuus heikentää korkeakulttuuritapahtumiin

osallistumista, oli sosiodemografisia tekijöitä huomioitu tai ei. Konservatiivisuuden negatiivinen yhteys korkeakulttuuriseen osallistumiseen ei siis johdu siitä, että keskimäärin enemmän konservatiiviset ovat usein vähän koulutettuja, miehiä ja asuvat maaseutumaisesti, näiden ollessa juuri niitä tekijöitä, jotka vähentävät korkeakulttuurista osallistumista. Edellä mainitun lisäksi konservatiivisuuden negatiivinen yhteys korkeakulttuuriosallistumiseen säilyy myös siitä huolimatta, että iäkkäät ovat muita keskimääräisesti konservatiivisempia ja samalla iäkkäiden ollessa korkeakulttuurisesti aktiivisempia kuin nuorten.

Kun malleihin otetaan mukaan myös sosiodemografiset taustamuuttujat, mallien selityssasteet nousevat korkeiksi, vuonna 2007 30 prosenttiin ja vuonna 2018 27 prosenttiin. Konservatiivisuuden selitysvaikutus heikkenee molemmissa vakioituissa malleissa, mutta on kuitenkin edelleen vahva selittäjä. Konservatiivisuus on myös ollut 2007 vahvempi selittäjä kuin 2018. Regressiokertoimiin taustamuuttujien vakiointi vaikuttaa melko vähän ja mallien erot ovat pieniä. Korkeakulttuurin osallistumista selittää voimakkaimmin ikä, mutta myös muut taustamuuttujat – sukupuoli, koulutusaste sekä asuinpaikka vaikuttavat. Taustamuuttujien vaikutukset ovat samansuuntaisia kuin Taulukon 13 tapauksessa edellä.

Taulukko 15. Konservatiivisuuden yhteys korkeakulttuuriseen osallistumiseen sekä vakioimattomana että sosiodemografisilla muuttujilla vakioituna (sosiodemografisia tekijöitä ei raportoitu) vuosina 2007 ja 2018. Regressioanalyysi (GLM). Taulukossa raportoituina F-arvot, regressiokertoimet ja mallien korjatut selityssasteet.

	2007		2018	
	vakioimaton	vakioitu	vakioimaton	vakioitu
Konservatiivisuus (F)	136,00***	101,11***	98,08***	56,86***
	-0,24***	-0,21***	-0,23***	-0,18***
Vakiotermi (F)	911,08***	719,51***	884,79***	499,21***
	7,15***	6,48***	7,04***	4,40***
Selitysaste R ² (korjattu)	0,09	0,30	0,07	0,27

*p<0,05 ** p<0,01 ***p<0,001

Konservatiivisuuden ja populaarikulttuurisen osallistumisen mallissa (Taulukko 16), jossa selittävänä on vain konservatiivisuus, selityssasteet ovat molempina vuosina 11 %. Kun taustamuuttujat vakioidaan, mallien selityssasteet ovat 35 % ja 31 %. Tässä mallissa ikä on ehdottomasti paras selittäjä, samalla tavalla kuin puoluekannan ja populaarikulttuurin yhteyttä tarkasteltaessa (Taulukko 14 edellä). Nuorin ikäluokka kuluttaa ylivoimaisesti eniten populaarikulttuuria.

Seuraavaksi voimakkain selittäjä on kuitenkin konservatiivisuus. Konservatiivisuuden selitysvaima heikkenee paljon erityisesti vuoden 2007 aineistossa ja regressiokertoimen arvo laskee, mutta yhteys ei kuitenkaan häviä ja se säilyy tilastollisesti erittäin merkitsevänä. Konservatiivisuus vaikuttaa olevan jonkin verran merkittävämpi tekijä vuoden 2018 mallissa, sillä konservatiivisuuden F-arvo on kohonnut vuosien välillä. Konservatiivisuuden vakioinnin jälkeistä hieman heikentynyttä negatiivista yhteyttä populaarikulttuuriseen osallistumiseen selittää se, että miehet osallistuvat keskimääräisesti enemmän populaarikulttuuriin ja ovat samalla myös keskimääräisesti konservatiivisempia. Konservatiivisuus on luonnollisesti vahva selittäjä ja osallistumista heikentävä tekijä myös kaikkiruokaisessa osallistumisessa.

Taulukko 16. Konservatiivisuuden yhteys populaarikulttuuriseen osallistumiseen sekä vakioimattomana että sosiodemografisilla muuttujilla vakioituna (sosiodemografisia tekijöitä ei raportoitu) vuosina 2007 ja 2018. Regressioanalyysi (GLM). Taulukossa raportoituna F- arvot, regressiokertoimet ja mallien korjatut selitysasteet.

	2007		2018	
	vakioimaton	vakioitu	vakioimaton	vakioitu
Konservatiivisuus (F)	168,66***	27,78***	158,73***	44,08***
	-0,24***	-0,10***	-0,24***	-0,13***
Vakiotermi (F)	1242,69***	706,41***	1256,27***	775,98***
	7,43***	5,61***	6,95***	6,63***
Selitysaste R ² (korjattu)	0,11	0,35	0,11	0,31

*p<0,05 ** p<0,01 ***p<0,001

Puoluekannan ja konservatiivisuuden yhtäaikaiset yhteydet

Taulukoissa 17 ja 18 on esitetty kulttuuriosallistumisen sekä politiikkamuuttujien yhteyksien analyysi, kun sekä konservatiivisuus että puoluekanta otetaan samanaikaisesti mallissa huomioon. Ensimmäisessä mallissa esitetään konservatiivisuuden ja puoluekannan itsenäiset yhteydet kulttuuriosallistumiseen, toisessa mallissa konservatiivisuuden ja puoluekannan samanaikainen yhteys ja kolmannessa mallissa tämä yhteys sosiodemografiset muuttujat kontrolloituna, muttei raportoituna taulukossa.

Kun tarkastellaan sekä korkea- että populaarikulttuurisen osallistumisen ja konservatiivisuuden vielä taustamuuttujilla vakioimatonta yhteyttä (Malli 1) huomataan konservatiivisuuden selitysvaiman olevan suuri sekä korkeakulttuurisessa (Taulukko 17) että populaarikulttuurisessa

(Taulukko 18) osallistumisessa molempien vuosien analyysissä. Kun tarkasteluun otetaan mukaan puoluekanta (Malli 2), konservatiivisuuden selitysvoima heikkenee, mutta mallien selityssasteet nousevat vain muutaman prosentin. Mallissa 3 korkeakulttuurisen osallistumisen tapauksessa konservatiivisuuden selitysvoima heikkenee enää vähän, mutta populaarikulttuurisessa osallistumisessa voimakkaammin.

Konservatiivisuus vaikuttaa olevan merkittävämpi tekijä korkeakulttuurisen osallistumisen selittämisessä, kuin populaarikulttuurisen osallistumisen tapauksessa, sillä sosiodemografisten tekijöiden huomioiminen vie konservatiivisuudelta selitysvoimaa varsinkin populaarikulttuurin tapauksessa. Puoluekannan selitysvoima on jo mallissa 1 pieni, ja se jatkaa pienenemistään mallista kahteen seuraavaan siirryttäessä. Konservatiivisuuden selitysvoima on huomattavasti suurempi kuin puoluekannan sekä korkeakulttuurista osallistumista että populaarikulttuurista osallistumista tarkasteltaessa molemmissa aineistoissa. Konservatiivisuuden F-arvot ovat puoluekannan F-arvoihin nähden noin kymmenkertaiset korkeakulttuurista osallistumista tarkasteltaessa ja noin viisitoistakertaiset populaarikulttuurista osallistumista tarkasteltaessa. Konservatiivisuuden ja puoluekannan sisältävien mallien selityssasteet ovat maksimissaan 15 % tasolla.

Korkeakulttuuriosallisuutta kuvaava malli 3, jossa on lisätty edelliseen taustamuuttujien vaikutukset, selittää korkeakulttuurin kuluttamista huomattavasti paremmin, sillä selityssaste nousee vuoden 2007 analyysissä 30 prosenttiin ja 2018 26 prosenttiin. Konservatiivisuuden selitysvoima heikkenee vakioituissa malleissa jonkin verran, mutta kertoimet eivät heikkene lähes ollenkaan. Konservatiivisuuden vaikutus heikkenee 2018 lievemmin kuin vuoden 2007 analyysissä, ja konservatiivisuus lähentelee selitysvoimassaan mallin vahvimman selittäjän, iän, selitysvoimaa. Mallissa 3 konservatiivisuuden F-arvo ja regressiokertoimet ovat lähes identtisiä molempien vuosien tapauksessa korkeakulttuurisessa, populaarikulttuurisessa sekä kaikkiruokaisessa osallistumisessa. Puoluekannan selitysvoimat ovat sekä korkea- että populaarikulttuurisessa kuluttamisessa vuoden 2018 vakioimattomassa mallissa heikommat kuin vuonna 2007. Populaarikulttuuriosallisuudessa vakioidut selityssasteet ovat 2007 39 % ja 2018 34 %.

Taulukko 17. Konservatiivisuuden ja puoluekannan yhteys korkeakulttuuriseen osallistumiseen kolmen mallin mukaan 2007 ja 2018. Regressioanalyysi (GLM). Taulukossa raportoituna F-arvot, regressiokertoimet ja mallien korjatut selitysasteet.¹

	1		2		3	
	2007	2018	2007	2018	2007	2018
Konservatiivisuus (F)	136,00***	98,08***	59,21***	54,09***	42,70***	44,03***
	-0,24***	-0,23***	-0,19***	-0,20***	-0,16***	-0,18***
Puoluekanta (F)	13,61***	8,78***	6,73***	4,44***	4,54***	1,23
Kokoomus	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Keskusta	-1,56***	-1,44***	-1,07***	-1,11**	-0,69*	-0,48
SDP	-0,98**	-0,98**	-0,64*	-0,69*	-0,54*	-0,38
Vihreät	0,57	0,37	0,03	-0,06	0,22	0,28
Vasemmistoliitto	-0,98*	-0,24	-0,92*	-0,58	-0,42	-0,14
RKP	0,15	0,14	0,37	0,13	0,50	0,40
KD	-2,48***	-0,38	-1,90**	0,70	-1,56**	0,44
Perussuomalaiset	-2,70***	-2,49***	-2,30***	-1,99***	-1,55***	-0,37
Sininen tulevaisuus		-1,92*		-1,27		-0,60
Vakiotermi (F)			486,40***	499,21***	392,30***	336,83***
			7,35***	7,46***	6,16***	4,63***
Selitysaste R ² (korjattu)			0,13	0,11	0,30	0,26

*p<0,05 ** p<0,01 ***p<0,001

¹ Malli 1=konservatiivisuuden ja puoluekannan vakioimattomat yhteydet korkeakulttuuriseen osallistumiseen, Malli 2=konservatiivisuuden ja puoluekannan yhtäaikaiset yhteydet korkeakulttuuriseen osallistumiseen, Malli 3=konservatiivisuuden ja puoluekannan yhtäaikaiset yhteydet korkeakulttuuriseen osallistumiseen, yhteys sosiodemografisilla tekijöillä vakioituna (sosiodemografisia tekijöitä ei raportoitu).

Vuonna 2007 Keskustan, SDP:n, Vasemmistoliiton, Kristillisdemokraattien ja Perussuomalaisten ja vuonna 2018 Keskustan, SDP:n, Perussuomalaisten ja Sinisen tulevaisuuden kannattajien osallistuminen on negatiivisessa yhteydessä korkeakulttuuriseen osallistumiseen (Malli 1). Nämä yhteydet (Sinisten tulevaisuuden kannattajat pois lukien) säilyvät tilastollisesti merkitsevinä myös silloin, kun konservatiivisuus otetaan samanaikaisesti huomioon (Malli 2). Populaarikulttuurin tapauksessa samanlainen yhteyksien säilyminen toteutuu vuoden 2007 tapauksessa (vuonna 2007 Kokoomuksen äänestäjistä eroavat Keskustan, SDP:n ja Kristillisdemokraattien, vuonna 2018 edellä mainittujen lisäksi myös Vihreiden ja Sinisen tulevaisuuden kannattajat), mutta 2018 Sinisen tulevaisuuden kannattajien lisäksi myös Vihreiden kannattajien ero Kokoomuksen kannattajiin yhteydessä populaarikulttuuriseen osallistumiseen ei ole enää merkitsevä (Malli 2). Näiden kahden puolueen kohdalla konservatiivisuuden huomioimi-

nen selittää yhteyksien heikentymistä, sillä Vihreiden kannattajat ovat keskimäärin sekä vähemmän konservatiivisia että populaarikulttuurisesti osallistuvia, Sinisen tulevaisuuden kannattajat taas keskimäärin konservatiivisia ja osallistuvat vähän populaarikulttuuriin.

Kun korkeakulttuurisen osallistumisen ja puoluekannan suhteessa otetaan huomioon konservatiivisuuden lisäksi myös taustamuuttujat (Malli 3), tilastollisesti merkitsevästi Kokoomuksen äänestäjistä eroavat vuonna 2007 Kristillisdemokraattien, Perussuomalaisen, Keskustan ja SDP:n äänestäjät. Näiden neljän puolueen äänestäjät säilyvät siis jokaisessa mallissa voimakkaasti negatiivisina suhteessa korkeakulttuuriseen osallistumiseen, huolimatta muista tekijöistä. Samojen puolueiden kannattajat säilyvät siis vähän korkeakulttuuriin osallistuvina, kuin mallissa, jossa oli huomioituna puoluekannan lisäksi vain sosiodemografiset tekijät (Taulukko 13). Näiden puolueiden kannattajissa on keskimääräisesti konservatiivisempia kannattajia, mutta vaikka konservatiivisuus (joka heikentää korkeakulttuurista osallistumista) otetaan huomioon, kannattajat säilyvät edelleen Kokoomuksen kannattajia vähemmän osallistuvina. Vuonna 2018 kuitenkin yhdenkään puolueen kannattajakunta ei enää eroa merkitsevästi Kokoomuksen äänestäjistä. Vihreiden kannattajat eivät siis enää säily korkeakulttuurisesti aktiivisempina kuin Kokoomuksen äänestäjät, kun konservatiivisuus otetaan huomioon (vrt. Taulukko 13). Vihreiden kannattajissa on keskimääräisesti vähemmän konservatiivisia, joten tämä liberaalius selittää Vihreiden osallistumisen korkeakulttuuriin.

Vihreät ja RKP säilyvät regressiokertoimeltaan edelleen korkeakulttuurisina äänestäjiltään suhteessa Kokoomuksen äänestäjiin, ja itse asiassa ne vahvistuvat entisestään konservatiivisuuden lisäksi myös taustamuuttujien huomioon ottamisen jälkeen molempina vuosina (Malli 3). Nämä yhteydet eivät kuitenkaan ole enää tilastollisesti merkitseviä, eli puolueet eivät vaikuta olevan enää niitä ”korkeakulttuuripuolueita”, josta saatiin viitteitä jo kaksisuuntaisia yhteyksiä tarkasteltaessa, vaan niiden äänestäjien sosiodemografinen tausta, esimerkiksi korkea koulutustaso, selittää yhteyttä.

Puoluekannan ja populaarikulttuurisen osallistumisen yhteyksiä tarkasteltaessa molemmissa aineistoissa mallissa 3 Kristillisdemokraattien ja Keskustan kannattajien erot Kokoomuksen kannattajiin ovat tilastollisesti merkitseviä. Varsinkin Kristillisdemokraattien kannattajat ovat hyvin vähän populaarikulttuurisia Kokoomukseen verrattaessa. Vaikka populaarikulttuurisen osallistumisen ja puoluekannan yhteydessä huomioidaan siis sosiodemografiset tekijät ja konservatiivisuus, ne säilyvät voimakkaan negatiivisessa yhteydessä. Näiden kahden puolueen

kannattajissa on keskimääräistä konservatiivisemmat äänestäjät, mutta yhteys säilyy siitä huolimatta. Myös Vihreiden kannattajat osallistuvat vuonna 2007 Kokoomuksen kannattajia vähemmän populaarikulttuuriin. Vihreiden kannattajissa konservatiivisuuden vakiointi vaikuttaa yhteyksiin paljon. SDP:n kannattajat säilyvät referenssiluokkaan nähden vain vähän populaarikulttuurisina, kunnes mallissa 3 huomioon otetaan myös sosiodemografiset tekijät. Pelkkä konservatiivisuuden huomiointi ei siis selitä yhteyttä, mutta sosiodemografiset tekijät selittävät saavat yhteyden katoamaan.

Taulukko 18. Konservatiivisuuden ja puoluekannan yhteys populaarikulttuuriseen osallistumiseen kolmen mallin mukaan 2007 ja 2018. Regressioanalyysi (GLM). Taulukossa raportoituna F-arvot, regressiokertoimet ja mallien korjatut selityssasteet.¹

	1		2		3	
	2007	2018	2007	2018	2007	2018
Konservatiivisuus (F)	168,66***	158,73***	96,14***	77,26***	14,77***	16,84***
	-0,24***	-0,24***	-0,21***	-0,20***	-0,08***	-0,09***
Puoluekanta (F)	14,17***	10,83***	6,65***	4,70***	6,21***	3,27**
Kokoomus	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Keskusta	-1,59***	-0,94**	-1,09***	-0,72*	-0,82***	-0,56*
SDP	-0,98***	-0,97***	-0,67**	-0,63*	-0,36	-0,25
Vihreät	0,54	0,73**	-0,24	0,23	-0,58*	0,03
Vasemmistoliitto	-0,68	0,16	-0,66	-0,21	-0,40	-0,23
RKP	-0,49	-0,69	-0,48	-0,69	-0,16	-0,48
KD	-3,34***	-2,83***	-2,63***	-1,90***	-2,60***	-2,16***
Perussuomalaiset	0,10	0,10	0,50	0,72	-0,05	-0,07
Sininen tulevaisuus		-1,53*		-0,91		-0,77
Vakiotermi (F)			719,66***	738,48***	458,08***	528,36***
			8,90***	8,06***	6,25***	7,43***
Selitysaste R ² (korjattu)			0,15	0,13	0,39	0,34

*p<0,05 ** p<0,01 ***p<0,001

¹ Malli 1=konservatiivisuuden ja puoluekannan vakioimattomat yhteydet populaarikulttuuriseen osallistumiseen, Malli 2=konservatiivisuuden ja puoluekannan yhtäaikaiset yhteydet populaarikulttuuriseen osallistumiseen, Malli 3=konservatiivisuuden ja puoluekannan yhtäaikaiset yhteydet populaarikulttuuriseen osallistumiseen, yhteys sosiodemografisilla tekijöillä vakioituna (sosiodemografisia tekijöitä ei raportoitu).

GLM ei salli askeltavien mallien luomista, mutta jos kaikkien selitettävien muuttujien itsestä vaikutusta kulttuuriosallistumiseen tarkastellaan, korkeakulttuuriseen osallistumiseen vaikuttavat yksittäisinä tekijänä vuonna 2007 eniten konservatiivisuus, seuraavaksi järjestyk-

sessä koulutusaste, sukupuoli, asuinalue, ikä ja viimeisenä puoluekanta, vuonna 2018 konservatiivisuus, asuinalue, koulutusaste, sukupuoli, puoluekanta ja ikä. Populaarikulttuuriseen osallistumiseen vastaava järjestys vuonna 2007 on ikä, konservatiivisuus, asuinalue, koulutusaste, puoluekanta ja viimeisenä sukupuoli ja vuonna 2018 konservatiivisuus, ikä, koulutusaste, asuinalue, puoluekanta ja sukupuoli. Kaikkiruokaisen osallistumisen vaikutusjärjestys vuonna 2007 ja 2018 on konservatiivisuus, asuinalue, koulutusaste, ikä, puoluekanta ja sukupuoli. Vuosien välillä selittävien tekijöiden vaikuttavuusjärjestys on jonkin verran muuttunut. Konservatiivisuus on kuitenkin selittäjänä yleisesti kulttuuriosallistumista tarkasteltaessa ylivoimainen, mutta puoluekantakin on kuitenkin esimerkiksi populaarikulttuurista osallistumista tarkasteltaessa esimerkiksi sukupuolta vahvempi selittäjä.

6.2 Yhteenveto

Edellä esitetty analyysi osoittaa, että politiikan ulottuvuudella on itsenäistä yhteyttä kulttuuri-osallistumiseen, vaikka tavallisimpia sosiodemografisia muuttujia kontrolloitaisiin. Erityisesti konservatiivisuus on selkeästi yhteydessä kulttuuriosallistumiseen. Tulokset viittaavat myös siihen, että erityisesti korkeakulttuurisen osallistumisen tapauksessa puoluekannan erottelukyky on heikentynyt vuosien välillä, mutta konservatiivisuus sen sijaan säilyy vahvana selittäjänä kulttuuriosallistumiselle, on kyse sitten korkeakulttuurisesta tai populaarikulttuurisesta kuluttamisesta. Kuitenkin myös konservatiivisuus on merkittävämpi korkeakulttuurisessa osallistumisessa. Vaikuttaa siltä, että korkeakulttuuriseen osallistumiseen poliittinen orientaatio vaikuttaa selkeämmin, kuin populaarikulttuuriseen.

Kun puoluekannan ja kulttuuriosallistumisen yhteyttä vakioitiin taustamuuttujilla, yhteydet heikentyivät ja osa hävisi täysin. Esimerkiksi SDP:n kannattajat vaikuttivat ennen vakiointia olevan vahvasti negatiivisessa yhteydessä populaarikulttuuriseen kuluttamiseen, mutta yhteys hävisi, kun huomioon otettiin taustamuuttujat ja erityisesti ikä – populaarikulttuuriin osallistuvat nuoret, ja SDP:n kannattajakunta taas on usein ikääntynyttä. Kun tarkastellaan puolueiden kannattajia, niistä erottuvat korkeakulttuurisessa osallistumisessa erityisesti vuonna 2007 Keskustan, SDP:n, Kristillisdemokraattien ja Perussuomalaisten äänestäjät. Näiden neljän puolueen äänestäjät säilyvät siis voimakkaasti negatiivisina huolimatta siitä, että analyysissa huomioitiin sosiodemografiset tekijät ja konservatiivisuus. Vuonna 2018 puolueiden kannattajista vain Vihreät erottuivat Kokoomuksen kannattajista. Populaarikulttuurisessa osallistumisessa puolueiden kannattajista erottuivat sekä vuonna 2007 että 2018 varsinkin Keskusta ja Kristil-

lisdemokraatit, jotka säilyvät vain vähän populaarikulttuuria kuluttavina, vaikka konservatiivisuus ja sosiodemografiset tekijät huomioitiin. Kaikkiruokaisessa kulttuurissa Keskustan ja Kristillisdemokraattien äänestäjät olivat vuonna 2018 vain vähän osallistuvia, vuonna 2007 joukossa olivat myös Perussuomalaisten ja SDP:n kannattajat.

Kun analyyseissa otettiin huomioon samanaikaisesti sekä konservatiivisuus että puoluekanta, vuonna 2007 korkeakulttuurisessa osallistumisessa puolueista Keskustan, SDP:n, Perussuomalaisten ja Kristillisdemokraattien äänestäjät eroavat Kokoomuksen äänestäjistä, vuonna 2018 taas mikään puolue ei erotu. Populaarikulttuurisessa osallistumisessa molempina vuosina Kokoomuksesta eroavat Kristillisdemokraattien ja Keskustan sekä vuonna 2007 myös Vihreiden kannattajat. Keskustan ja Kristillisdemokraattien kannattajat erottuivat vähän populaarikulttuurin osallistuvina vuodesta ja taustatekijöiden ja konservatiivisuuden vakioinnista huolimatta. Näiden puolueiden kannattajissa on paljon esimerkiksi konservatiivisia ja maaseutumaisesti asuvia vastaajia, mutta ne eivät kuitenkaan selitä yhteyttä.

7 Johtopäätökset

Tässä päätösluvussa kertaan vielä tutkimuksen keskeisimmät tulokset ja suhteutan niitä toisessa luvussa esitettyyn kirjallisuuteen ja aiempaan tutkimukseen. Lopuksi käsittelen vielä tutkielman rajoituksia, arvioin muuttujia ja esittelen jatkotutkimuskohteita.

7.1 Yhteenvedo tutkielman tuloksista

Tässä tutkielmassa on tarkasteltu kulttuuriosallistumista aiemmin vain vähän huomioidusta politiikan näkökulmasta. Tarkemmin sanoen olen tutkinut ensimmäisen tutkimuskysymyksen mukaisesti sitä, ovatko vastaajan puoluekanta ja poliittisten asenteiden konservatiivisuus yhteydessä kulttuuriosallistumiseen, ja jos ovat, säilyykö yhteys, kun otetaan huomioon muita osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä. Toiseen tutkimuskysymykseen vastatakseni olen tarkastellut sitä, onko näissä yhteyksissä tapahtunut muutoksia vuosien 2007 ja 2018 välillä. Kulttuuriosallistumisen kuvaamisessa käytin kirjallisuudessa usein käytettyä jakoa korkeakulttuuriin, populaarikulttuuriin ja kaikkiruokaiseen kulttuuriin. Muuttujien yhteyksiä on tutkittu erilaisten muuttujien yhtenäisvaihtelua kuvaavien menetelmien sekä regressioanalyysin avulla.

Muuttujien kaksisuuntaisia yhteyksiä tarkasteltaessa kulttuurin kuluttamiseen havaittiin olevan yhteydessä sekä konservatiivisuuden että puoluekannan, oli kyse sitten korkeakulttuurisesta, populaarikulttuurisesta tai kaikkiruokaisesta kulttuurin kuluttamisesta. Konservatiivisuus vähentää selkeästi kaikkea kulttuuriosallistumista. Lisäksi puolueiden kannattajien välillä on havaittavissa eroja. Vihreät ja Kokoomus ovat puolueita, joiden äänestäjät kuluttavat eri puolueiden kannattajista aktiivisimmin kulttuuria riippumatta siitä, oliko kyseessä populaarikulttuuri, korkeakulttuuri vai kaikkiruokainen kulttuuri. RKP:n kannattajat osallistuvat keskimääräistä enemmän korkeakulttuuriin tapahtumiin, mutta vähemmän populaarikulttuuriin kuin muiden puolueiden äänestäjät. Perussuomalaisien äänestäjät toimivat päinvastoin – he osoittavat korkeaa osallisuutta populaarikulttuuriin tapahtumiin, ja vain vähäistä korkeakulttuuriin. Poliittikamuuttujien yhteyksissä havaittiin eroja eri kulttuuriosallistumisen muotojen kanssa.

Tutkielman tuloksista on myös havaittavissa kulttuurisen ja sosiaalisen kentän rakenteellista vastaavuutta, homologiaa (Bourdieu 1984). Neljä taustamuuttujaa, sukupuoli, ikä, koulutus ja asuinalue, olivat odotetusti voimakkaasti yhteydessä kulttuuriosallistumiseen. Naiset ovat korkeakulttuurisempia ja kaikkiruokaisempia kuin miehet, miehet populaarikulttuurisempia kuin

naiset ja iäkkäämmät vastaajat korkeakulttuurisempia, nuoret vastaajat populaarikulttuurisempia. Kaupunkimaisesti asuvat olivat korkeakulttuurisempia, populaarikulttuurisempia sekä kaikkiruokaisempia kuin maaseutumaisella asuinalueella asuvat. Samoin korkeammin koulutetut ovat aktiivisempia kulttuurin kuluttajia kuin matalammin koulutetut, riippumatta siitä, mitä kulttuuriosallistumisen muotoa tarkasteltiin. Tulokset taustamuuttujien ja kulttuurin yhteydestä ovat linjassa aiemman tutkimuksen kanssa (esim. Purhonen ym. 2014; Bennett ym. 2009).

Myöhemmissä analyyseissa, joissa tarkasteltiin politiikkamuuttujien ja korkea- ja populaarikulttuurin kuluttamisen vakioitua yhteyttä, oli kolmen kulttuuriosallistumisen tavan välillä edelleen eroja siinä, kuinka hyvin taustamuuttujat selittivät kulttuurimuuttujia. Korkeakulttuurista kulttuuriosallistumista tarkastelevassa mallissa kaikki neljä taustamuuttujaa olivat suhteellisen saman vahvuisia selittäjiä, mutta populaarikulttuurin tapauksessa ikä näyttäytyy ylivoimaisena selittäjänä. Koulutusasteella ei taas ollut juuri lainkaan selitysvoimaa populaarikulttuuriseen osallistumiseen. Korkeakulttuurinen osallisuus vaikuttaa ylipäänsä olevan eriytyneempää, kuin populaarikulttuurinen osallistuminen, jota harrastetaan enemmän ja laajemmin. Analyyseissa on siis havaittavissa, että korkeakulttuurinen ja populaarikulttuurinen orientaatio poikkeavat toisistaan.

Kun puoluekannan ja kulttuuriosallistumisen yhteyttä vakioitiin taustamuuttujilla, yhteydet lieventyivät ja heikentyivät ja osa hävisi täysin. Puolueiden äänestäjien väliset erot siis tasaantuvat melko paljon. Puolueiden äänestäjät, jotka erosivat referenssiluokka Kokoomuksen äänestäjistä, vaihtelivat kulttuurimuodosta ja aineistosta riippuen, mutta esimerkiksi kaksisuuntaisissa yhteyksissä selkeästi muista erottuneiden RKP:n ja Vihreiden kannattajien korkea osallistumisaste selittyi pitkälti sillä, että niiden kannattajissa on esimerkiksi paljon korkeakoulutettuja. Kaksisuuntaisissa yhteyksissä korostui myös Perussuomalaisten kannattajien alhainen korkeakulttuurinen ja toisaalta korkea populaarikulttuurinen osallistuminen, mutta vakioinnin jälkeen äänestäjät eivät enää erottuneet populaarikulttuurisesti aktiivisina ja korkeakulttuurisesti vähän aktiivisina he näyttäytyivät vain vuonna 2007.

Konservatiivisuus säilyy hyvänä selittäjänä, otettiin huomioon muita tekijöitä tai ei. Sen selitysvoima kuitenkin heikentyy vakioitaessa. Korkeakulttuurisen osallistumisen tapauksessa konservatiivisuuden selitysvoima heikkenee vähemmän ja populaarikulttuurisessa osallistumisessa voimakkaammin. Konservatiivisuus vaikuttaa olevan merkittävämpi tekijä korkeakulttuurisen osallistumisen selittämisessä, kuin populaarikulttuurisen osallistumisen tapauksessa,

sillä sosiodemografisten tekijöiden huomioiminen vie konservatiivisuudelta selitysvoimaa varsinkin populaarikulttuurin tapauksessa.

7.2 Pohdintaa kulttuurin ja politiikan suhteesta

Tutkielman päätulos on, että poliittisella orientaatiolla, sekä konservatiivisuudella että puoluekannalla, on itsenäistä yhteyttä kulttuurin kuluttamiseen. Esimerkiksi konservatiivisuus on selkeästi yhteydessä miessukupuoleen, alempaan koulutustasoon, maaseutumaisesti asumiseen ja korkeaan ikään, mutta nämä tekijät eivät kuitenkaan selitä konservatiivisuuden negatiivista yhteyttä kulttuuriosallistumiseen yhteyden heikentymisestä huolimatta, vaan poliittisilla asenteilla on oma, itsenäinen yhteytensä kulttuuriin. Puoluekannan tapauksessa taustatekijöiden huomioiminen heikensi voimakkaasti yhteyttä kulttuurin kuluttamiseen sekä lievensi puolueiden kannattajien välisiä eroja, mutta puoluekannankin itsenäinen vaikutus on havaittavissa. Tutkielmassa ei väitetä liberaalien, tiettyjä puolueita kannattavien ihmisten olevan automaattisesti kulttuurisesti aktiivisia eikä siis toisin sanoen väitetä, että yksilön poliittisella orientaatiolla olisi kausaalista syy-seuraussuhdetta kulttuurin kuluttamiseen. Poliitiikan ja kulttuurin väliset yhteydet heikentyivät, kun taustatekijät huomioidaan, mutta niiden välillä on kuitenkin kiistatta jonkinlainen yhteys.

Kahdesta politiikkamuuttujasta konservatiivisuus näyttäytyy tekijänä, joka on suhteellisen voimakkaasti yhteydessä kulttuuriosallistumiseen, ja toimii melko hyvänä selittäjänä erityisesti korkeakulttuuristen tapahtumien tapauksessa. Konservatiivisuuteen liittyvät tulokset ovat linjassa aiemmissa tutkimuksissa saatujen tulosten kanssa, joiden mukaan konservatiiviset arvot ja asenteet ovat kytköksissä kulttuuriin – ja konservatiivinen asenne tai arvot ovat negatiivisessa yhteydessä kulttuurin kuluttamiseen ja suvaitsevat ja avoimet, liberaalit arvot liittyvät korkeaan kulttuuripääomaan (Purhonen & Heikkilä 2017; DiMaggio 1996; Skjott-Larsen 2012).

Puoluekannan yhteys kulttuuriosallistumiseen on melko heikko verrattuna konservatiivisuuden selitysvoimaan. Vaikka puoluekannan selitysvoima ei ole vahva, puolueiden kannattajien välillä on eroja, jotka säilyivät vakioinneista huolimatta. Esimerkiksi Keskustan, Kristillisdemokraattien ja Perussuomalaisten kannattajien havaittiin usein osallistuvan vähemmän kulttuuriin, kuin vertailuluokan. Tuloksissa havaitut puolueiden väliset erot vaikuttavat uskottavilta ja tukevat jossain määrin aiempia tuloksia puoluekannatuksen ja kulttuurin kuluttamisen välisistä yhteyksistä.

Vaikka tutkielman tuloksia ei voi suoraan verrata mittareiden ja metodologisten erojen vuoksi, ovat tulokset esimerkiksi Koivulan, Räsäsen ja Saarisen (2016) tutkimuksen tuloksen kanssa yhteneviä siinä mielessä, että puoluekannalla havaittiin olevan itsenäistä selitysvoimaa kuluttamisessa. Erot puolueiden välillä jossain määrin samansuuntaisia, kuin Suomen kulttuurirahaston selvityksessä (2013) ja Koivulan, Räsäsen ja Saarisen (2016) tutkimuksessa. Kuitenkin viimeksi mainitussa muista puolueista erottui nimenomaan Vasemmistoliittoon samastuvat, eikä tämä ryhmä taas erottunut tutkielman tuloksissa. Kyseisessä tutkimuksessa ei myöskään huomioitu esimerkiksi Kristillisdemokraattien äänestäjiä, jotka taas tässä tutkielmassa osoittautuivat selkeästi erottuvaksi.

Kulttuurirahaston raportissa Perussuomalaisten kannattajat ilmoittivat selkeästi eniten, etteivät ylipäättään pidä taiteesta ja kulttuurista (Suomalaisten näkemykset kulttuurista 2013, 57). Tutkielman tuloksissa Perussuomalaisten äänestäjät säilyivät vuonna 2007 vain vähän korkeakulttuurisina. Tällainen kulttuurivastaisuus on jossain mielessä toteutunut myös puolueen toiminnassa, sillä Perussuomalaiset julkaisivat vuonna 2011 kohua herättäneen vaaliohjelman, jossa suhtauduttiin vihamielisesti ”postmoderniin tekotaiteeseen” (Perussuomalaisten vaaliohjelma 2011, 10). Puolueen silloinen puheenjohtaja Timo Soini kertoi myöhemmin medialle tekstin olleen vain populistinen vaalitemppu, mutta teksti saattoi joka tapauksessa vedota äänestäjiin. Kulttuurirahaston raportissa (2013) myös Keskustan kannattajat ilmoittivat useasti, etteivät olleet käyneet koskaan kulttuuritapahtumissa. Samanlainen havainto on löydettävissä tutkielman tuloksissa, sillä Keskustan äänestäjät erottuivat vähän osallistuvina sekä korkeakulttuurisissa että populaarikulttuurisissa tapahtumissa.

Poliittisen orientaation yhteys kulttuuriosallistumiseen vaihteli jossain määrin, kun se eroteltiin korkeakulttuuriseen, populaarikulttuuriseen ja kaikkiruokaiseen kulttuuriin. Poliittinen orientaatio on kuitenkin yhteydessä kaikkiin kolmeen. Eniten korkea- ja populaarikulttuuri kuitenkin erosivat toisistaan eri sosiodemografisten luokkien mukaan, esimerkiksi siten, että naiset kuluttavat enemmän korkeakulttuuria ja miehet populaarikulttuuria. Aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa on tutkittu paljon varsinkin korkeakulttuurista kulttuurinkulutusta (esim. Di Maggio 1996), ja havaittu liberaalien asenteiden vaikuttavan kulutusaktiivisuuteen. Tutkielman tuloksissa politiikan vaikutus havaittiin sekä korkea-, kaikkiruokaiseen että populaarikulttuuriseen kuluttamiseen. Tässäkin tutkimuksessa kuitenkin korkeakulttuurinen kulutus vaikuttaa kulttuurinmuodoista sellaiselta, johon politiikka on selkeimmin yhteydessä. Kuitenkin esimerkiksi konservatiivisuus heikensi molempien kulttuurinmuotojen kulutusta.

Tutkielman toinen tutkimuskysymys koski vuosien 2007 ja 2018 tapahtunutta mahdollista muutosta. Tuloksissa ei saatu tukea polarisaatiokehitykselle eli sille, että poliittisen orientaation ja kulttuurin kuluttamisen välinen yhteys olisi voimistunut vuosien välillä. Muutokset politiikassa eivät siis vaikuta vahvistaneen yhteiskunnallisia jakoja kulttuurin kuluttamisen tasolla. Poliitiikan ja kulttuurin yhteys vaikuttaa kuitenkin muuttuneen. Yleinen konservatiivisuuden vähentymisen trendi ja puoluekentän uudistuminen sekä joidenkin puolueiden, esimerkiksi Vasemmistoliiton, profiilin muutokset näkyvät tuloksissa. Tuloksissa on myös viitteitä poliittisen kentän muutoksista vuosien 2007 ja 2018 ja siirtymästä ”vanhasta politiikasta” ”uuteen politiikkaan” (Harrits ym. 2010), sillä esimerkiksi puolueet vaikuttavat asettuneen yhä selkeämmin vuonna 2018 konservatiivisuus–liberaalius-akselille, eivätkä niinkään vasemmisto–oikeisto-akselille.

Tulokset tukevat näkemyksiä siitä, että puolueita valitaan yhä enenevässä määrin myös muista syistä, kun ainoastaan yhteiskunnallisen aseman mukaisesti (Paloheimo 2008) ja vuonna 2018 puoluekannatus ei enää erotellut vastaajia kulttuurin kuluttamisen suhteen yhtä selkeästi, kuin 2007. Kun puolueiden kannattajat valitsevat puolueensa yhä selkeämmin arvojen perusteella, esimerkiksi konservatiivisuuden huomiointi vuonna 2018 korkeakulttuurisen osallistumisen analyysissä selitti vastaajien eroja niin paljon, ettei puoluekanta ollut enää merkittävä tekijä. Tulokset ovat linjassa myös Giddensin (1990; 1991) ajatuksien kanssa siitä, että arvojen merkitys on nyky-yhteiskunnissa kasvanut ja ihmiset tekevät yksilöllisiä valintojaan, myös kulusvalintoja, enemmän arvojensa pohjalta kuin vaikkapa puoluekannan perusteella.

Muutos heijastuu myös poliittisen orientaation ja kulttuurin kuluttamisen väliseen yhteyteen, kun vuosien välillä puoluekanta vaikuttaa menettäneen erottelukykyyään ja lieventäneen vaikutustaan kulttuuriosallistumiseen, mutta konservatiivisuuden merkitys ei ole vähentynyt vaan pysynyt suhteellisen samana. Vaikuttaa siis siltä, että perinteisen puoluepolitiikan merkityksen heikentyminen ja ”uuden politiikan”, elämäntyylien ja arvojen merkityksen voimistuminen yhteiskunnassa näkyvät myös politiikan ja kulttuuriosallisuudessa yhteyksissä tässä tutkielmassa. Arvojen, joita tässä tutkielmassa kuvaan konservatiivisina asenteina, merkitys on edelleen vahva, vaikka samaan aikaan konservatiivisuus yhteiskunnassa itsessään on vähentynyt.

7.3 Tutkielman rajoitukset ja jatkotutkimuskohteet

Tutkielmassa käytetyt aineistot soveltuivat hyvin työhön, ja ne mahdollistivat myös ajallisen muutoksen tarkastelun sekä tulosten yleistämisen suomalaisiin. Kulttuurin kuluttamista on tut-

kittu usein juuri osallistumisen kautta (esim. Falk & Katz-Gerro 2016), kuten tässä tutkielmassa. Laajasti ajateltuna kulttuurista osallistumista olisi voinut tarkastella myös muunlaisen osallistumisen, esimerkiksi harrastusten tai lomaviettotapojen kautta. Korkea- ja populaarikulttuurista osallistumista kuvaavat muuttujat rakennettiin pääkomponenttianalyysien tulosten perusteella, mutta kaikkiruokaisuusmuuttuja olisi voitu muodostaa myös toisin. Tutkielmassa se mittaa nyt kokonaiskuluttamisen määrää, mutta sen olisi voinut rakentaa sekä korkea- ja populaarikulttuurin alueelta kulttuuritapahtumia yhdisteleväksi muuttujaksi. Kaikkiruokaisuuden rakentaminen tällä tavalla olisi voinut tuottaa selkeämpiä sitä koskevia tuloksia.

Ajallista muutosta tutkittaessa on myös huomioitava, että aineistot kertovat aina keruuhetkestään, eikä aineistojen välisistä tapahtuneista muutoksista ole tietoa. Tässä tutkimuksessa esimerkiksi puoluekanta on ajan mukaisesti vaihteleva. Vuonna 2018 kerätyssä aineistossa varsinkin Vihreiden kannatus on silmiinpistävän suuri verrattuna vuoden 2019 eduskuntavaalin tulokseen, ja se voi kertoa siitä, että kyselyyn vastaavat kulttuurista kiinnostuneet vastaajat. Puoluekenttä on muuttunut melko paljon kahden mittauspisteen välillä, ja monen puoleen kannattajaprofiili vaikuttaa muuttuneen mittauspisteiden välissä, joka voi vaikeuttaa vertailtavuutta. Lisäksi niiden vastaajien osuus, jotka eivät osanneet tai halunneet valita puoluekantaa tai kertoivat jättävänsä äänestämättä, oli melko suuri. Mielipideväittämät kuvasivat poliittisten asenteiden konservatiivisuutta, mutta konservatiivisuutta olisi voinut operationalisoida myös eri tavoin – tai puolueet olisi esimerkiksi voinut yrittää järjestää konservatiivisuus–liberaalius-akselille.

Taustamuuttujista asuinpaikka on muuttujana melko karkea, mutta sen muodostamisen perusteina oli ennen kaikkea vertailtavuus kahden aineiston välillä. Analyyseissa taustamuuttujia olisi voinut käyttää enemmänkin. Esimerkiksi yksilön taloudellinen tilanne olisi voinut olla kiinnostava tarkastelukohde. Vuoden 2007 kyselyaineistossa vastaajilta on kuitenkin tiedusteltu lähinnä kuukausituloja, eikä tarkempaa tietoa vastaajien varallisuudesta ole, kun vuoden 2018 aineisto taas sisältää itseilmoitettujen tietojen lisäksi rekisteritietoja laajemmin vastaajien varallisuudesta, esimerkiksi tietoja pääomatuloista ja muusta omaisuudesta. Aineistojen vertailu olisi voinut olla ongelmallista. Toisaalta aiemmassa suomalaisessa tutkimuksessa huomattiin, että tulot eivät lopulta jäsentäneet kulttuurisia käytäntöjä kovin voimakkaasti ja esimerkiksi koulutus (joka tietenkin liittyy myös tuloihin) oli mittarina huomattavasti erottelevampi (Purhonen ym. 2014, 410–411).

Muuttujien kaksisuuntaisia yhteyksiä olisi voinut tutkia myös eri menetelmillä, esimerkiksi keskiarvovertailujen sijasta ristiintaulukoimalla. Kulttuuriosallistumisen ja poliittisen orientaation yhteyden vakioimiseen sosiodemografisilla muuttujilla olisi voinut käyttää lineaarisen mallinnuksen (GLM) sijasta myös logistista regressiomallinnusta, mutta silloin olisi jouduttu luopumaan kulttuuriosallistumista kuvaavien muuttujien jatkuvasta luonteesta ja muuttaa ne karkeammiksi luokitelluiksi muuttujiksi.

Tutkielma osallistuu osaltaan kulttuurisosiologiseen keskusteluun ja tulokset osoittavat, että kulttuurin kuluttaminen on myös poliittinen kysymys. Yksilön poliittinen orientaatio on yksi tekijöistä, joka vaikuttaa kulttuurin kuluttamisen taustalla. Tutkimusalue on relevantti ja kaipaa lisätutkimusta, jossa huomioita kiinnitetään myös nykypäivän yhteiskunnissa yhä keskeisemmäksi nousevaan ja muuttuvaan politiikan ulottuvuuteen. Erityisesti on viiteitä siitä, että yksilön poliittisten arvojen, tässä tutkielmassa konservatiivisuuden, huomioiminen olisi tutkimuksissa keskeistä. Tässä työssä politiikan ja kulttuuristen käytäntöjen yhteyttä on tarkasteltu kulttuurisen osallistumisen näkökulmasta. Kiinnostavaa olisi tutkia yhteyttä lisää kahden muun kulttuurisen käytännön, maun ja tietämyksen kautta. Myös käsitystä politiikasta voisi laajentaa koskemaan kattavammin sosiaalisia ja moraalisia arvoja ja esimerkiksi osallistumista laajemmin kansalaisyhteiskuntaan tai luottamusta yhteiskuntaan ja muihin ihmisiin.

Kirjallisuus

Bourdieu, Pierre (1984) *Distinction: A social critique of the judgment of taste*. London: Routledge.

Bennett, Tony, Bustamante, Mauricio & Frow, John (2013) The Australian space of lifestyles in comparative perspective. *Journal of Sociology*, 49 (2–3): 224–255.

Bennett, Tony, Savage, Mike, Silva, Elizabeth, Warde, Alan, Modesto, Gayo-Cal, & Wright, David (2009) *Culture, class, distinction*. London: Routledge.

Brisson, Romain (2019) Back to the original omnivore: On the artefactual nature of Peterson's thesis of omnivorousness. *Poetics*, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2019.03.004>.

Chan, Tak W. (2010) *Social status and cultural consumption*. Cambridge: Cambridge University Press.

Chan, Tak W. & Goldthorpe, John H. (2007a) Social stratification and cultural consumption: The visual arts in England. *Poetics*, 35 (2–3): 168–190.

Chan, Tak W. & Goldthorpe, John H. (2007b) Social stratification and cultural consumption: Music in England. *European Sociological Review*, 23 (1): 1–19.

Christin, Angèle (2012) Gender and highbrow cultural participation in the United States. *Poetics*, 40 (5): 423–443.

DellaPosta, Daniel, Shi, Yongren & Macy, Michael (2015) Why do liberals drink lattes? *American Journal of Sociology*, 120 (5): 1473–1511.

DiMaggio, Paul (2012) Sociological perspectives on the face-to-face enactment of class distinction. Teoksessa Susan T. Fiske & Markus Hausel (toim.) *Facing social class*. New York: Russell Sage, 15–38.

DiMaggio, Paul & Mukhtar, Toqir (2004) Arts participation as cultural capital in the United States, 1982–2002: Signs of decline? *Poetics*, 32 (2): 169–194.

DiMaggio, Paul (1996) Are art-museum visitors different from other people? The relationship between attendance and social and political attitudes in the United States. *Poetics*, 24: 161–180.

DYNAMICS -hankkeen sivut. The Dynamics of Cultural Stratification. How Cultural Classifications, Hierarchies and Tastes Change (2017) <https://research.uta.fi/dynamics/> (viitattu 5.1.2019).

Emmison, Michael (2003) Social class and cultural mobility: Reconfiguring the cultural omnivore thesis. *Journal of Sociology*, 39 (3): 211–230.

Falk, Martin & Katz-Gerro, Tally (2016) Cultural participation in Europe: Can we identify common determinants? *Journal of Cultural Economics*, 40 (2): 127–162.

Fraser, Nancy (2003) Social justice in the age of identity politics: Redistribution, recognition and participation. Teoksessa Nancy Fraser & Axel Honneth (toim.) *Redistribution or recognition? A political-philosophical exchange*. Verso: London, 7–88.

Garson, G. David (2012) *Univariate GLM, ANOVA, & ANCOVA*. Asheboro, NC: Statistical Associates Publishers.

Giddens, Anthony (1994) *Beyond left and right: The future of radical politics*. Cambridge: Polity Press.

Giddens, Anthony (1991) *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Cambridge: Polity Press.

Giddens, Anthony (1990) *The consequences of modernity*. Cambridge: Polity Press.

Harrits, Gitte Sommer (2013) Class, culture and politics: On the relevance of a bourdieusian concept of class in political sociology. *The Sociological Review*, 61 (1): 172–202.

Harrits, Gitte Sommer, Prieur, Annick, Rosenlund, Lennart & Skjott-Larsen, Jakob (2010) Class and politics in Denmark: Are both old and new politics structured by class? *Scandinavian Political Studies*, 33 (1): 1–27.

Heikkilä, Riie (2017) Suomalainen kulttuurimaku ja eriarvoisuus: Ei-osallistujien jäljillä. *Kulttuuripolitiikan tutkimuksen seuran vuosikirja*, 6–19.

Heikkilä, Riie (2015) Suomalainen maku ja kulttuurin kuluttamisen valikoituneisuus. Teoksessa Arto Lindholm (toim.) *Ei-kävijästä osalliseksi – osallistuminen, osallistaminen ja osallisuus kulttuurialalla*. Helsinki: HUMAK, 33–52.

Holbrook, Morris B., Weiss, Michael J. & Habich, John (2002) Disentangling effacement, omnivore, and distinction effects on the consumption of cultural activities: An illustration. *Marketing Letters*, 13 (4): 345–357.

Hyypä, Markku (2013) *Kulttuuri pidentää ikää*. Helsinki: Duodecim.

Inglehart, Ronald (1987) Value change in industrial societies. *American Political Science Review*, 81: 1289–1303.

Inglehart, Ronald (1977) *The silent revolution: Changing values and political styles among western publics*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Jarness, Vegard, Flemmen, Magne Paalgard & Rosenlund, Lennart (2019) From class politics to classed politics. *Sociology*, DOI: <https://doi.org/10.1177/0038038519838740>.

Jokivuori, Pertti & Hietala, Risto (2007) *Määrällisiä tarinoita: Monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta*. Porvoo: WSOY.

Kahma, Nina (2011) *Yhteiskuntaluokka ja maku*. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 8/2011. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kalenius, Aleksi & Karhunen, Hannu (2018) Miksi nuorten koulutustaso laskee? *Yhteiskuntapolitiikka*, 83 (5–6): 562–572.

Kallunki, Jarmo & Purhonen, Semi (2017) Intergenerational transmission of cultural capital in Finland. *Research on Finnish Society*, 10: 101–111.

Karvonen, Lauri (2014) *Parties, governments and voters in Finland: Politics under fundamental societal transformation*. Colchester: ECPR Press.

Katz-Gerro, Tally (2011) Cross-national cultural consumption research: Inspirations and disillusion. *Kolner Zeitschrift Fur Soziologie Und Sozialpsychologie*, 63: 339–339.

Katz-Gerro, Tally (2002) Highbrow cultural consumption and class distinction in Italy, Israel, West Germany, Sweden, and the United States. *Social Forces*, 81 (1): 207–229.

Ketokivi, Mikko (2009) *Tilastollinen päättely ja tieteellinen argumentointi*. Helsinki: Gaudeamus.

Koiranen, Ilkka & Koivula, Aki & Saarinen, Arttu (2017) Puoluejäsenet suurennuslasin alla – tarkastelussa jäsenten sosiaalinen rakenne. *Tieteessä tapahtuu*, 2: 12–18.

Koiranen, Ilkka, Saarinen, Arttu & Koivula, Aki (2016) Vihreiden jäsenet ja kannattajat – tarkastelussa yhteiskunnallinen asema ja suhde muihin puolueisiin. *Yhteiskuntapolitiikka*, 81 (6): 701–710.

Koivula, Aki, Räsänen, Pekka & Saarinen, Arttu (2017) Does party identification associate with consumer preferences? Analyzing finnish consumers in 2009 and 2014. *International Journal of Consumer Studies*, 41 (5): 475–483.

Koivula, Aki & Räsänen, Pekka & Saarinen, Arttu (2016) Poliittinen suuntautuminen ja kultusasenteet. *Kulutustutkimus.Nyt*, 10 (1): 17–35.

Koivula, Aki & Räsänen, Pekka & Saarinen, Arttu (2015) Puolueiden kannatus eri väestöryhmissä ja yhteiskunnallinen vaikutusvalta. *Tieteessä tapahtuu*, 5: 28–32.

Lahire, Bernard (2008) The individual and the mixing of genres: Cultural dissonance and self-distinction. *Poetics*, 36 (2–3): 166–188.

Lahtinen, Hannu, Erola, Jani & Wass, Hanna (2019) Sibling similarities and the importance of parental socioeconomic position in electoral participation. *Social Forces* soz010, DOI: <https://doi.org/10.1093/sf/soz010>.

Lahtinen, Hannu, Wass, Hanna & Erola, Jani (2017) Periytyvää eriytymistä – vanhemmilla selvä vaikutus nuorten äänestämiseen. Helsinki: Tilastokeskus. *Tieto & Trendit – Talous- ja hyvinvointikatsaus*, 1: 15–20.

Lindblom, Taru & Mustonen, Pekka (2016) Sushiin kohdistuva maku, kulinaarinen pääoma ja hyvä kulttuuritahto. *Kulttuurintutkimus*, 33 (2): 3–17.

Lipset, Seymour Martin & Rokkan, Stein (1967) Cleavages, party systems and voter alignments: An introduction. Teoksessa Seymour Martin Lipset & Stein Rokkan (toim.) *Party systems and voter alignments*. New York, NY: Free Press, 1–64.

López-Sintas, Jordi & Katz-Gerro, Tally (2005) From exclusive to inclusive elitists and further: Twenty years of omnivorousness and cultural diversity in arts participation in the USA. *Poetics*, 33 (5): 299–319.

Metsämuuronen, Jari (2006) Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä: Opiskelijalaitos. Helsinki: International Methelp.

Ollivier, Michèle (2008) Modes of openness to cultural diversity: Humanist, populist, practical, and indifferent. *Poetics*, 36 (2–3): 120–147.

Paloheimo, Heikki (2014) Poliitiikan pitkät syklit ja poliittisen kentän uusjako. *Poliitiikka*, 56 (1): 15–28.

Paloheimo, Heikki (2008) Ideologiat ja ristiriitaisuudet. Teoksessa Heikki Paloheimo & Tapio Raunio (toim.) Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit, 27–58.

Perussuomalaisten eduskuntavaaliohjelma (2011) Suomalaiselle sopivin. Perussuomalaiset r.p:n eduskuntavaaliohjelma 2011 (verkkojulkaisu) Saantitapa: https://www.perussuomalaiset.fi/wp-content/uploads/2013/04/Perussuomalaisten_eduskuntavaaliohjelma_2011.pdf (Viitattu 2.4.2019).

Peterson, Richard A. & Kern, Roger M. (1996) Changing highbrow taste: From snob to omnivore. *American Sociological Review*, 61: 900–907.

Peterson, Richard A. & Simkus, Albert (1992) How musical tastes mark occupational status groups. Teoksessa Michèle Lamont & Marcel Fournier (toim.) *Cultivating differences: Symbolic boundaries and the making of inequality*. Chicago: University of Chicago Press, 152–186.

Prieur, Annick, Rosenlund, Lennart & Skjott-Larsen, Jakob (2008) Cultural capital today: A case study from Denmark. *Poetics*, 36 (1): 45–71.

Purhonen, Semi & Heikkilä, Riie (2017) Food, music and politics: The interweaving of culinary taste patterns, “highbrow” musical taste and conservative attitudes in Finland. *Social Science Information*, 56 (1): 74–97.

Purhonen Semi, Gronow Jukka, Heikkilä Riie, Kahma, Nina, Rahkonen, Keijo & Toikka, Arho (2014) *Suomalainen maku: Kulttuuripääoma, kulutus ja elämäntyylien sosiaalinen eriytyminen*. Helsinki: Gaudeamus.

Purhonen, Semi, Gronow, Jukka & Rahkonen, Keijo (2011) Highbrow culture in Finland: Knowledge, taste and participation. *Acta Sociologica*, 54 (4): 385–402.

Purhonen, Semi, Gronow, Jukka Rahkonen, Keijo (2010) Nordic democracy of taste? Cultural omnivorousness in musical and literary taste preferences in Finland. *Poetics*, 38 (3): 266–298.

Purhonen, Semi, Gronow, Jukka & Rahkonen, Keijo (2009) Social differentiation of musical and literary taste patterns in Finland. *Research on Finnish Society*, 2: 39–49.

Rosenlund, Lennart (2000) Social structures and change: Applying Pierre Bourdieu's approach and analytic framework. Stavanger: Stavanger University College.

Rossmann, Gabriel & Peterson, Richard A. (2015) The instability of omnivorous cultural taste over time. *Poetics*, 52: 139–153.

Rutherford, Andrew (2011) ANOVA and ANCOVA: A GLM Approach. Hoboken, NJ: Wiley.

Rössel, Jörg & Schroedter, Julia H. (2015) Cosmopolitan cultural consumption: Preferences and practices in a heterogeneous, urban population in Switzerland. *Poetics*, 50: 80–95.

Skjøtt-Larsen, Jakob (2012) Cultural and moral boundaries in a Nordic context. *European Societies*, 14: 660–683.

Suomalaisten näkemykset kulttuurista 2013 (2013) (verkkojulkaisu). Espoo: Suomen Gallup. Saantitapa: http://www.skr.fi/sites/default/files/Suomalaisten_n%C3%A4kemykset_kulttuurista_2013.pdf (viitattu 15.11.2017).

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2015) Eduskuntavaalit 2015 (verkkojulkaisu). ISSN=1799-6252. Helsinki: Tilastokeskus. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/evaa/2015/index.html>. (viitattu: 22.5.2019)

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2007) Eduskuntavaalit 2007 (verkkojulkaisu). ISSN=1799-6252. Helsinki: Tilastokeskus. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/evaa/2007/index.html> (viitattu: 11.9.2018).

Tabachnick, Barbara G. & Fidell, Linda S. (2014) Using multivariate statistics. Harlow: Pearson.

Tervo, Hannu, Helminen, Ville, Rehunen. Antti & Tohmo, Timo (2018) Onko urbanisaatio maaseudun turma? Kaupunkien väestönkasvun vaikutukset erityyppisen maaseudun väestökehitykseen Suomessa ajanjaksolla 1990–2015. *Yhteiskuntapolitiikka*, 83 (3): 258–271.

Tiihonen, Aino, Kestilä-Kekkonen, Elina, Westinen, Jussi & Rapeli, Lauri (2016) Puoluekan-
nan periytyminen vanhemmilta lapsille. Teoksessa Kimmo Grönlund & Hanna Wass (toim.)
Poliittisen osallistumisen eriytyminen – Eduskuntavaalitutkimus 2015. Oikeusministeriön jul-
kaisu 28: 298–320.

Upright, Craig Barton (2004) Social capital and cultural participation: Spousal influences on
attendance at arts events. *Poetics*, 32 (2): 129–143.

van der Brug, Wouter & van Spanje, Joost (2009) Immigration, Europe and the ‘new’ cultural
dimension. *European Journal of Political Research*, 48 (3): 309–334.

van Eijck, Koen (2012) The impact of religious identity and social orientations on visual arts
appreciation. *European Sociological Review*, 28 (3): 394–407.

van Eijck, Koen (2000) Richard A. Peterson and the culture of consumption. *Poetics*, 28 (2):
207–224.

Virtanen, Taru (2007) Across and beyond the bounds of taste: On cultural consumption patterns
in the European Union. Turku: Turku School of Economics.

Warde, Alan (2011) Cultural hostility re-considered. *Cultural Sociology*, 5 (3): 341–366.

Warde, Alan & Gayo-Cal, Modesto (2009) The anatomy of cultural omnivorousness: The case
of the United Kingdom. *Poetics*, 37 (2): 119–145.

Warde, Alan, Wright, David & Gayo-Cal, Modesto (2008) The omnivorous orientation in the
UK. *Poetics*, 36 (2): 148–165.

Weber, Max (1991) Class, Status, Party. Teoksessa Hans Gerth & C. Wright Mills (toim.) *From
Max Weber: Essays in Sociology*. London: Routledge, 180–195.

Westinen, Jussi (2015a) Cleavages – dead and gone? An analysis of cleavage structure and
party choice in contemporary Finland. *Scandinavian Political Studies*, 38 (3): 277–300.

Westinen, Jussi (2015b) Puolueiden äänestäjäkuntien sosiodemografinen rakenne. Teoksessa Sami Borg, Elina Kestilä-Kekkonen & Jussi Westinen (toim.) Demokratiaindikaattorit 2015. Oikeusministeriön julkaisu 56: 44–51.

Ylen puoluekannatusmittaus (2019) Saantitapa: <https://yle.fi/uutiset/3-10509309> (viitattu 26.4.2019).

Liitteet

Liitetaulukko 1. Taustamuuttujien jakaumat.

		2007		2018	
		n	%	n	%
Kaikki		1388	100	1425	100
Sukupuoli	nainen	721	51,9	711	50,1
	mies	667	48,1	709	49,9
Ikä	18–34-vuotiaat	413	29,7	418	29,3
	35–54-vuotiaat	530	38,2	500	35,1
	55–74-vuotiaat	445	32,1	508	35,6
Koulutusaste	perusaste	242	17,4	295	20,7
	keskiaste	541	39	647	45,4
	alemmat korkeakouluasteet	408	29,4	319	22,4
	ylemmät korkeakouluasteet	197	14,2	164	11,5
Asuinpaikka	kaupunkimainen	935	67,8	1103	77,4
	maaseutumainen	445	32,2	322	22,6

Liitetaulukko 2. Poliittisia asenteita kartoittavat mielipideväittämät 2007 (%). 1=Täysin samaa mieltä, 2=Jokseenkin samaa mieltä, 3=Ei samaa eikä eri mieltä, 4=Jokseenkin eri mieltä ja 5=Täysin eri mieltä.

Väittämä	1	2	3	4	5	yhteensä	n
Vahvoja ammattiliittoja tarvitaan puolustamaan työoloja ja työntekijöiden palkkoja	43	35	13	7	3	100	1345
Samaa sukupuolta olevien aikuisten seksuaaliset suhteet eivät ole hyväksyttäviä	18	12	26	15	29	100	1347
Elokuvien ja lehtien sensuuri on välttämätöntä moraalisten ihanteiden ylläpitämiseksi	12	24	23	21	19	100	1344
Ympäristönsuojelun tulisi päämääränä ohittaa talouskasvu, vaikka se aiheuttaisi työttömyyttä	8	27	35	21	8	100	1334
Julkisen lastenhoidon tulisi taata kaikille naisille mahdollisuus työskennellä kodin ulkopuolella	39	38	14	6	3	100	1344
Maahanmuuttoa koskevaa lainsäädäntöä tulisi tiukentaa	25	26	27	17	6	100	1344
Olisi reilua, että korkeasti koulutetut joutuisivat maksamaan opiskelustaan	12	19	27	25	17	100	1345
Lakia rikkoville tulisi langettaa nykyistä kovempia rangaistuksia	44	34	16	5	2	100	1352

Liitetaulukko 3. Poliittisia asenteita kartoittavat mielipideväittämät 2018 (%). 1=Täysin samaa mieltä, 2=Jokseenkin samaa mieltä, 3=Ei samaa eikä eri mieltä, 4=Jokseenkin eri mieltä ja 5=Täysin eri mieltä.

Väittämä	1	2	3	4	5	yhteensä	n
Vahvoja ammattiliittoja tarvitaan puolustamaan työoloja ja työntekijöiden palkkoja	41	33	14	9	3	100	1294
Samaa sukupuolta olevien aikuisten seksuaaliset suhteet eivät ole hyväksyttäviä	10	8	21	14	47	100	1295
Elokuvien ja lehtien sensuuri on välttämätöntä moraalisten ihanteiden ylläpitämiseksi	6	17	22	23	32	100	1286
Ympäristönsuojelun tulisi päämääränä ohittaa talouskasvu, vaikka se aiheuttaisi työttömyyttä	12	23	35	22	8	100	1291
Julkisen lastenhoidon tulisi taata kaikille naisille mahdollisuus työskennellä kodin ulkopuolella	44	37	13	4	1	100	1292
Maahanmuuttoa koskevaa lainsäädäntöä tulisi tiukentaa	29	29	25	12	5	100	1298
Olisi reilua, että korkeasti koulutetut joutuisivat maksamaan opiskelustaan	10	18	30	22	20	100	1291
Lakia rikkoville tulisi langettaa nykyistä kovempia rangaistuksia	41	35	17	6	1	100	1297

Liitetaulukko 4. Pääkomponenttianalyysi mielipideväittämistä vuonna 2018. Rotatoimaton matriisi.

Muuttuja	Komponentit			Kommunaliteetti
	1	2	3	
Samaa sukupuolta olevien aikuisten seksuaaliset suhteet eivät ole hyväksyttäviä	0,68	-0,03	0,44	0,66
Elokuvien ja lehtien sensuuri on välttämätöntä moraalisten ihanteiden ylläpitämiseksi	0,68	0,03	0,07	0,46
Maahanmuuttoa koskevaa lainsäädäntöä tulisi tiukentaa	0,71	-0,10	-0,39	0,67
Olisi reilua, että korkeasti koulutetut joutuisivat maksamaan opiskelustaan	0,62	0,21	0,41	0,60
Lakia rikkoville tulisi langettaa nykyistä kovempia rangaistuksia	0,66	0,06	-0,44	0,62
Vahvoja ammattiliittoja tarvitaan puolustamaan työoloja ja työntekijöiden palkkoja	0,12	0,68	-0,22	0,52
Ympäristönsuojelun tulisi päämääränä ohittaa talouskasvu, vaikka se aiheuttaisi työttömyyttä	-0,12	0,56	0,51	0,59
Julkisen lastenhoidon tulisi taata kaikille naisille mahdollisuus työskennellä kodin ulkopuolella	-0,14	0,69	-0,33	0,60
Ominaisarvo	2,3	1,3	1,1	
Selitysosuus (%)	28,6	16,3	14,1	

n=1264

Liitetaulukko 5. Vastaajien konservatiivisuus sukupuolen, iän, asuinpaikan ja koulutusasteen mukaan. Keskiarvovertailu. Raportoitu keskiarvot, F-arvot ja suluissa keskihajonta.¹

	Konservatiivisuus		n	
	2007	2018	2007	2018
Sukupuoli (F)	5,9*	5,8*		
mies	12,3 (4,2)	11,4 (4,1)	648	616
nainen	11,8 (4,2)	10,8 (3,9)	678	650
kaikki	12,1	11,1	1326	1266
Ikä (F)	112,1***	90,8***		
18–34-vuotiaat	10,3 (3,7)	9,2 (3,4)	401	353
35–54-vuotiaat	11,7 (4,0)	10,8 (3,9)	516	454
55–74-vuotiaat	14,3 (3,9)	12,8 (3,9)	408	464
Asuinpaikka (F)	69,0***	44,7***		
kaupunkimainen	11,4 (4,2)	10,7 (4,0)	895	982
maaseutumainen	13,4 (3,7)	12,4 (3,7)	423	289
Koulutusaste (F)	77,8***	75,4***		
perusaste	14,4 (3,6)	13,3 (3,7)	215	244
keskiaste	12,6 (4,0)	11,4 (3,9)	521	587
alempi korkea-aste	11,6 (4,0)	10,2 (3,5)	394	288
ylempi korkea-aste	8,9 (3,5)	7,8 (3,4)	196	152

*p<0,05 ** p<0,01 ***p<0,001

¹ Keskiarvot ja tapausten määrä ”kaikki” raportoitu vain sukupuolen kohdalla.

Liitetaulukko 6. Puoluekannan yhteys kaikkiruokaiseen osallistumiseen sekä vakioimattomana että sosiodemografisilla muuttujilla vakioituna vuosina 2007 ja 2018. Regressioanalyysi (GLM). Taulukossa raportoituna F-arvot, regressiokertoimet ja mallien korjatut selityssasteet.

	2007		2018	
	vakioimaton	vakioitu	vakioimaton	vakioitu
Puoluekanta (F)	20,80***	8,50***	13,07***	4,70**
Kokoomus	0,00	0,00	0,00	0,00
Keskusta	-3,17***	-1,81***	-2,34***	-1,14*
SDP	-1,88***	-1,02**	-1,92***	-0,76
Vihreät	1,11*	0,21	1,13**	0,80*
Vasemmistoliitto	-1,71**	-0,64	-0,09	0,03
RKP	-0,21	0,26	-0,48	-0,05
KD	-5,81***	-4,44***	-3,30***	-0,30***
Perussuomalaiset	-2,66***	-1,95***	-2,41***	-0,96
Sininen tulevaisuus			-3,45**	-1,81
Sukupuoli (F)		3,60		2,10
mies		0,00		0,00
nainen		0,49		0,39
Ikä (F)		18,12***		8,94***
18–34-vuotiaat		0,45		0,75*
35–54-vuotiaat		0,00		0,00
55–74-vuotiaat		-1,49***		-0,72*
Koulutus (F)		23,52***		27,13***
perusaste		0,00		0,00
keskiaste		1,62***		1,48**
alempi korkea-aste		2,47***		2,65***
ylempi korkea-aste		3,99***		4,32***
Asuinpaikka (F)		51,99***		19,96***
kaupunkimainen		0,00		0,00
maaseutumainen		-2,07***		-1,59***
Vakiotermi (F)	2577,80***	2321,93***	2093,38***	1292,74***
	10,91***	9,52***	10,70***	7,93***
Selityssaste R ² (korjattu)	0,12	0,28	0,09	0,20

*p<0,05 ** p<0,01 ***p<0,001

Liitetaulukko 7. Konservatiivisuuden yhteys kaikkiruokaiseen osallistumiseen sekä vakioimattomana että sosiodemografisilla muuttujilla vakioituna (sosiodemografisia tekijöitä ei raportoitu) vuosina 2007 ja 2018. Regressioanalyysi (GLM). Taulukossa raportoitu F-arvot, regressiokertoimet ja mallien korjatut selityasteet.

	2007		2018	
	vakioimaton	vakioitu	vakioimaton	vakioitu
Konservatiivisuus (F)	301,91***	103,94***	238,73***	84,06***
	-0,48***	-0,31***	-0,50***	-0,31***
Vakiotermi (F)	1908,50***	1166,90***	1990,83***	1011,77***
	15,14***	12,17***	14,04***	11,04***
Selitysaste R ² (korjattu)	0,18	0,26	0,16	0,24

*p<0,05 ** p<0,01 ***p<0,001

Liitetaulukko 8. Konservatiivisuuden ja puoluekannan yhteys kaikkiruokaiseen osallistumiseen kolmen mallin mukaan 2007 ja 2018. Regressioanalyysi (GLM). Taulukossa raportoitu F-arvot, regressiokertoimet ja mallien korjatut selityasteet.¹

	1		2		3	
	2007	2018	2007	2018	2007	2018
Konservatiivisuus (F)	301,91***	238,73***	154,22***	124,44***	49,94***	49,73***
	-0,48***	-0,50***	-0,41***	-0,41***	-0,16***	-0,28***
Puoluekanta (F)	20,80***	13,07***	8,08***	3,57***	5,88***	1,69
Kokoomus	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Keskusta	-3,17***	-2,34***	-2,17***	-1,78***	-1,54***	-1,03*
SDP	-1,88***	-1,92***	-1,22**	-1,29**	-0,86*	-0,65
Vihreät	1,11*	1,13**	-0,23	0,19	-0,37	0,28
Vasemmistoliitto	-1,71**	-0,09	-1,67**	-0,81	-0,92	-0,45
RKP	-0,21	-0,48	-0,07	-0,49	0,30	-0,11
KD	-5,81***	-3,30***	-4,44***	-1,26	-4,16***	-1,75*
Perussuomalaiset	-2,66***	-2,41***	-1,85**	-1,27*	-1,63**	-0,44
Sininen tulevaisuus		-3,45**		-2,15*		-1,38
Vakiotermi (F)			1161,21***	1042,01***	696,42***	603,13***
			15,15***	14,37***	12,55***	10,99***
Selitysaste R ² (korjattu)			0,23	0,19	0,30	0,24

*p<0,05 ** p<0,01 ***p<0,001

¹ Malli 1=konservatiivisuuden ja puoluekannan vakioimattomat yhteydet kaikkiruokaiseen osallistumiseen, Malli 2=konservatiivisuuden ja puoluekannan yhtäaikaiset yhteydet kaikkiruokaiseen osallistumiseen, Malli 3=konservatiivisuuden ja puoluekannan yhtäaikaiset yhteydet kaikkiruokaiseen osallistumiseen, yhteys sosiodemografisilla tekijöillä vakioituna (sosiodemografisia tekijöitä ei raportoitu).

Liitetaulukko 9. Vastaajien puoluekanta sukupuolen, iän, asuinpaikan ja koulutusasteen mukaan vuonna 2007 (%).

	Keskusta	Kokoomus	Kristillis- demokraatit	Perussuo- malaiset	RKP	SDP	Vasemmis- toliitto	Vihreät	Jokin muu puolue	Yht.	n
Sukupuoli											
mies	18,3	24,1	3,5	8,9	4,7	20	8,3	11,5	0,8	100	515
nainen	20,8	21,9	2,6	4,3	3,7	21,7	7,5	16,3	1,1	100	534
Ikä											
18–34-vuotiaat	15,9	24,3	2,0	8,8	3,4	14,9	4,7	25,3	0,7	100	296
35–54-vuotiaat	17,3	24,3	3,2	6,2	4,7	18,8	9,7	14,9	1,0	100	404
55–74-vuotiaat	25,0	20,2	3,7	5,4	4,5	28,1	8,8	3,1	1,1	100	352
Asuinpaikka											
kaupunkimainen	13,0	23,8	3,1	7,2	4,0	22,6	8,4	17,0	0,9	100	705
maaseutumainen	32,9	20,8	3,0	5,6	4,7	17,2	6,8	7,7	1,2	100	337
Koulutusaste											
perusaste	30,2	9,9	4,9	10,5	4,9	24,1	11,1	4,3	0,00	100	162
keskiaste	19,3	18,3	3,7	6,4	3,9	24,7	11,0	11,2	1,5	100	409
alempi korkea-aste	18,1	27,7	1,9	6,5	3,7	21,2	5,0	14,6	1,2	100	321
ylempi korkea-aste	11,7	38,0	1,8	3,7	5,5	7,4	3,1	28,2	0,6	100	163

Taulukko 10. Vastaajien puoluekanta sukupuolen, iän, asuinpaikan ja koulutusasteen mukaan vuonna 2018 (%).

	Keskusta	Kokoomus	Kristillis-de- mokraatit	Perussuo- malaiset	RKP	Sininen tu- levaisuus	SDP	Vasemmis- toliitto	Vihreät	Jokin muu puolue	Yht.	n
Sukupuoli												
mies	12,1	19,4	1,0	13,7	3,5	2,7	23,1	9,2	11,2	4,2	100	520
nainen	14,7	16,7	3,1	6,6	3,5	1,3	20,0	8,1	24,2	1,8	100	545
Ikä												
18–34-vuotiaat	13,6	20,1	2,9	9,7	2,2	0,7	8,6	12,2	25,4	4,7	100	279
35–54-vuotiaat	10,9	18,2	1,0	14,8	4,2	1,6	17,2	7,6	21,4	3,1	100	384
55–74-vuotiaat	15,1	16,3	2,4	5,9	3,7	3,2	33,9	7,8	9,5	2,2	100	410
Asuinpaikka												
kaupunkimainen	8,1	19,9	2,0	9,3	3,1	2,4	21,0	9,9	20,8	3,5	100	838
maaseutumainen	32,0	10,8	2,2	12,6	5,2	0	22,5	4,8	8,2	1,7	100	231
Koulutusaste												
perusaste	15,8	11,4	1,0	11,4	4,5	2,5	35,6	4,5	12,4	1,0	100	202
keskiaste	13,1	12,9	1,7	15,2	3,0	3,0	21,5	10,7	15,0	3,9	100	466
alempi korkea-aste	18,8	14,5	2,7	4,3	3,5	0,8	17,1	7,4	21,0	3,9	100	257
ylempi korkea-aste	8,4	32,2	3,5	1,4	4,2	0	7,7	11,2	29,4	2,1	100	143